

Nr 1 • 2002 • årgång 26 • 55 kr

www.sydasiem.se

sydasiem

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

NEPAL

Idyll och terror sida vid sida

Resandet tvingar fram omprövningar

Att resa är det oöverträffade sättet att förankra den kunskap som man förhoppningsvis samlar på sig genom åren. Att utsätta sig för resandets fröjder såväl som dess vedermödor blottlägger ens fördomar och förutfattade meningar och detta i sin tur leder i bästa fall också till ibland smärtsamma omprövningar i takt med att man inser hur komplex verkligheten är.

En god reseskildring kan föra en bit på vägen dithän, eller åtminstone väcka lusten att ge sig ut i världen och se saker med egna ögon. SYDASIEN bjuder därför i detta nummer på två reseberättelser av skilda karaktär. **Leif Larsson** skriver om en spännande cykeltur fylld av upplevelser längs usla vägar genom norra Indien, en färd som börjar med cykelköp i Delhi och slutar på Howrahbron i Kolkata.

Och så har vi glädjen att kunna presentera ännu ett bildreportage av det svensk-franska paret **Fredrik och Laurence Arvidsson**, som denna gång berättar om Kathmandu-dalen i Nepal, om de tre kungliga huvudstäderna och om fantastiska religiösa och kulturhistoriska miljöer där. En artikel som visar på det tidlöst sköna som finns i Nepal. Dessvärre är det inte hela bilden. Nepal är absolut ingen isolerad Shangri Laidyll – om nu någon trodde det. **Leif Bjellin** rapporterar i en initierad artikel om det maoist-inspirerade uppror som skakat Nepal sedan mitten av 1990-talet, och som nu lett fram till undantagstillstånd i landet.

Sri Lanka är ett annat land där idyllen störts av ett synnerligen blodigt inbördeskrig de senaste 19 åren. Där verkar det dock nu som om en lösning kan stå att finna. Det norska medlingsarbetet tog förnyad fart efter regeringsskiftet i landet i december, och en vapenvila mellan regeringssidan och LTTE-gerillan gör att läget ser ut att ljusna. **Thomas Bibin** rapporterar om den hoppningivande utvecklingen.

Själv var jag senast på Sri Lanka 1982, ett år innan kriget bröt ut, och man ännu kunde resa fritt över hela ön, från Matara i söder till Jaffna i norr. Jag ser fram emot att åter kunna göra det. Och det kan bli snart. För jag ska just på väg till Sri Lanka, som en del av en resa till Sydasiens, som också för till Maldiverna, Indien och Bangladesh, allt i syfte att där knyta kontakter med universitet och andra forskningsinstitutioner samt träffa forskare. Förhoppningsvis leder detta till ännu ett antal omprövningar av förutfattade meningar. Såsom alltid sker när man reser...

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 1/02:

Leif Johansson på cykel genom Indien3

SRI LANKA:

Optimism i Sri Lanka9

Barrikaderna rivs i väntan på fred11

NEPAL:

Maoisterna sporrade av terror?17

Mytiskt ljus över Kathmandudalen20

Ajit Roy om attacken mot parlamentet12

Cashewarbetarna i Kerala.....14

Sydasiensfilm på svenska festivaler40

AFGHANISTAN:

Fortfarande i omvärldens fokus24

Kvinnoministern hoppas på fler kvinnor.. 26

Tusen kvinnor söker till universitetet 27

Debattkväll om buddhorna i Bamiyan27

Todasfolkets kamp för överlevnad28

Tiden suddas ut hos Rajasthanans herdar ..31

PAKISTAN

Rana Rizvi fruktar ett fjärde krig32

Kashmirkonflikten går att lösa.....34

Indiskt föreningsliv främjar freden37

Notiser38

Omslaget föreställer en man tillhörande newari-folket i Bhaktapur, Nepal.

Foto: FREDRIK ARVIDSSON

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5A, 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68

E-mail: sydasien@telia.com

Webb-sida: <http://www.sydasien.m.se>

Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin

Tidskriftsredaktör: Lars Eklund

Redaktion för detta nummer: Lars Eklund och

Katarina Sandström Blyme

Tryck: Luleå Grafiska 2002

Prenumerantregister: Nätverkstaden Väst,

031-743 99 05, ekonomitjänst@nätverkstan.net

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 220 kr.

Prenumeration för institutioner och bibliotek 250 kr.

Övriga Norden (B-post) 285 kr, övriga Europa

(B-post) 315 kr, utom-Europa (A-post) 350 kr.

Lösnummerpris: 55 kr

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Nästa nummer utkommer i maj.

Manusstopp: 10 april 2002

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att

sprida information om situationen i södra Asien.

Föreningen stöder de krafter som bekämpar imperia-

lismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i

området. Föreningen är fristående från politiska partier

och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

SYDASIEN HITTAR...

...Indienkurser på svenska folkhögskolor. Det finns nu flera att välja på, med delvis annorlunda inriktning men med det gemensamma att de alla inkluderar en längre vistelse i Indien.

◆ **Österlens Folkhögskola** i skånska Tomelilla har just nu en helårskurs i gång kallad "Indien & Sydasienskunskap – Samhälle och utveckling i Sydasiens", som man bedriver i samarbete med sociologiska institutionen i Lund. Samarbetet innebär att 10 av de poäng som kursen ger kan tillgodoräknas som universitetspoäng på grundnivå för fortsatta akademiska studier vid Lunds universitet. I kursen ingår en två månaders studieresa till södra Indien, dit man for i januari. Reseberättelser därifrån kan man följa på folkhögskolans och kursens hemsida, adress: www.osterlen.fhsk.se/sydasiens/

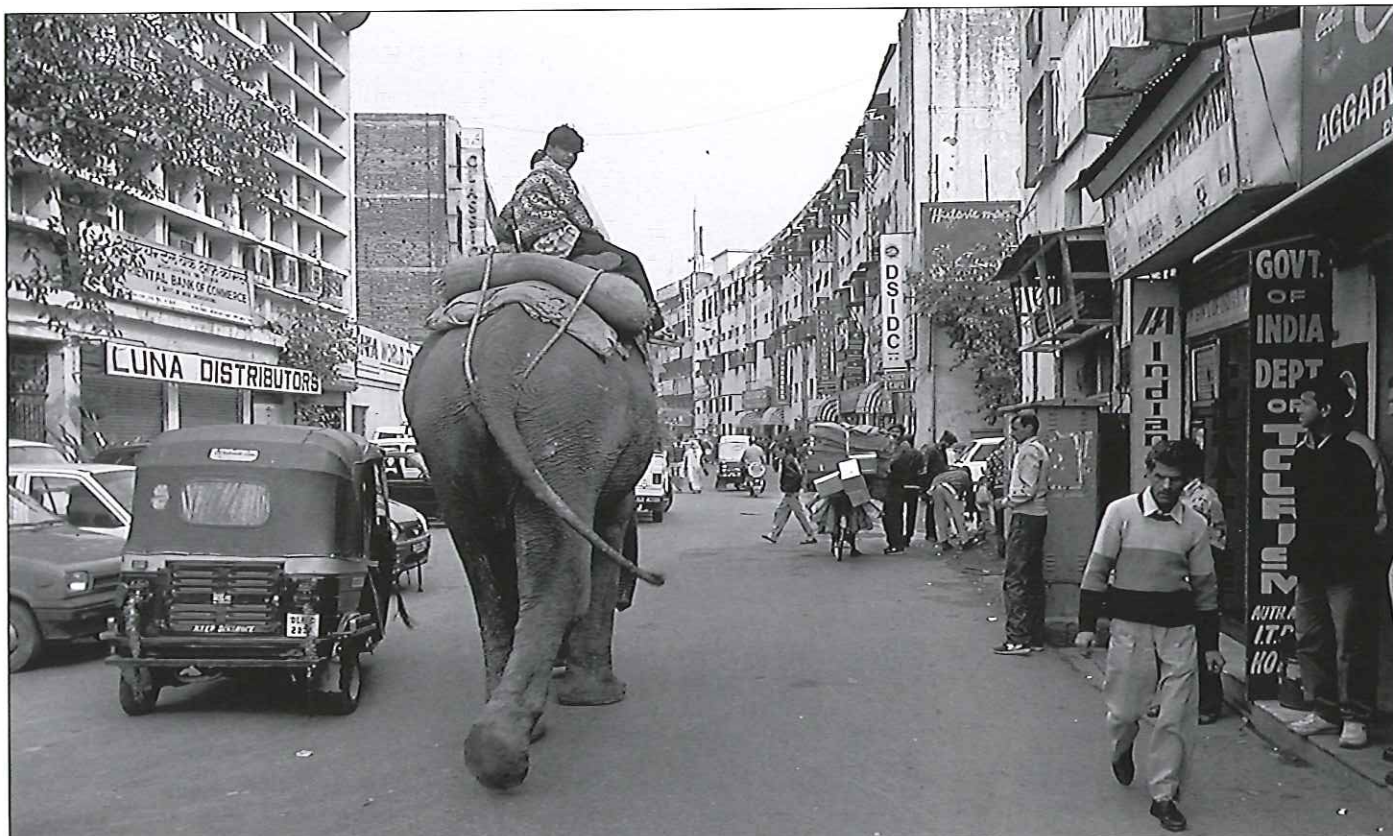
◆ **Färnebo folkhögskola** i Gästrikland planerar för fullt för en spännande kurs med namnet "Globalt möte för rättvisa – Indien", som startar i augusti 2002. Kursen är på 10 månader och genomförs i samverkan med Attac och Den Resande skolan. Högdpunkterna på den 10 månader långa kursen är dels en resa nästa vinter till Indien, där man ska bo på landsbygden och arbeta med gräsrotsrörelser som kämpar för fackliga rättigheter och småbrukares överlevnad, och dels en resa till World Social Forum, det alternativa toppmötet för gräsrotsrörelser för en rättvis värld som i år hölls i Brasilien.

Mer information om kursen på: www.farnebo.fhsk.se/ht02.htm

◆ **Ljungskile folkhögskola** anordnar i höst en terminskurs kallad "Rättvisa, fred och miljö – en översikts- och upplevelsekurs", som även den berör frågorna om globalisering, bistånd och rättvis handel. En tre veckors studieresa till norra Indien ingår, varvid man bland annat besöker slumprojekt i Kolkata och Jagriti Vihara, centrum för byutveckling i delstaten Jharkhand som Ljungskile folkhögskola samarbetat med sedan 70-talet. Sista anmälningsdag är 3 maj. Mer information på: www.ljungskile.fhsk.se/vk.html

◆ **Biskops-Arnö folkhögskola** vid Mälaren erbjuder slutligen en 36 veckors kurs kallad "Ekologi och global solidaritet" som också studerar Indien, bistånd och globaliserings konsekvenser, men dessutom fokuserar på naturvård och ekologiskt lantbruk. Kursen innehåller en två månaders studieresa till södra Indien i januari-februari 2003. Sista anmälningsdag är 17 april. Mer information på: www.biskops-arno.se/

Lars Eklund

En elefant i centrala Delhi. Helt lugnt kryssar den fram bland bilarna i rusningstrafiken. Indien är fullt av paradoxer. Jag möter dem flera gånger varje dag.

På cykel genom Indien – som en jojo mellan himmel och helvete!

Jag hade varit i Indien förr. Första gången som artonåring 1970 då en rad omständigheter bara ledde mig dit. Sedan tre gånger till.

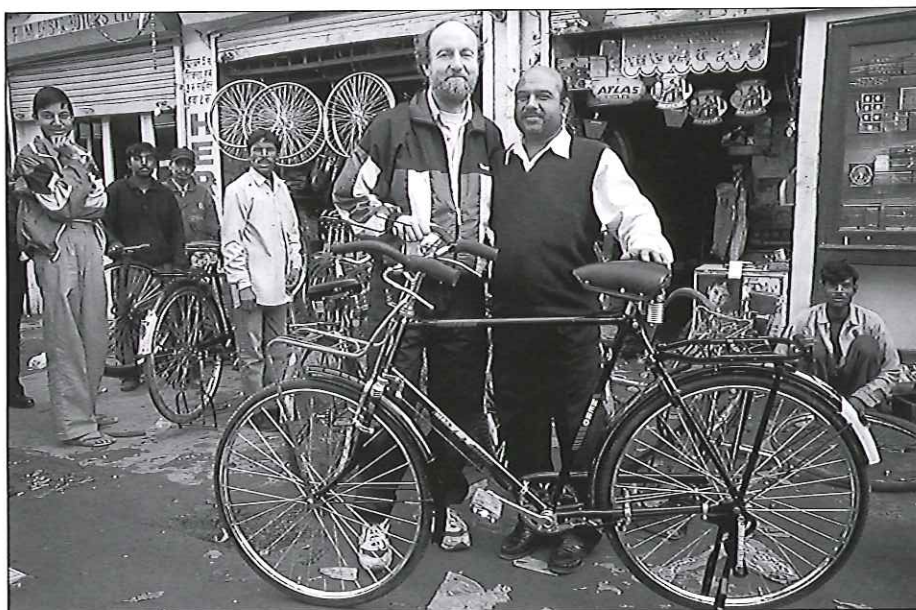
– Vad får dig att resa till Indien? har många frågat.

Det är svårt att svara. Så många olika skäl. Men viktigast är nog att landet är så olikt Sverige att det är som att komma till en främmande planet, trots att flyget till New Delhi bestämt inte lämnar jordatmosfären.

De fyra första gångerna kunde jag inte stanna oplanerat efter vägen, hur intressanta ting som än dök upp. Tåget, bussen, båten eller flyget ledde mig till en i förväg utvald plats. Därför valde jag cykel den femte gången. Den ledde mig närmare Indien än någon gång tidigare och upplevelsen skakade om min själ och kropp så hårt att det i dag känns som minnena har ristats fast för lång tid.

Det är kyligt när jag trampar söderut från New Delhi på morgonen den 4 januari. Kalla vindar från Himalaya sänker natttemperaturen till som lägst ett par plusgrader.

Min indiska "Hero", en svart tjuugoåttummare utan växlar, rullar lätt. Nordindi-

En hjälte. På en bakgata i Delhi finner jag en hjälte. "Hero" heter den oväxlade, indiskstillverkade tjuugoåttummaren. Men ska den kunna leva upp till sitt namn och klara några hundra mil på de indiska vägarna?

en är platt och jag kommer inte få en riktig uppförsbacke på över trettio mil.

Cykeln var billig. 400 kronor för en ny med extrautrustning. Kommer den att kla-

ra några hundra mil på den indiska landsbygden?

För att komma ut ur New Delhi måste

VÄND!

FORTS.

jag följa huvudleden. Tätt trafik. Mest lastbilar och bussar. Svart dieselryk från de gamla motorerna kastas rakt in i näsan på mig. Klassklyftorna rätt in i ögonen. En tiggare kommer fram mot mig vid trafikljuset på Olof Palmes gata. Hundratals byggnadsarbetare sover ute under plastskynken på nätterna. På dagarna bygger de inhägnade, hårt bevakade lyxbostäder åt Indiens snabbt växande medelklass.

Utanför New Delhi är trafiken snabb och farlig. Ständig uppsikt över omdömlösa förare gör mig trött. Men efter fyra mil svänger jag in på en mindre asfalsväg. Här är lugnare och skönare. Sådana kommer jag ofta att välja i fortsättningen.

Mil efter mil av odlad jord. Över 2 000 kilometer sammanhängande jordbruksmark från gränsen mot Pakistan i nordväst till Kolkata i öster. På ett område något större än Sverige bor 250–300 miljoner människor. Ett av jordens allra största och mest tätbefolkade jordbruksområden.

Alltid folk på väg

Vetefält varvas med gula färgklickar av senapsblommor ända till horisonten. Bara enstaka träd ger djup åt landskapet. Överallt hörs dunket från de dieseldrivna bevattningspumparna. Utan konstbevattning skulle den stora befolkningen svälta. Nu är Indien i stället självförsörjande på de viktigaste grödorna som ris och vete. Trots att landets folkmängd har passerat en miljard nyligen.

Alltid folk på väg. Men sällan som 1970 efter dragdjur. Nu sitter man på fullpackade traktorsläp, lastbilsflak, i bussar eller jeepar. Många cyklar. Motorcyklar och skotrar är också vanliga. Privata bilar likaså. 1985 var de nästan obefintliga.

Plötsligt dyker en kamel med stor släpkärra upp. Karlarna på flaket verkar reta upp sig på att bli omkörda av en cyklist och börjar pressa kamelen till allt högre fart.

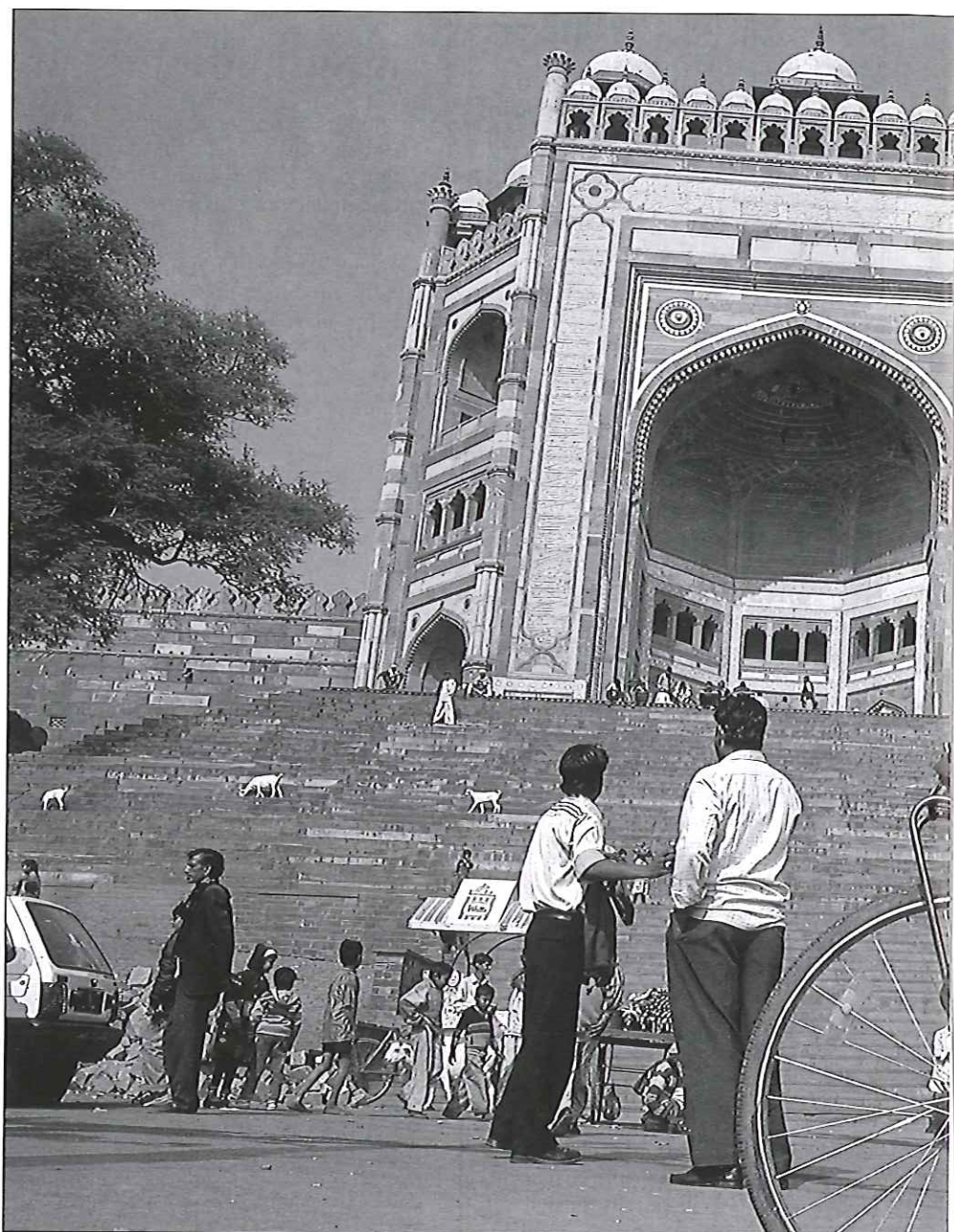
– Den springer lika fort som en häst! tänker jag när jag tittar bakåt. Men jag är upplagd för lite hårdkörning i det svala vädret och kamelen tröttnar snart.

Småstäderna ligger tätt längs vägen. Snart börjar jag fasa för dem. De är alla mycket smutsiga. Som soptippar! Här i östra Haryana och Rajasthan slutar asfalten vid småstädernas gräns och huvudgatorna har efter ett vinterregn förvandlats till smutsiga gyttyediken. Kor, vattenbufflar, grisar, får, getter och hundar är nästan lika vanliga som människor på gatorna och jag får redan första dagen lära mig att köra slalom runt djuren när jag ska ta mig genom städerna.

Plastpåsar och döda djur

Överallt skräp. Mest plastpåsar i stora drivor. Plastpåsar fanns inte i Indien före 1985.

Både i städerna och på landet ser jag många trafikdödade hundar och andra tam-

djur. Ingen lyfter bort en dödad hund.

En händelse fick mig att allvarligt överväga om jag skulle avbryta resan redan efter första dagen. Det var på eftermiddagen och jag hade passerat sju till åtta småstäder. Där, mitt på gatan, ligger en död hund som andra hundar tuggar på.

Några meter bort en tesserering full av folk. Ingen bryr sig. Jag mår illa och vill kräkas men tar i av alla krafter för att snabbt komma ut på den befriande landsbygden igen.

I en av Indiens många engelskspråkiga dagstidningar frågar man varför deras land besöks av så få turister. Jag är ganska säker på svaret. Smutsen, fattigdomen och de många tiggarna i storstäderna.

Det kunde vara tvärtom. Landets stora skönheter, de vänliga, hjälpsamma människorna, de stora kulturskatorna med Taj Mahal som den skimrande diamanten, de många spännande naturområdena med stora möjligeter att se vilda tigrar och till sist de mycket låga priserna, skulle kunna gö-

ra Indien till ett av jordens största turistländer.

Till dig som funderar på att resa till Indien vill jag höja ett varningens finger. Tror du att du kommer klara avigsidorna? Avstå annars.

Jag väljer att fortsätta. Mellan himmel och helvete kommer också många goda stunder. Vägarna kantas av stora träd som ibland är fulla av tjatrande papegojor. På de fuktiga vetefälten smyger vita hägrar omkring och letar mat. Ofta drar glador fram över det öppna landskapet. Härfåglar med sitt färgsprak flyger ibland upp från vägganten.

Människorna är vänliga och omedelbara. De hjälper till direkt om jag får något problem. Ibland blir jag bjuden på te. En ung man cyklar med mig en mil för att visa rätta vägen vid några vägskal. Vid de små, enkla hotellen där jag övernattar är hjälpsamheten stor.

Några av de smutsiga, små städerna visar sig bakom höga murar dölja de vack-

Ingången till Fatepur Sikri, mogulstaden från 1500-talets slut. Människorna som i dag bor utanför murarna är förtvvlade. Placeringen på FN:s världsarvslista kräver att bebyggelsen runt omkring rivs.

raste palats. Andra dagen når jag staden Deeg 220 kilometer söder om New Delhi. Nästa morgon ligger dess 1700-talspalats insvept i dimma. Men snart börjar solen bryta igenom. Och när de vackra kvinnorna i färggranna saris passerar mig med vattenkrukor på huvudet är *Tusen och en natt*-stämningen total. Palatset i Deeg liknar världsberömda Topkapi i Istanbul. Men så okänt Deeg är i omvärlden.

Indien har emellertid platser som är kända över hela världen. De närmaste dagarna ligger de på rad längs min cykelväg.

□ **Bharatapurs nationalpark** med ett av världens främsta fågelområden.

□ **Fatehpur Sikri**. En 1500-talsstad från mogultiden, grundad av stormogulen Akbar.

□ **Agra med Taj Mahal**.

Alla tre med på UNESCO:s världsarvslista. Ett par dagar med fåglarna och pytonormarna i Bharatpur gav återhämtning efter de tre första omskakande dagarna på de indiska vägarna.

Området ligger något lägre än det omgivande landskapet, vilket gör att regnvattnet under monsunen förvandlar nationalparken till en stor grund sjö. Genom sjön har man byggt vallar som man kan cykla eller gå på. Allt är lättillgängligt och man ser enorma mängder fåglar. Under vintern kommer många övervintrande arter från Sibirien, om de lyckas ta sig över Himalaya.

Chefsornitologen **Bholu Abrarkhan** har levt hela sitt liv i nationalparken. Hans pappa var kock åt maharadjan av Bharatpur som tidigare ägde området och ordnade stora fågeljakter här.

Bholu har ett nästintill oslagbart rekord. Han har sett hela 417 olika fågelarter inom nationalparken.

De vattenberoende arterna dominerar. Änder, gäss, hägrar, vattenhöns, kungsfiskare och storkar. Men också mängder av småfåglar och rovfåglar.

När jag är där dominerar några tusen pelikaner luftrummet och i de omgivande skogarna smyger en tigerhona omkring se-

dan drygt ett år. Den första någonsin i nationalparken. Än så länge är det dock tillåtet att gå till fots här. I tigerreservaten är det förbjudet sedan början av 80-talet då en brittisk turist dödades av en tiger.

Jag har besökt Taj Mahal på alla mina Indienresor. Inte för att det är så berömt, utan för att det är vackrare än vad det finaste foto någonsin kan visa. Visserligen höll bygget på att slutgiltigt, ekonomiskt knäcka **Shah Jahans** mogulvälde i början av 1600-talet. Men det kan jag bortse från så här långt senare. Jag vistas en hel eftermiddag intill denna skönhet och stannar ända tills mörkret gör henne osynlig.

Efter Agra följer dagsetapper på tio till femton mil. Först längs stora vägar. Sedan allt mindre.

Jag passerar historiska platser som Gwalior, Jhansi, Orcha och Khajuraho. Sistnämnda plats är med på FN:s världsarvslista och är känd för sina tusen år gamla tempel med djärva, erotiska skulpturer. Mycket sevärt!

Tigerreservat på Deccan

Från Khajuraho stiger terrängen. Jag ska upp på Deccanplatån, Indiens centrala högland. Jag är i delstaten Madhya Pradesh och siktar nu på tigerreservatet Bhandavgarh 270 kilometer bort.

Ska två dagsetapper räcka? Jag satsar på det. Stiger upp halv fem och rullar iväg medan det fortfarande är mörkt. Fint flyt i början. Sen kraftiga stigningar i nära en mil. Kommer in i de första djungelområdena. Langurapor hoppar skrämnda upp i träden. Nya stigningar. Buskskog tar över. Allt torrare. Alla odlingar upphör. Vägen blir allt smalare och människorna allt färre. För första gången kan jag sitta för mig själv vid vägkanten utan att genast bli omringad av en skara nyfikna. Skönt!

Efter halva dagen öppnar sig Deccans böljande slätter 500 meter över havet. Lätt medvind ger god fart rakt söderut på den enfiliga asfaltsvägen. Varmare. Första dagen med kortbyxor. Inte bränna de vinter-vita benen!

Men vad händer? Vägen blir allt sämre ju längre söderut jag kommer. Först stora hålur i asfalten. Sedan mest grus och sten med söndertrasad asfalt här och där. Det är knappt lönt att cykla längre. Kommer sju eller åtta kilometer på en timme. Så fortsätter det mil efter mil.

Måste gå tre timmar i mörkret på kvällen. Försöker njuta av ett annorlunda himlavalv. Månskaran ligger ner här.

De dåliga vägarna beror på korruptionen, säger alla jag pratar med. Pengarna till vägunderhåll stoppar politikerna i sina eg-

VÄND!

Hotad. Tigerns framtid är mycket osäker. Indiens befolkning har nu passerat en miljard och kravet på mark från den växande befolkningen är starkt. Tjuvjägare och brist på bytesdjur är andra hot mot världens största kattdjur.

FORTS.

na fickor.

Jag når tigerreservatet Bandhavgarh tre dagar senare. Jag är genomtrött. Men hur mår min cykel, Hero?

Den har hittills klarat "världens sämsta vägar" utan en punktering eller ett enda ekerbrott. Den är en verklig hjälte.

Vidare mot Kolkata

Jag har nu färdats 110 mil på cykel sedan starten i New Delhi tre veckor tidigare. Nu väntar över 120 mil okända vägar fram till slutmålet i Kolkata. Det är tidig eftermiddag den 26 januari. Jag har just lämnat den lilla staden Umaria och nyss korsade jag kraftans vändkrets. I dag firar Indien "Republic Day", till minne av republikens bildande, tre år efter självständigheten från britterna 1947. I Umaria uppförde elever fina, fartfyllda danser från Rajasthan och som enda utlänning i staden blev jag speciellt inbjuden.

Den del av Indien jag nu rullar in i är anorlunda. Här i öster finns få platser som lockar utlänningar. Därför möter jag inte någon på nära två veckor. I min digra resehandbok nämns bara en enda plats på 800 kilometer. Det är Narmadafloden och den lilla staden Amarkantak vid flodens källa.

Många indiska namn klingar magiskt i mina öron. Narmada är ett sådant. Den är en av Indiens mest berömda och heligaste floder.

Narmadafloden ligger lite söder om min tänkta resväg. Men jag vill så gärna se och cykla en bit längs floden att jag är beredd att ta i lite extra. Högplatån Deccan genomkorsas av flera mindre bergskedjor och ett tio mil brett bergsområde skiljer mig nu från Narmada. När det mörknar strax efter sex är jag bara lite mer än halvvägs. Vägarna är bitvis mycket dåliga. Stora hålor i asfalten. Ibland bara grus, sten och gropar. Jag blir duktig på cykelslalom. Omväxlande tät djungel och små byar med odling och boskapsskötsel.

Jag hittar inget övernattningsställe. Bestämmer mig för att fortsätta i mörkret trots att det är olämpligt. Stora stenbumlingar på vägen kan ge riktiga vurpor. Men jag har tur och korsar bron över Narmada klockan tio på kvällen och tar in på staden Dindoris

"Pengarna till vägunderhåll stoppar politikerna i sin egna fickor", säger många människor bittert uppleva konsekvenserna. Kanske löper 50 av mina drygt 230 cykelmil på mycket dåliga sju till åtta kilometer i timmen.

enda lilla hotell.

Rummens standard liknar svenska källarförråd och jag ber personalen att städa två gånger innan jag med tvekan flyttar in.

Nästa morgon cyklar jag längs Narmadafloden österut. Vägen är bättre nu. Min Hero rullar raskt och pålitligt. Snart möter jag de första pilgrimerna som blir alltfler under dagen. Några dagar tidigare började de en av sina livs vandringar. Liksom tusentals andra har de startat från staden Amarkantak vid Narmadaflodens källa. Först går de längs flodens södra sida de 135 milen ner till kusten vid Indiska oceanen. Sen återvänder de längs den norra sidan till utgångspunkten. Enligt gammal sed ska pilgrimsvandringen ta tre år, tre månader och tretton dagar. Men de flesta lär numera nöja sig med ett år. Man får göra vandringen på så kort tid som sex månader, men där går gränsen.

Helig flod hotad

Men trots sin helighet är Narmada hotad. Stora dammprojekt kommer att lägga stora landområden under vatten och tusentals människor ur olika stamfolk som bor vid eller nära floden kommer tvingas bort. Striden har varit mycket hård, men folket vid floden verkar ha förlorat.

Jag trampar vidare mot flodens källa. Området är glesbefolkat. Då och då möter jag korta, men högt lastade timmerbilar. Delstaten Madhya Pradesh har sjumilaskogar som ger Indien både papper och virke.

Där håller man på och lastar en bil. Jag stannar till. Så märkligt! Flera hundra kilo

tunga stockar lastas utan kran. Med rep dras stockarna upp på flaket längs andra stockar som lutar upp mot lastbilen. Med många armar som samarbetar så går det.

Detta är Indien. Moderna lastbilar kör, men lastas med uråldrig teknik.

I början av resan fick jag bevittna utläggning av modern fiberoptikkabel. Hundratals mil mellan Indiens största städer. Men den grävdes ner på 1,6 meters djup med hackor och spadar av tiotusentals hårt arbetande kvinnor och män.

Indien är fullt av paradoxer. Jag möter dem dagligen.

De sista två milen upp mot Amarkantak är branta. Den lilla staden ligger drygt tusen meter över havet. Med min oväxlade Hero är det bara att ge upp och börja gå.

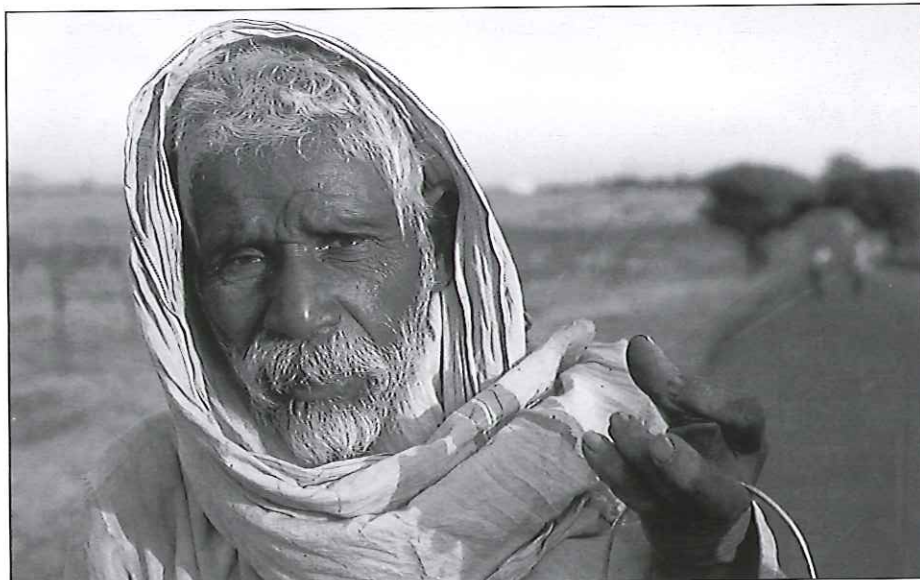
Vid Narmadas källa ligger ett vackert, ganska litet hindutempel. Hit kommer hundratals hinduer varje år. Men av tempelvärderna får jag veta att bara ett femtiotal utlänningar besöker platsen årligen. För den utländska besökaren i Indien ingår vanligen bara några få välkända platser i resrutten.

Hela Amarkantak lever vegetariskt, liksom varje rättrogen hindu. Ingen restaurang serverar kött. Inte ens ägg. De flesta jag frågar menar att ungefär halva Indiens befolkning är vegetarianer. Men det skiljer sig mellan könen. Två tredjedelar av kvinnorna mot bara en tredjedel av männen.

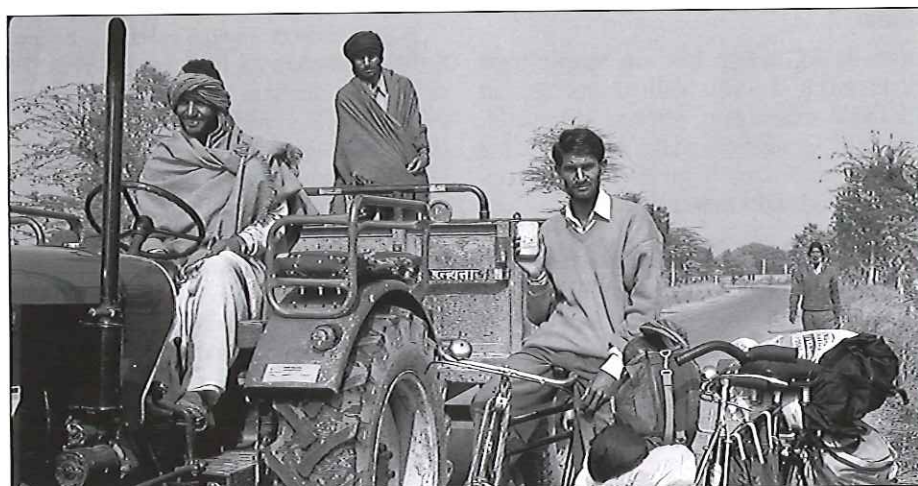
Det är den 29 januari när jag åker över den stora vattendelaren. Narmadaflodens vatten rinner västerut mot Arabiska havet. Från och med nu söker sig allt vatten ut i

jag möter. Speciellt i Madhya Pradesh. Jag får vägar. Farten sjunker till snabb promenadfart,

Årslång vandring. Pilgrim vid den heliga Narmadafloden. Under ett år ska den gamle mannen vandra 2700 kilometer längs floden.

Vid min första Indienresa, 1970, dominerade oxkärrorna stort. Nu är det tvärt om. Speciellt i norr vimlar det av traktorer. En traktorhandlare jag talar med säger att affärerna går mycket bra.

Bengaliska viken österut. Det är bara fyra grader varmt på morgonen så både mössa och vantar åker på.

Det gäller att passa på att njuta av svalkan. Snart kommer den verkliga värmen.

Men först ska jag ha roligt! Nu ska jag få tillbaks lite för allt slit i uppforsbackarna! Nu ska det gå undan! Utan ansträngning!

Mil efter mil med nedförsbacke. Vilken fröjd! Men även här slalom mellan håll i vägen. Det går inte att släppa på för fullt. Cykeln saknar dessutom fotbroms så det gäller att ha marginaler när bilar med fartdårar kommer ut ur djungelkurvorna.

För här är sammanhängande skog. Sjumilaskogar. Här vandrar vilda tigrar och leoparder även utanför reservat och nationalparker. Här i närheten hämtade **Rudyard Kipling** inspiration till *Djungelboken*. De båda nationalparkerna Kanha och Bandhavgarh är myndigheternas försök att ge främst tigern, men även andra vilda djur en säkrare framtid. De ingår båda i *Project Tiger* som startades 1973. De första nio reservaten har i dag blivit arton.

Jag har besökt Kanha och flera andra tigerreservat på tidigare Indienresor. Men det är första gången jag kommer till Bandhavgarh. Det är ett av Indiens allra finaste tigerreservat med omväxlande djupa raviner, öppna ängar och tät skog med mycket bambu. Här är jämförelsevis lätt att se vilda tigrar och jag mötte tre stycken på två dagar. Men det enda tillåtna färdssättet numera är att åka runt med jeep. Det gör mötet med djungelns mäktiga, vackra konung för bullrigt och okänsligt.

Tigerns framtid i världen är mycket osäker. Indien har med sina 4 000–5 000 tigrar över hälften av världspopulationen. Men Indiens befolkning har nu passerat en miljard och kravet på mark från den växande befolkningen är stort. Tjuvjägare och brist på bytesdjur är andra hot mot världens största vilda kattdjur.

Bakom en vägkrök upptäcker jag en livlös apa mitt på vägen. Det är en stor langurhane som nyligen har blivit påkörd av en bil. De andra aporna i flocken rusar inte tjatrande upp i träden som de brukar när jag försiktigt bromsar in. Nej, de sitter alldeles tysta vid vägkanten och tycks vänta på att kompiserna ska vakna någon gång. Jag rullar tyst vidare.

Smutsen i städerna

Utanför djungelområdena är de vilda djuren få. Men jag träffar många människor med djur. En dag möter jag en man med en mungo – ormdödaren framför andra. En annan gång kommer en man med en papegoja på axeln gående längs vägen. Sent en eftermiddag möter jag en ridelefant med två människor på ryggen. Den är fint målad på huvudet.

Jag får en känsla av att vad som helst

skulle kunna hända i Indien. Både bra och dåligt. Varje dag åker jag jojo mellan himmel och helvete precis som i början av resan. Fast nu har jag blivit lite avtrubbad.

Det bästa av allt är de avspända människorna. Uttrycket "Jag har inte tid" har jag aldrig hört. Jag undrar om det existerar i Indien. På slutet av resan behövde jag reparera cykeln och cykelväskorna några gånger. Det som hade tagit flera dagar i Sverige var färdigt på någon timme i Indien.

Det sämsta är smutsen i städerna. Österut i Indien är det något renare än i norr. Men även här ger vissa platser kväljningar och får mig att raskt fara vidare.

Mycket omskakande är också trafiken på de stora riksvägarna. Många jag möter längs vägen säger att för det första är lastbilschaufförerna ofta drogade när de kör.

För det andra har de ofta köpt (mutat till sig) sina körkort i stället för att gå på körskola.

För det tredje finns ingen trafikpolis i Indien. Förarna kan härja helt fritt. Det innebär 70 000 döda varje år i trafiken (mycket osäker siffra). Trots att antalet privata bilar på vägarna ännu är litet.

De avslutande 40 milerna fram till Kolka-

VÄNDI

Indiens hjältar på väg. Under alla mina cykelmil såg jag hundratals, ja kanske flera tusen kvinnor, med sina stora vedbördor på huvudet.

FORTS.

ta levde jag farligt. Inte ens nio liv hade räckt om jag skulle ha hållit på min rätt – att få cykla på vägens yttersta decimeter. Minst hundra gånger på två dagar hade jag blivit överkörd av bussar eller lastbilar om jag inte hade kört av vägen

Kvinnorna Indiens hjältar

Till Indiens hjältar vill jag utse alla de hårt arbetande kvinnorna. Överallt såg jag dem längs vägarna. Grävande, odlande, tvättande, huggande eller bärande.

Under alla mina cykelmil genom Indien såg jag hundratals, ja kanske flera tusen kvinnor med sina stora vedbördor på huvudet. De högg veden i skogen, band ihop den och bar det 40 till 50 kilo tunga knippet upp till 15 kilometer in till närmaste stad. Där sålde de veden och gick hem. Med sig hade de förtjänsten, 30 till 50 rupier (motvarande 6–10 svenska kronor)

Trots dessa små inkomster fick jag flera bevis på att de enkla, fattiga människorna i Indien har fått höjd levnadsstandard sedan mitt senaste besök 1985.

□ Nästan alla byar jag passerade hade fått djupborrad brunn med rent vatten. Nu kan folket bli av med alla parasiter som fanns i det gamla brunnsvattnet.

□ En mycket stor del av de 627 000 byarna har i dag elektrisk ström.

□ Elektriciteten har fått byborna att spara till TV. Svartvit TV är i dag vanlig bland byborna i Indien.

Den första februari är den varmaste dagen på hela resan. Min termometer visar 32 plusgrader i skuggan. Mitt på dagen är det stekhet på vägen. Jag tar paus var femte kilometer för att stå ut. Fem liter vätska om dagen går det åt.

Då kör en man på motorcykel ifatt mig. Han berättar att han jobbar med ett projekt där man försöker hjälpa kvinnor i byarna i trakten att bli ekonomiskt självständiga.

Han frågar om jag vill följa med ut till en av byarna nu i eftermiddag.

Jag känner mig sjuk av den brännande solen, men kan bara inte säga nej.

Några timmar senare sitter jag bakom **Salilesh Shukla** på hans motorcykel. På små vägar, där bara tvåhjuliga fordon kan ta sig fram, är vi på väg mot byn Bheleotikera. Den ligger i östra delen av den nybildade delstaten Chattisgarh.

Salilesh manövrerar rutinerat sin lätta motorcykel genom flera små byar innan vi svänger upp framför en av kvinnornas hus i Bheleotikera.

På ett ögonblick är vi omgivna av en stor grupp glada kvinnor. Indiska kvinnor är oftast tysta och reserverade i mötet med främmande män. Men dessa är öppna, spontana och pratsamma.

Vi bjuds in i det enkla men vackra huset av soltorkad lera. Inne på gården är det luftigt och svaltt. En liten brasa tänds under spisen och snart har Salilesh och jag varsin mugg rykande hett te i handen.

Kvinnorna berättar entusiastiskt om sitt projekt. Tidigare kunde folket i byn lätt hamna i klorna på en penningutlånare om de plötsligt behövde en summa pengar de inte själva ägde.

Höga räntor gjorde att de ofta inte hade möjlighet att betala tillbaka skulden. De blev som slavar under penningutlånaren.

Salileshs projekt går ut på att kvinnorna bildar en förening där alla har som mål att spara regelbundet. Vanligen sparar de fem till tio rupier (en till två kronor) per vecka. Det låter lite, men även små slantar blir stora på lång sikt om man sparar ofta och under lång tid. På ett år kan det bli 500 rupier (100 kronor) och det är mycket i en fattig indisk by. Kvinnorna lyser av stolthet och självkänsla. Nu är de mycket mera oberoende.

Hemmet jag besöker har elektricitet och svartvit TV. Men man har inte parabol som i många andra byar, utan får bara in den statliga TV-kanalen.

TV:n har gjort byborna mycket mera allmänbildade. För femton år sedan var det många som inte visste att de bodde i ett land som hette Indien. Numera märker jag att de både känner till en del om och är nyfikna på länderna i Europa.

Kvinnorna och deras familjer tycker att jag ska bo hos dem några dagar. Men jag måste tyvärr tacka nej. Innan Salilesh och jag är tillbaks vid mitt hotell i staden Raigarh är det redan mörkt.

Fem dagar senare rullar jag in i delstaten Västbengalen. Jag har två dagars cykling kvar till slutmålet i Kolkata.

I Västbengalen tättnar befolkningen märkbart. Fler människor på vägarna och alltför bussar och lastbilar. Kolkatas 10–15 miljoner invånare behöver stora mängder varor, trots att konsumtionen per person är långt under den i Sverige.

Senast på eftermiddagen den sjunde februari vill jag komma fram. Kvällen innan når jag staden Kharagpur 145 kilometer väster om Kolkata. Om det inte blåser motvind...om jag inte blir påkörd...om jag inte kör fel...om inte cykeln går sönder...,, och om det inte blir över 30 grader varmt, ska jag kunna nå Kolkata nästa dag.

Alla dessa önskningar uppfylls!

Välkommen till Kolkata

Men jag har inte mycket krafter kvar efter kampen mot vägnas vansinnesförare, när jag rullar in genom Kolkatas förorter.

Allt tätare folkmassor ju närmare centrum jag kommer. Larmet från de ilsket tuttande bussarna gör att jag vill släppa styret och hålla för öronen. Smutsen och stanken blir allt värre.

Just när det känns som jag håller på att passera gränsen för det uthärdliga stiger en man fram ur folkvimlet och ropar:

Välkommen till Kolkata!

Nästan varje dag på resan har jag kastats mellan himmel och helvete. Men så här snabbt har jag aldrig tidigare förpassats till himlen. Den okände mannens glada tillrop ger mig nya krafter. De återstående tio kilometrarna går lättare. Efter 35 dagar och 2 326 kilometer – något längre än mellan Göteborg och Rom – rullar jag nöjd och lättad upp på slutmålet för min färd, Howrahbron över floden Ganges.

Leif Larsson, text och foto

Optimism i Sri Lanka

Verkliga fredsförhandlingar närmar sig steg för steg

En formell vapenvila mellan regeringsarmén och LTTE-gerillan ingicks den 23 februari 2002, och redan dessförinnan, i mitten av januari lättade regeringen på det sju år gamla embargot mot att skicka mat, medicin och andra förnödenheter till de norra delarna av landet.

Regeringen har också lättat på de restriktioner som drabbat fisket i de oroliga vattnen utanför norra och östra Sri Lanka. Därtill har de norska medlarna åter haft kontakter med såväl Tigergerillan (LTTE) som med regeringen. Norrmännen kopplades bort i juni förra året sedan den förra regeringen anklagat dem för att favorisera tamilerna.

Allt detta, plus regeringssidans försiktiga löfte att åter legalisera Tigergerillan, gör att freden nu tycks närmare än på många år i det snart 20-åriga inbördeskrigets Sri Lanka.

Andrum för interflyktingar

Den nya fredsoptimismen i landet betyder också ett andrum för de hundratusentals människor som flytt undan trycket från ett ursinnigt krig som framför allt drabbat Jaffnahalvön och Vanni, det stora området söder därom – som i fredstid utgör hem för en halv miljon invånare.

I dag är vägarna förstörda, kollektivtrafik saknas, och varubristen har tårt hårt på den kvarvarande befolkningen. Ett exempel är Kilinochchi, en gång en stad med 150 000 invånare – i dag en sönderbombad spökstad vars invånare lever som flyktingar i eget land.

Internationella Röda Korset har nu tagit på sig uppgiften att med 50 fordon ta sig in i Vanni och leverera mat, cyklar, köksutrustning, däck, elkablar och gödsel. Enligt regeringen är detta en "humanitär gest mot den halvmiljon människor som finns i rebellkontrollerade områden i norr".

Och i vattnen utanför kusten får nu fiskebåtarna köra med full besättning, de får använda kraftigare motorer och de får vara ute längre. En vapenvila som för första gången på sju år är ömsesidig mellan gerilla och regeringssida bidrar ytterligare till att fisket åter kan komma i gång på allvar.

Beslutsam premiärminister

Den nye premiärministern **Ranil Wickramasinghe** tycks fast besluten att nå en politisk lösning på inbördeskriget. Han har varnat alla extremister som kan tänkas sabotera en fredsuppgörelse. Och hans halva löfte om att legalisera Tigerrörelsen har fått oväntat stöd från buddhistiskt håll sedan en framstående buddhistledare stött premiär-

Norske medlaren Erik Solhem träffar de tamilska tigrarnas ledare Prabhakaran på gerillakontrollerat territorium i norra Sri Lanka i höstas. FOTO: NORSKA AMBASSADEN

ministerns planer.

Tigrarna förbjöds i januari 1998 sedan Tigrarna dödat 16 människor vid ett sprängattentat mot de lankesiska buddhisternas heligaste plats, Tandtemplet i Kandy. Buddhistledaren stödjer också tanken på "autonomi" för tamilerna i norr, samtidigt som regeringen sagt att någon delning av landet kommer inte på fråga. Tigrarnas viktigaste krav inför kommande förhandlingar är just att bli legaliserade.

Tigrarna är för övrigt förbjudna inte bara i Sri Lanka. USA förklarade 1997 LTTE som en terroristorganisation, och detsamma gjorde britterna år 2000. I Indien har LTTE varit olagligt sedan Tigrarna mördade före premiärministern **Rajiv Gandhi** under ett valmöte i Tamil Nadu 1991. Om Sri Lanka tillåter LTTE kan det kan komma att tvinga fram en omprövning också i andra länder.

Det finns sannolikt ett stort stöd för Wickramasinghes fredsvilja. Näringslivet har inte mycket till övers för ett krig som skrämt bort såväl investerare som turister, och som lett till en djup ekonomisk kris samtidigt som de direkta krigskostnaderna enligt premiärministern kostat staten motsvarande 55 miljarder kronor sedan 1983.

Försiktiga beräkningar anger drygt 64 500 döda i kriget och 1,6 miljoner flyktingar. Opinionsundersökningar visar på ett kraftigt folkligt stöd för fredsförhandlingar med Tigrarna.

Förutom genom att respektera vapenvilan har Tigrarna också understrukt sin

fredsvilja genom att släppa tio fångar varav tre regeringssoldater och sju sjömän från den lankesiska handelsflottan. Några av dessa hade suttit fängslade i över åtta år. Tigrarnas chefsförhandlare, **Anton Balasingham**, välkomnar regeringssidans inbiter och säger att "en legalisering av LTTE betyder ett erkännande av det tamilska folkets kamp och av vår roll som det tamilska folkets representanter. Samtidigt betecknade han Wickramasinghe som "en genuint engagerad realist och visionär..."

Förra regeringen avvaktande

Men samtidigt är situationen i de Tigerkontrollerade områdena svår, också när vapenvila råder. Tigrarna räknar till exempel med att det finns minst två miljoner landminor i de områden man kontrollerar i Vanni. Under de senaste två årens ursinniga krig har 80 000 minor rensats bort, med många döda och lemlästade minröjare som resultat. Ändå återvänder nu dagligen 10 till 15 familjer bara till Kilinochchi.

Vid årsskiftet uttryckte president **Kumaratunge** sitt stöd för den nya regeringens fredssträngningar och vilja att komma igång med förhandlingar. Senare har dock hennes partikollega, förre utrikesministern **Lakshman Kadirgamar**, varnat den nya regeringen för att gå för snabbt fram med legaliseringen av LTTE. "Vår hållning är fortfarande att förhandlingar måste inledas innan en legalisering kan komma på tal." Balasinghams svar

VÄND!

FORTS.

blev att Kadirgamar är en av de som i onödan dragit ut på de etniska problemen i landet.

Amnesty förhoppningsfullt

Amnesty International rapporterade i slutet av januari att sexuella övergrepp mot fångslade personer som begåtts av arméns, flottans och polisens folk ökat markant under 2001. Rapporten noterar att trots att Sri Lanka undertecknat flera konventioner mot tortyr så har inte en enda soldat under alla år dömts för våldtäkt mot en person i fångsligt förvar.

Amnesty menar nu att den nya regeringen måste visa att den menar allvar och tar itu med sexuella övergrepp mot gripna och fångslade. Ett tydligt besked till säkerhetsstyrkorna om var regeringen står är angeläget. Det handlar också om att upprätta en fungerande rättsapparat på lägre nivå, menar Amnesty.

Amnesty föreslår dessutom att man inrättar en oberoende undersökningskommission som tar hand om alla grova övergrepp mot de mänskliga rättigheterna som begåtts under hela inbördeskriget. Tortyr rapporterades första gången redan 1979.

Norsk medling återupptas

I tre år har den norska regeringen försökt att medla i inbördeskriget utan att egentligen nå något avgörande resultat förrän alltså nu i februari. Försöken bröt samman i juni förra året då den regerande Folkalliansen anklagade normännen för att vara alltför tamilvänliga. Men den nya regeringen har en helt annan inställning, och redan vid årsskiftet hade normännen kontakter såväl med regeringssidan som med Tigrarna, som för sin del välkomnar den norska medlingen. Norge har haft kontakt med Tigrarnas förhandlare i London och senare kom en norsk delegation med biträdande utrikesminister **Vidar Helgesen** i spetsen till Colombo där man sammanträffade såväl med premiärministern som presidenten.

Normännen förde också samtal med representanter för den allians av parlamentariska tamilska partier som under ett gemensamt paraply, Tamil National Alliance, gick segrande fram i den nordöstra de-

len av landet i valen i december och därmed fick 15 platser i parlamentet (som totalt består av 225 ledamöter).

Frågan om var de förhoppningsvis kommande förhandlingarna ska äga rum är dock inte löst ännu. Ett förslag är Chennai i indiska TamilNadu, men delstatens chefsminister där har avvisat förslaget. Det behövs dock inte betyda att Indien är uteslutet som förhandlingsplats.

Att TNA tog hem valet i nordöst ses som ett viktigt framsteg för Tigrarna eftersom TNA skrivit i sitt valmanifest att Tigrarna är det tamilska folkets "enda rättmätiga representanter", att de borde legaliseras och att de är den enda part som regeringen ska föra fredsförhandlingar med.

För sin del hoppas regeringen på att fredsförhandlingar kan komma igång i mars.

Thomas Bibin

Wickramasinghe en erfaren politiker

□ **Ranil Wickramasinghe** är utbildad advokat och tillhör en välbärgad familj. Som politiker blev han först känd som nära släkting till Sri Lankas förste president, **Junius Jayewardene**.

Han blev parlamentsledamot 1977 och industriminister 1989 för att ta över som premiärminister i ett och ett halvt år fram tills att **Kumaratungas** Folkallians tog över styret 1994. Samma år blev Wickramasinghe partiledare för UNP. Hans två föregångare på posten har mördats av Tigrar, och själv har han undkommit ett mordförsök.

Wickramasinghe har gjort sig känd för att bekämpa korrupktion inom sitt eget parti, och han har riktat hård kritik mot förra regeringens krigspolitik som lett landet till ruinens brant. Han talar dock mindre högt om att det var under Jayewardene som inbördeskriget inleddes.

Som före detta industriminister och advokat har han näringslivets stöd sedan han sökt genomdriva snabba ekonomiska reformer under sin tid som minister och regeringschef. Men han tror inte på en stark presidentmakt, i synnerhet inte nu när oppositionens Kumaratunge är president.

Klar majoritet för UNF i parlamentsvalet

□ Parlamentsvalet den 5 december 2001 gav oppositionen under Ranil Wickremasinghe klar majoritet, vilket resulterade i att landet i dag har en UNF-regering men en president från oppositionen PA, det vill säga Kumaratunge. Valdeltagandet var 76 procent. Så här blev slutresultatet:

Parti	röstandel	mandat
• PA ¹	37,2	77
• UNF: ²		
• UNP	45,6	109
• TULF	3,9	15
• SLMC	1,2	5
(totalt UNF)	50,7	129)
• JVP ³	9,1	16
• EPDP	0,8	2
• DPLF-PLOT	0,2	1
Totalt:	98	225

¹ Folkalliansen (PA) inbegriper förra regeringspartiet SLFP samt flera mindre vänsterpartier.

² Front bildad av UNP. Innehåller flera tamilska partier i TNA-alliansen samt det muslimska partiet SLMC.

³ Folkets Befrielsefront, ansvarigt för ett uppror 1970 som krävde många liv. Känd för att vara mycket tamilfientligt. Efter ett generationsskifte i ledningen säger sig JVP i dag vara ett fredligt parti.

FOTO: SRIVANTA WALPOLA/FRONTLINE

Barrikaderna rivs i väntan på riktig fred

Barrikader och säkerhetskontroller monteras nu ned i Sri Lankas huvudstad Colombo. Staden börjar återigen se ut som en vanlig storstad, snarare än den belägrade stad som stadens invånare har vant sig vid att leva i under inbördeskriget.

Bland dem som ger ifrån sig en kollektiv suck av lättnad finns den tamilska minoriteten i Colombo. De utgör en tredjedel av befolkningen och många av dem har utsatts för trakasserier i samband med de säkerhetskontroller som utförs av den lankesiska militären.

– Det är en stor lättnad. Vi är inte rädda för att gå ute på gatorna längre, till skillnad från förr, när man utsattes för hotfulla frågor och trakasserier så fort man identifierade sig som tamil, säger 40-åriga **Chris Kamaledran**, en av stadens tamilska invånare.

Ketheshwaran Loganathan, som arbetar med freds- och konfliktforskning för tankesmedjan Centre for Policy Alternatives i Colombo, bekräftar att reglerna tillämpades olika beroende på om man var tamil eller tillhörde majoritetsbefolkningen i Sri Lanka, singaleserna.

– En del tamiler var så rädda att de inte rörde sig utanför välkända områden. De som utsattes värst var tamiler som kom till Colombo från konfliktområdena i norr och öst, säger han.

Förtroendeskapande åtgärd

Beslutet att montera ned barrikaderna är en av de åtgärder som den nya regeringen i Sri Lanka har vidtagit för att bygga upp förtroendet hos den tamilska minoriteten. Regeringen vill också visa att den menar allvar med sina löften om att nå en fredsuppgörelse med rebellrörelsen LTTE, de tamilska tigrarna.

– Innan man går på huvudfrågorna är regeringen intresserad av åtgärder för att bygga upp ett förtroende, säger **Gamini Peiris**, minister för grundlagsfrågor i den nya UNF-regeringen.

Regeringen har också beslutat att häva det ekonomiska embargot som har införts mot LTTE-kontrollerade områden, framför allt regionen Wann i norra delen av landet.

– Det här är humanitära frågor som man måste ta hänsyn till. Vi vill att bördan för människor i Wann ska lättas, och att varor ska kunna nå folket utan restriktioner och barriärer, säger Peiris.

Mer än 300 000 tamiler förväntas dra nytta av det beslutet. De kommer att få bättre tillgång till varor som socker, linser och vetemjöl.

Tamilerna i Wann har också fått löften

om regelbundna leveranser av medicin.

Det innebär en betydande förändring jämfört med läget under den förra regeringens tid vid makten. Under en stor del av förra året, exempelvis, intog den dåvarande regeringen en hård linje i frågan om mat och mediciner till Wann.

– Fri rörelse för mat borde alltid ha tillåtits. Det var en sådan motsägelse – regeringen försökte vinna folkets hjärtan, samtidigt som man förnekade dem tillgång till mat och mediciner som en del av den militära strategin, säger en högt uppsatt tjänsteman vid en internationell biståndsanslagssorganisation.

Färre säkerhetskontroller

Tjänstemannen, som vill vara anonym, säger att UNF-regeringen har visat sina goda avsikter, och att han nu hoppas att fler människor i Wann ska få mat, och att de ska få det mer regelbundet.

En annan åtgärd som regeringen har vidtagit är att man har gjort det lättare för tamiler att resa söderut från de LTTE-kontrollerade områdena.

– Nu finns det 17 olika säkerhetskontroller de behöver passera igenom, men vi håller på att minska antalet till tre, säger Peiris.

Men den nya regeringens kritiker menar att man inte kan lita på LTTE. Tidigare under konflikten har Tigrarna använt sig av liknande lugna perioder för att stärka sin militära position i konfliktområdet och för att etablera celler av sympatisörer i Colombo.

Och kritikerna är oroade över att regeringen nu monterar ned barrikader och säkerhetskontroller.

”Det här suicidala beteendet från UNF:s sida går inte ihop med en del av dess uttalanden och deklARATIONER den senaste tiden,” skrev ledaren för en singalesisk lobbyorganisation i en tidningskommentar nyligen.

Men den ledande försvarsanalytikern **Iqbal Athas** håller inte med.

– Säkerhetskontrollerna har inte hindrat Tigrarna från att utföra attacker i staden. Det är en myt att barrikader och sandsäckar har hindrat LTTE från att ta sig in i Colombo, säger Athas, som skriver om försvarsfrågor i tidningen Sunday Times.

Tamilerna kommer att känna sig mer fria i det nuvarande klimatet, säger Athas.

– Allt är en del av regeringens strategi för fred. UNF visar stort förtroende för Tigrarna.

Marwaan Macan-Markar/IPS

Mediciner och bindor ännu förbjudna i Jaffna

□ Det saknas fortfarande livsviktiga mediciner på Jaffna-halvön i norra Sri Lanka, trots att regeringen har beslutat att häva det ekonomiska embargot mot området.

Jaffna kontrolleras av regeringen, men var länge LTTE:s starkaste fäste.

– Regeringen säger att mer än 90 procent av halvön kontrolleras av regeringsstyrkorna. Varför behövs det då tillstånd för att föra in varor i området, frågar doktor **Sivarajah**, som leder den farmakologiska avdelningen vid Jaffnas universitet.

Till och med bandage finns på listan över förbjudna varor, eftersom den förra regeringen fruktade att LTTE skulle få tillgång till dem om de var tillåtna. När invånarna i Jaffna började använda dambindor som bandage förbjöd regeringen dem också.

Vid ett seminarium som hölls i Sri Lankas huvudstad Colombo i slutet av januari bekräftade Sivarajah och andra medicinska specialister att viktiga mediciner fortfarande inte är tillgängliga.

Preventivmedel har inte heller skonats. Sivarajah säger att det råder brist på p-piller, och en del av de piller som han har skrivit ut hade passerat sitt bäst-före-datum.

Flera läkare vid seminariet uppmanade myndigheterna att häva alla restriktioner mot mediciner och att avskaffa kravet på att militären ska godkänna införsel av medicinska varor.

Feizal Samath/IPS

BJP drar växlar på attacken mot parlamentet

Kolkata 26 Januari 2002

Med utgångspunkt i två utomordentligt allvarliga skeenden – terroristattacken mot det indiska parlamentet den 13 december 2001 och den militära konfrontation mellan Indien och Pakistan längs hela deras gemensamma gräns som följde därpå – håller situationen på subkontinenten för närvarande på att snurra in i en malström som kan innebära den värsta krisen för regionen i modern tid.

Betydelsen av attacken mot parlamentet kan inte nog understrykas. Hade attacken lyckats kunde det ha inneburit att hela den sittande regeringen och större delen av ledamöterna i parlamentets båda kamrar som fanns på plats hade förintats. Det skulle otvivelaktigt ha störtat landet in i en fullständig ofattbar kris.

Överfallet på parlamentet satte genast i rörelse en process som ledde fram till en öga mot öga-konfrontation mellan de två kärnvapenmakterna, som med minsta missgrepp kunde fått ödesdigra effekter. Situationen allvar kan mätas i det faktum att den indiska armén flyttat fem förband fram till gränsen och med ytterligare tre i beredskap. Arméchefen general **Padmanavan** (av vännerna kallad Paddy) deklarerade torrt och sakligt att armén ”förberett sig för krig – inte för någon militärovnig”.

Vid samma presskonferens hotade han med att i den händelse Pakistan angriper med kärnvapen så har Indien förmågan att i en svarsattack radera ut Pakistan. President **Pervez Musharraf** å sin sida har också upprepade gånger förklarat att hans väpnade styrkor är fullt kapabla att slå tillbaka alla eventuella indiska angrepp.

Parallella skeenden

Situationen är ytterst komplicerad eftersom den ytterst betingas av sambandet mellan fyra parallella men samtidigt motstridiga händelseutvecklingar som löper i sicksack, och vars utgång inte kan förutspås med något större mått av säkerhet.

Den dominerande av dessa faktorer utgörs av USA:s globala strategi, omformulerad för Central- och Sydasiens med Afghanistan i centrum, som går ut på att upprätta ett stadigt politiskt och militärt grepp över regionen med dess väldiga gas- och oljetillgångar, och på så sätt garantera säker utvinning samt transport genom Afghanistan till djuphavshamnarna i Pakistan.

För att denna långsiktiga strategi ska lyckas behöver Washington dock inte bara ett Afghanistan fritt från besvärliga talibaner utan också en stabil och märkbar minskning av spänningar mellan regionens två större stater.

Därutöver kräver USA:s nuvarande globala strategi att Indien generellt anpassar

sig efter Washingtons politik. Det innebär med andra ord att de närmanden som från tid till annan förekommit mellan Indien, Ryssland och Kina, i syfte att bilda en trenationsallians med udden riktad mot USA:s globala strävanden (något som påminner om Lenins drömvision som han formulerade i sitt sista verk 1922), måste upphöra.

Mot den bakgrunden är därför Washington synnerligen angeläget om att i ett första skede snabbt se till att den militära konfrontationen mellan Indien och Pakistan trappas ner, och därefter försöka få till stånd en godtagbar lösning på Kashmirkonflikten.

Skytteldiplomati

De gångna veckorna har amerikanska och indiska dignitärer rest i skytteltrafik mellan Washington och New Delhi, varvid de amerikanska resenärerna mestadels också inkluderat Islamabad på sin rutt. Washingtons diplomatiska ansträngningar har allmänt uppfattats som en balansakt, något som per definition innehåller stunder av övervikt åt än den ena, än den andra sidan. Och även om det är tveksamt om någon av parterna på allvar räknat med att utkämpa ett öppet krig så har USA:s de facto-medling otvivelaktigt tjänat som en säkerhetsventil för den konkurrensbetonade stridslustnaden mellan länderna.

Precis som Musharraf s krigsäventyr i Kargil tidigare hjälpte den BJP-ledda Nationella Demokratiska Alliansen att ta hem segern i det extrautlysta valet till parlamentets underhus Lok Sabha 1999 så har den nu utförda fega attacken mot den indiska parlamentsbyggnaden gett BJP en möjlighet att kamma hem likartade vinster i delstatsvalet i Uttar Pradesh, Indiens folkrikaste delstat, i mitten av februari.

Enligt tillförlitliga opinionsundersökningar ligger BJP markant efter **Mulayam Singh Yadavs** Samajwadi Party (SP). Men det innebär inte att BJP med säkerhet kommer att tvingas bort från regeringsmakten i delstaten, för eftersom Mulayam Singh knappast lär få egen majoritet för sitt parti kommer, liksom skett vid tidigare tillfällen, hans två svurna fiender – BJP och **Mayawatis** dalit-parti Bahujan Samaj Party (BSP) – återigen att knyta förbund för att dela makten mellan sig. För båda dessa partier är maktinnehavet i sig en grundläggande princip.

Makt till varje pris

BJP har hittills hållt sig fast vid makten i Uttar Pradesh genom att alliera sig med ett dussintal disparata och illa beryktade grupper, varav många i sina led inrymmer ökända brottslingar. I valet till Lok Sabha 1999

halverades BJP:s mandatantal i Uttar Pradesh från 57 till 29 (av totalt 85). Till och med premiärminister **Vajpayees** röstetal, i den valkrets i delstatshuvudstaden Lucknow där han segrade, gick ner från 215 000 i föregående val till 123 000.

Sålunda är BJP i starkt behov av någon form av extra skjuts, och det hoppas man kunna få antingen genom rabaldret kring de omstridda planerna på att uppföra ett Ram-tempel i Ayodhya (som SYDASIEN skrivit om många gånger), eller genom att satsa på hindu-chauvinistisk krigshets mot Pakistan.

Axel RSS (*Rashtriya Swayamsewak Sangh*) – VHP (*Vishwa Hindu Parishad*), navet i BJP:s maktutövning, har flitigt sökt sätta ny fyr på glöden kring Ayodhyafrågan, men Vajpayee-regeringen har än så länge avvisat det alternativet. Uppenbart är det därför så att man satsar allt på att klämma ut det mesta möjliga av den pakistanska kopplingen till terrorism i allmänhet och i dess färmodade inblandning i terroristattacken på parlamentsbyggnaden i synnerhet.

Den tredje parallella utvecklingen, om än av något mindre betydelse, representeras av den indiske försvarsministern **George Fernandes**. Efter att ha tvingat sig tillbaka in i regeringen, innan anklagelserna mot honom i Tehelka-skandalen hunnit redas ut, är han nu inblandad i en ny skandal – som härrör sig till militärens köp av kistor för att transportera hem liken efter soldater som dödades i Kargil-kriget.

Ett sätt att upprätta sitt solkade anseende och stärka sin ställning i kampen om politisk överlevnad är, helt klart, hans idoga ansträngningar att framställa Pakistan som en skurkstat. Sålunda kan hans roll i den pågående ”Operation Parakram” (*Operation Mod*, kodnamnet för arméns mobilisering) knappast bli duvans.

Djärvt steg av Musharraf

Den fjärde och sista faktorn, underordnad i betydelse jämfört med USA:s och Indiens roll i det hela, är Pakistan och dess högste ledare, general Pervez Musharraf. Samtidigt som den indiska regeringen inte kunnat producera några bevis som verkligen binder honom eller den pakistanska säkerhetstjänsten, ISI, till attacken mot det indiska parlamentet, så finns det direkt eller indirekt en koppling mellan gränsöverskridande attacker och andra våldsaktiviteter på indisk mark med krafter och grupper baserade i Pakistan eller i territorier under pakistansk kontroll.

Vad som emellertid är nytt och ytterst kännetecknande för Pakistans nya globala framtoning är att president Musharraf, tog ett makalöst djärvt steg när han i ett direkt-

Vänner – USA:s president George W Bush och Indiens premiärminister Vajpayee.

FOTO: MOHAMMED JAFFER/SNAPSINDIA, INDIA TODAY

sänt TV-tal den 12 januari deklarerade att något av ett korståg mot islamisk fundamentalism nu inletts i landet.

Den initiala skepsis som detta mötte i skilda indiska läger lade sig snabbt när det stod klart att regeringen i Islamabad faktiskt menade allvar och drog i gång upprepningsaktioner på bred front. Musharraf förbjöd de ledande terroristgrupperna, lade beslag på deras banktillgångar, arresterade mer än 2 000 aktivister, däribland många ledargestalter, och lät stänga 4 000 av deras kontor runtom i landet.

Även om Vajpayee-regeringen och många andra i Indien gör allt för att förringa betydelsen av Musharraf:s ord och handlingar så välkomnar många sekularistiska och eftertänksamma bedömare med översvallande jubel omsvängningen inom den pakistanska statsapparaten.

Revolutionerande

Musharraf:s djärva utspel för att bryta de nära band mellan militärer och fundamentalister som militärdiktatorn **Zia ul Haq** knöt under sin tid vid makten 1977–1988, ses som en hisnande och paradigmskiftande "revolution på andra sidan gränsen".

Allt detta innebär dock inte att den historiska gordiska knuten kring Kashmir-konflikten nu enkelt kan lösas upp. Musharraf vill säkerligen inte lämna över Kashmir till Indien på ett bräde, och det kan han inte heller även om han velat det. I stället förväntar sig Musharraf att USA, i utbyte för Pakistans beredvilliga samarbete gentemot taliban-regimen i Afghanistan, ska hjälpa landet att ta över Kashmir från Indien. Vissa indiska observatörer tror

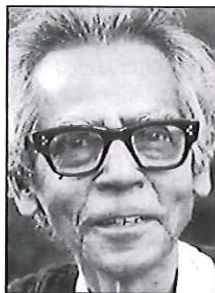
att han redan kan ha fått sådana löften.

Det är viktigt att framhålla att om de demokratiska och sekularistiska krafterna stärktes i både Indien och Pakistan skulle man kunna komma fram till en rättvis och acceptabel lösning på Kashmir-problemet, som också det kashmiriska folket självt kunnat ställa sig bakom. Men, dessvärre är det så att samtidigt som Pakistan under militärt styre tar beslutsamma steg i riktning mot fred och demokrati så håller Indien, som skrytsamt kallar sig världens största demokrati men som i dag styrs av en mitchmasch-koalition ledd av hindufundamentalister, på att gå rakt in i supermaktsdominansens fälla.

Landet ingår en försvarspakt med USA, säkerhetssamarbete med Israel, tillåter FBI-agenter att fritt operera på indisk mark i samarbete med den indiska säkerhetstjänsten, etc.

För många år sedan motsatte sig dåvarande premiärminister **Indira Gandhi** bestämt att USA upprättade en militärbas på den brittiska ön Diego Garcia i Indiska Oceanen – som hon deklarerat skulle utgöra en fredszon. Men i dag har Vajpayee-regeringen slutit avtal med USA om att indiska flottstyrkor ska eskortera amerikanska krigsfartyg under deras färd över Indiska Oceanen bort till Malaccasundet!

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Bangladeshs 30 år av frihet firades med utställning

□ En utställning om Bangladeshs första 30 år visades i höstas i Mölnlycke Kulturhus i Härryda kommun. Initiativet till utställningen kom från Nirmulkommittén, som bildades 1992 i Bangladesh med syftet att få till stånd en folktribunal för att ställa de ansvariga för folkmordet 1971 inför Haagdomstolen för krigsförbrytelser. Bengaler som flydde sitt hemland under frihetskriget och numera är bosatta i olika länder arbetar för Nirmulkommittén.

Syftet med utställningen var att informera och väcka intresse för dessa frågor. Utställningen kan ses som en del av det stora projektet "Levande historia", som statsminister **Göran Persson** lanserade under en partiledardebatt i juni 1997. Det projektet kom sedan att utgöra grunden för de båda internationella konferenserna i Stockholm, Förintelsekonferensen, och Konferensen om tolerens och respekt.

Utställningen i Mölnlycke bestod av dokumentärbilder, kopierade dokument, samt en hel del föremål. Fotografierna hade lånats ut av **Leif Engberg**, **Stig A Nilsson**, **Herman Lindqvist**, **Sven Lampell**, **Ingvar Oja** och **Sven Strömberg**.

Vid Uppsala universitet har inletts ett forskningsprojekt om folkmordet i Bangladesh. **Erland Johnsson** är projektets ledare och han var inbjuden talare när utställningen invigdes den 8 september. Övriga inbjudna talare var Bangladeshs Sverigeambassadör **Monzurul Alam**, landets konsul i Göteborg **Lennart Gustafsson** samt **Ahmed Ziauddin** från universitetet i Bryssel. **Christina Nygren** från institutionen för teatervetenskap vid Stockholms universitet var också inbjuden att berätta om sin forskning om folklig teater i Västbengalen och Bangladesh, men hon blev dessvärre förhindrad att medverka på grund av sjukdom.

Invigningsprogrammet innehöll också välkomsttal av vice ordföranden i Härryda kommunstyrelse, **Gunnar Häggström** (m), samt en presentation av **Mustafa Jamil**, aktiv i Nirmulkommittén och lärare vid Vuxenutbildningen i Härryda kommun. Dessutom visades en kortfilm från kriget samt framfördes folkmusik från Bangladesh av **Dilruba**.

Mer information på websidan: <http://www.geocities.com/voiceofthemillions/>, där det också rapporteras om de övergrepp mot den hinduiska minoriteten i Bangladesh som förekommit i stor omfattning efter parlamentsvalet i höstas, då Bangladesh Nationalist Party, BNP, tog över makten i landet med stöd av bland annat två muslimska fundamentalistiska partier.

Mustafa Jamil

Feminisering av Keralas cashewarbetarskorna – led i moderniseringen?

Den sydindiska delstaten Kerala förknippas kanske främst med två saker: en relativt välmående och utbildad befolkning, samt de senaste tio årens stora satsning på turism. Det gröna Kerala med ett överflöd av palmer har ljuvliga stränder, exotiska kanaler att sakta glida fram genom, spännande djurresevat och ett rikt kulturliv.

Goda sociala indikatorer, som exempelvis hög grad av läskunnighet, låg spädbarnsdödlighet, hög förväntad levnadsålder och andra tecken på en välmående befolkning existerar trots att Kerala har en BNP/capita som understiger genomsnittet i Indien.

Kerala-modellen

Denna paradox benämns ofta Kerala-modellen. Kerala inger hopp för den fattiga delen av världen och visar att det inte är nödvändigt med hög ekonomisk tillväxt för att den breda massan ska få det bättre, så som förespråkare för den så kallade "nedsippingsteorin" hävdar. Då det gäller Kerala kan man i stället påvisa att en progressiv fördelningspolitik väsentligen har förbättrat hälsa, utbildning och allmäntillstånd hos befolkningen.

För att lyckas med detta har inte minst Keralas starka fackföreningar och kommunistiska partier bidragit. Kerala har genomgått en enastående utveckling sedan 1930-talet, då stora grupper svalt, då kast- och klassförtrycket var extremt och modern arbetarlagstiftning och fackföreningar var okända begrepp för de flesta – liksom tanken på opposition mot den styrande eliten. I dag anses den keralitiska befolkningen vara ovanligt krävande gentemot politikerna.

Allt är emellertid inte problemfritt i Kerala. Kapitalet flyr till stater med regeringar som är mer välvilligt inställda till fabriksägare. Arbetslösheten är den högsta i Indien, keraliterna är ivriga arbetsvandrare till andra länder, främst till de så kallade Gulf-länderna, vilket gör ekonomin mycket sårbar.

Starka och organiserade

Något som Kerala är mindre känt för är sin stora export av cashewnötter. Inte mindre än 200 000 kvinnor – de flesta lågkastiga – arbetar i och omkring staden Kollam i södra Kerala med att bereda de halvmånsformade dyrgriparna. Det finns flera skäl att intressera sig för dessa kvinnor. Sedan

1930-talet har cashewexporten varit en av de viktigaste källorna till utländsk valuta som inbringas till delstaten.

Cashewarbetarskornas ekonomiska betydelse är således odiskutabel. Och de är många – ja, faktiskt så utgör de den största gruppen av registrerade arbetare i Kerala. De är en av de absolut största grupperna bland delstatens fackföreningsmedlemmar och dessutom är de mycket militanta – om man mäter detta i termer av förlorade arbetsdagar på grund av strejker och lock-ouster.

Keralas cashewarbetarskor utgör således en stark kontrast till den stereotypa bilden av kvinnor i "tredje världen", som vi ofta förknippar med icke-organiserade och förtryckta individer i den informella sektorn – ofta också illiterata och okunniga. Men trots sin potential för makt så har cashewarbetarskorna delvis lämnats utanför "Kerala-modellen" och majoriteten av dem lever under existensminimum. De tillhör Keralas fattigaste skikt.

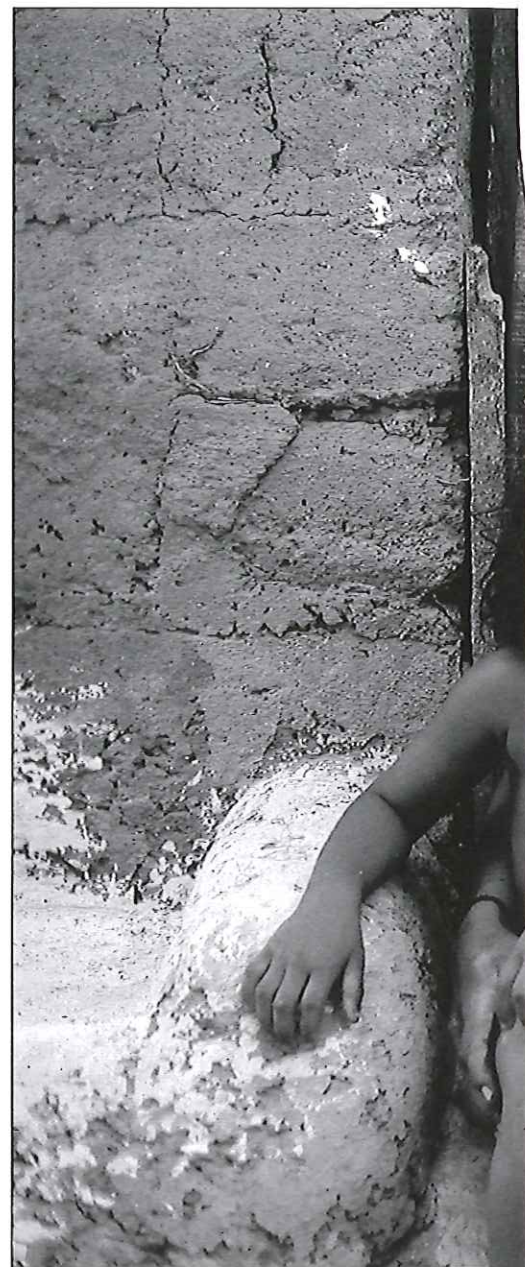
Arbetsuppgifter går i arv

I många familjer, som själva kallar sig för cashew-familjer, har flera generationer arbetat med samma uppgifter – att manuellt bereda cashewnötter på ackord.

"Det här är ett arbete som bara kvinnor kan göra. Bara kvinnor har tillräckligt flinka fingrar och det tålmod som behövs. De få män som finns i fabriken gör det farliga, tunga eller varma och obehagliga arbetet, som att rosta cashewnötterna över eld. Det arbetet kan inte kvinnor göra!" Så står det i krönikor om cashewfabriken och så uttryckte sig flera manliga fabriksägare och fackföreningsledare när de nyligen blev intervjuade.

Vissa skriftliga källor från 1930- och 40-talen och äldre cashewarbetare berättade en annan historia. På den tiden arbetade lågkastiga män och kvinnor ofta med samma arbetsuppgifter. Kvinnor arbetade vid heta eldar med att rosta råcashewnötter – ett både smutsigt, farligt och hett arbete. Män satt tillsammans med kvinnor och barn och skalade cashewnötter – ett petigt ackordsarbete.

Men efter några årtionden hade ett väsentligt antal män lämnat cashewfabriken, antingen frivilligt på grund av att de blev trakasserade för att vara feminina eller med tvång genom avsked, och deras andel sjönk från cirka 25 procent till några få procent. Dessutom blev könsarbetsdelningen

Lalitha utanför det hus som hon har byggt med går hemma på dagarna – om han alls finns här –, sörja henne – jag vill att hon ska bli hemmafru",

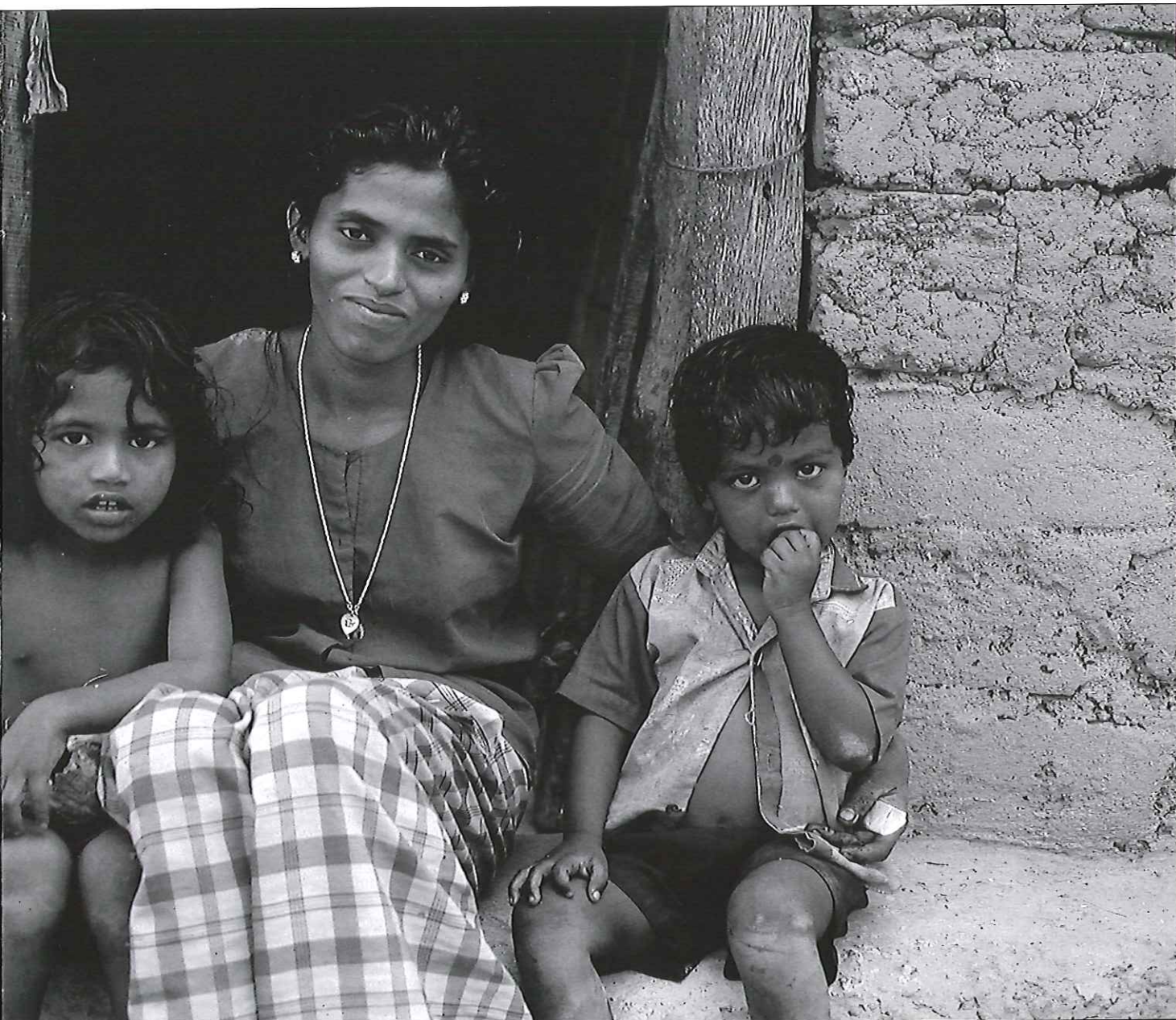
total och man såg inte längre kvinnor som utförde arbetet med att rosta cashewnötter eller män som skalade dem.

Fackföreningarnas dilemma

När fackföreningarna växte sig starka på 1950-talet blev löner och andra arbetsvillkor betydligt bättre. Arbetstiden begränsades och minimilöner fastställdes. På den internationella arenan hade manliga familjeförsörjarlöner diskuterats.

En inflytelserik indisk rapport, som än i dag är vägledande vid fastställande av minimilöner, konstaterade i början av 1950-talet att kvinnors lön inte borde överstiga två tredjedelar av mäns. En kvinna som arbetade ansågs ha färre individer att försörja än en manlig arbetare och hon skulle åtminstone aldrig betala uppehälle för sin make!

Den indiska konstitutionen garanterade emellertid lika löner för män och kvinnor. Detta dilemma löstes genom att man uttryckligen förordade och genomförde en

sina egna händer. Hon försörjer sin man och deras två barn. Mannen är arbetslös. "Hos oss är det upp-och nedvända världen! Min man jag går till fabriken. Min dotter ska slippa det så jag försöker spara till en hemgift, så att hon kan gifta sig med en god make som kan försäger Lalitha.

total könsarbetsdelning. "Så har man gjort i ett så modernt land som England", resonerade de manliga fackföreningsledarna, "så därför kan vi i Kerala också göra det".

Kvinnorna blev ackordsavlönade säsongsarbetare och männen årsanställdes och fick månadslöner. Kvinnornas arbete klassificerades som lätt med fingerfärdighet som enda kvalifikation. Männen arbete ansågs vara både farligt och tungt.

Den ideala kärnfamiljen med en manlig huvudförsörjare, en hustru som möjligen bidrog med lite extra inkomster till familjen, och två barn har dock knappast varit den verklighet som Keralas cashewfamiljer har upplevt.

I stället visar undersökningar att kvinnorna oftast är huvudförsörjare. När de registrerade cashewfabrikerna stänger för säsongen börjar många kvinnor arbeta i illegala cashewfabriker för halv lön. De få män som arbetar där får emellertid ofta mer betalt än i den registrerade fabriken: "de

måste kompenseras och hållas lugna för att de arbetar i en olaglig fabrik", förklarade en fabriksägare.

Trots att kvinnorna är fackligt anslutna så har de små möjligheter att följa de fackliga principerna om att inte acceptera lagvidriga löner. Den politiska kultur som har utvecklats bland Keralas arbetare förbehåller männen rätten att vara "järnhårda fackmedlemmar", medan kvinnorna är alltför hårt knutna till barnens väl och ve.

Så medan männen är radikala försörjer kvinnorna familjerna-tvårtemot den hegemoniska ideologin som säger att de ska vara hemmafruar. "Och vad skulle folk säga om min man arbetade för halv lön som jag gör?"

"Det går bara inte", hävdade en medelålders cashewarbeterska.

Ägarna till cashewfabrikerna finner mängder av kryphål i fabriksarbetarlagstiftningen, något som knappast förekommer inom andra branscher som är manligt

dominerade. Keralas radikala arbetarklass tycks vara en manlig konstruktion, dit kvinnor inte har fullt tillträde.

Modernisering och kvinnlighet

Familjestrukturerna är ett område där stora förändringar har skett sedan 1930-talet. Bland många kaster var äktenskapsbanden lösa och polygami existerade såväl genom att män hade flera hustrur som vice versa, det vill säga både polygyni och polyandri förekom.

Bland lågkastiga, som oftast var lantarbetare, var det en självklarhet att kvinnorna försörjde sig själva och oftast också sina barn. När en man skulle finna en god hustru sökte han en stark och arbetsduglig kvinna. Kvinnor, å sin sida, sökte män som var knutna till jordägare med överflöd av arbetstillfällen, så att också hustrun kunde få arbete. Begreppet kärnfamilj med manlig huvudförsörjare var okänt.

I dag betraktas allt annat än monogama

VÄNDI

FORTS.

äktenskap med trogna makar – särskilt hustrurna – som omodernt och tillhörande ett ociviliserat förflutet. En god hustru anses vara en kvinna som är ärbär, lydig, underdånig sin man och huvudsakligen vistas i hemmet. En bra make ska vara familjeförsörjare.

Detta är så eftertraktat att föräldrar till döttrar är beredda att betala skyhöga hemgifter till familjer med söner – om en sådan son har förutsättningar för att bli en god familjeförsörjare. Hemgift har bland dessa lågkastiga grupper införts i takt med utveckling och modernisering och kan alls inte betraktas som ett traditionellt fenomen.

Slut på frigjordheten

Även då det gäller klädsel och regler för uppförande har stora förändringar inträffat de senaste årtiondena. I det tidiga 1930-talet gick lågkastiga män och kvinnor klädda på samma vis: Ett höftskynke och bar överkropp. I vissa avlägsna byar kan man än i dag se äldre kvinnor på detta vis – en lämplig klädsel i ett tropiskt klimat. Efter arbetet var det inte ovanligt att dessa lågkastiga kvinnor och män samlades och drack den inhemska alkoholhaltiga drycken, toddy.

Med moderniseringen förändrades emellertid synen på kvinnlighet och manlighet. Kvinnans kropp kom att sexualiseras alltmer och måste numera nogsnas skyllas. Att dricka alkohol anses okvinnligt, liksom att vara ute efter mörkrets inbrott. Denna feminisering av kvinnor omfattar således både arbetsuppgifter, beteende i hemmet och i samhället i stort, samt klädsel och andra yttre attribut.

Processen med att kvinnors underordning förstärks har ofta ansetts vara ett utslag av så kallad "sanskritisering", med vilket menas lägre kasters övertagande av högre kasters kulturella system för att därmed höja sin egen status. Högre kaster utmärktes ofta av restriktioner som var riktade mot kvinnor, exempelvis förbud för änkor att gifta sig eller att kvinnor inte borde lämna hemmet.

Sanskritiseringsteorins brister

En sanskritiseringprocess skulle emellertid också innebära att såväl män som kvinnor blev vegetarianer eller åtminstone avstod från oxkött, samt att de upphörde dricka alkohol. Så har inte skett.

Tvärtom har köttkonsumtionen, inklusive oxkött, ökat med ökat välstånd, liksom alkoholkonsumtionen – men det sistnämnda endast för män. Sanskritiseringprocessen är således könsbestämd och bör snarare benämnas ett stärkande av mäns makt över kvinnor.

För Keralas cashewarbeterskor betyder allt detta att livet ibland ter sig paradoxalt: normen föreskriver att de ska vara feminina såväl till det yttre som i sitt uppförande och att de bör vara hemmafruar. Men i rea-

Kavitha kom tillsammans med sin mor och sina syskon till en cashewfabrik 1927. Fortfarande utför hon samma arbete, liksom sina döttrar och deras döttrar. Kavitha får bara halv lön på grund av sin höga ålder. Eftersom arbetet är på ackord halveras lönen ytterligare en gång då Kavithas arbetskapacitet är lägre än för yngre medarbetare. Hon tjänar cirka tre kronor om dagen!

liteten tvingas de vara huvudförsörjare – trots extremt låga löner, beroende på att deras arbete definieras som extra-inkomster till familjen.

De flesta av cashewarbeterskornas män är daglönearbetare i jordbruket eller byggnadsbranschen. Ofta är de arbetslösa och kan i bästa fall få arbete en eller två dagar i veckan, men alltid till full lön, det vill säga en dagslön som kan vara tre till fem gånger så stor som hustruns.

"I mitt fall är det upp och nedvända världen – jag är huvudförsörjare i familjen och arbetar på fabriken och min man går hemma för det mesta!", är en vanlig kommentar bland Keralas 200 000 cashewarbeterskor – som alla anser sig vara "anomalier" bland de ideologiska och diskursiva strukturer som omger dem.

Att peka på de mindre rigida barriärerna mellan män och kvinnor, den mindre utta-

lade klyftan mellan femininitet och maskulinitet som existerade på 1930- och 40-talen ska inte ses som ett romantiserande av det förflutna – en tid då majoriteten av den lågkastiga befolkningen de facto svalt. Det råder inget tvivel om att cashewarbeterskorna, liksom den stora majoriteten av befolkningen, lever betydligt bättre i dag än för femtio eller sextio år sedan. En försiktig tolkning är dock att den starka betoningen på klass- och klassklyftor dolt, ja till och med förstärkt, problem som handlar om genusklyftor.

**Anna Lindberg,
text och foto**

Artikeln bygger på författarens doktorsavhandling i historia, *Experience and Identity: A Historical account of Class, Caste, and Gender among the Cashew Workers of Kerala, 1930-2000* (Department of History at Lund University, Studia Historica Lundensia, Lund 2001).

Undantagstillstånd i Nepal

Maoisterna tycks sporrade av den ökade terrorn i regionen

Sträng presscensur och represalier för minsta sympatiåtgärd med maoisterna, det blev följden av undantagstillståndet som infördes i Nepal i november 2001.

Regeringen säger sig nu tvingad att använda utvecklingspengar för att täcka ökade militära utgifter, något som förstås drabbar den vanlige nepalesen hårt.

Efter några års måttliga aktiviteter från den antiparlamentariska falangen av Nepals maoistiska parti, åtminstone mot bakgrund av det relativa stöd som åtnjutit, tog i november förra året Nepals politiska situation en drastisk vändning.

Bara ett par dagar efter att maoisternas delegation lämnat förhandlingsbordet, där man trots eftergifter till oigenkännliga minimikrav inte såg fortsatta förhandlingar som meningsfulla, slog man till med full kraft och på ett flertal ställen i landet till mot polisposter, arméläger och banker.

För första gången under sina fleråriga aktiviteter gav man sig också på armén, dödade ett flertal soldater och beslagtogs mängder med vapen. Banker plundrades och lokala och regionala regeringsbyggnader förstördes.

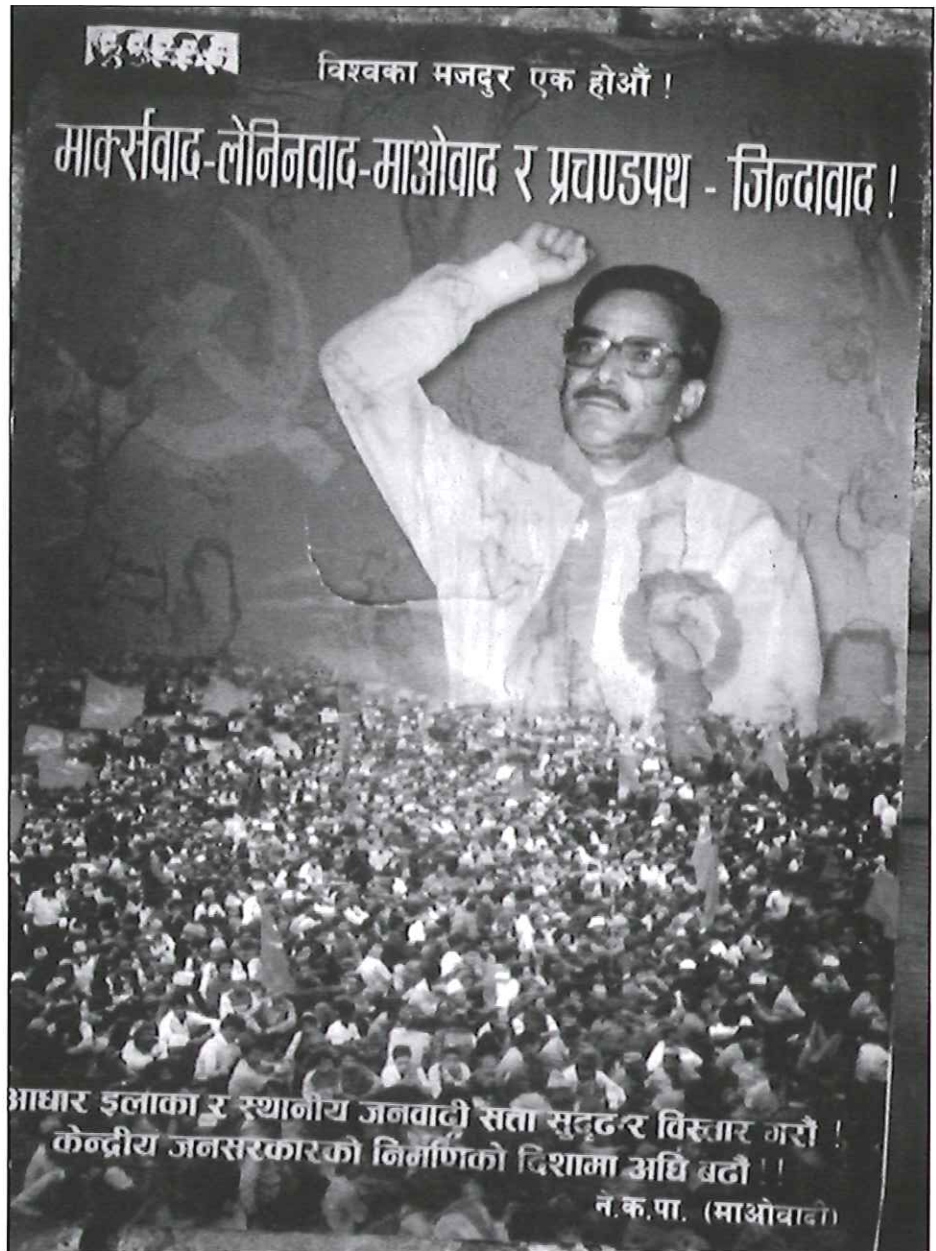
Nytt var också att inte bara västliga och centrala distrikt i landet drabbades av framfarten, utan man visade sin styrka även på så oväntade ställen som Salleri söder om Mount Everest och i öster ända bort till Jhapa i provinserna gränsande till Sikkim i Indien. Till och med inne i Kathmandu agerade maoister och detonerade bland annat två sprängladdningar utanför en Coca-Cola-fabrik.

Strategisk skärpa

Omfattningen, samordningen och effektiviteten i maoisternas framfart ger onekligen intryck av strategisk skärpa, samordning och god planering, speciellt som det skedde endast två dagar efter sista förhandlingsdagen.

Offensivens tribut i människoliv kan räknas i hundratal – båda sidor lika drabbade – men också många civila blev avsiktligt eller oavsiktligt offer.

Reaktionen från etablissemangen lät inte vänta på sig. Ett par dagar efter tillslagen, den 25 november, deklarerade kung Gyanendra – formellt på regeringens inrådan – undantagstillstånd och aktiverade,

Kamrat Prachandra manar massorna från en affisch – vanlig syn i maoistkontrollerade byar.

FOTO: LEIF BJELLIN

i kraft av att vara dess överhuvud, armén i kampen mot maoisterna.

Maoisterna bedömdes formellt som terrorister och varje samröre med dem blev straffbart. Läkare förbjöds behandla skadade maoister och sträng presscensur infördes.

Två olika synsätt

Tidigare under förra året, i juli närmare bestämt, hade "hardlinern" Koirala ersatts av Deuba som premiärminister. Båda tillhörande Nepali Congress, men representerades två olika synsätt på hur det växande hotet från maoisternas ständigt ökande po-

pularitet och ständigt ökande aktiviteter i och kring Kathmandu ska hanteras.

Koirala föll mycket på sin envetna vägran att förhandla med maoisterna, medan Deuba förordade dialog, väl medveten om den folkliga förankring maoisterna har. Oppositionen i parlamentet, Communist Party of Nepal-United Marxists Leninists (CPN-UML) var också inne på förhandling och hade dessutom haft fräckheten att i hemlighet träffa Nepals maoistledare i Indien, något som kraftigt fördömdes av regeringspartiet. Det samlade "vänstermö-

VÄNDI

FORTS.

tet" i Indien gav nu inte så mycket, då ingen av de närvarande kommunistledarna var med på maoisternas förslag om samlad kamp för republik.

Den 30 augusti hölls första förhandlingen mellan regering och maoister, det vill säga man träffades, utväxlade artigheter och var överens om att man skulle fortsätta förhandla. Vid de fortsatta förhandlingarna presenterades maoisternas "krav": ny interimistisk regering, konstitutionellt råd och en ny konstitution baserad på republik. Något som naturligtvis inte kunde accepteras av motparten.

Efter uttryck för god vilja från regeringens sida i form av frisläppande av fångar och med både regering och opposition klart emot maoisternas krav, backade maoisterna till ett slags minimikrav, vilket innebar att man åtminstone skulle tillsätta en brett förankrad kommission för att se över konstitutionen.

Det förespeglade nog många maoistiska taktiker att kungamordet tidigare under året i vida kretsar lett till ett ifrågasättande av monarkin och att det därför skulle vara lägligt att förhandlingsvägen med framgång kunna driva frågan om republik. Det blev emellertid blankt nej.

Lämnade förhandlingarna

Maoistledaren Prachandra fann ingen mening med fortsatta förhandlingar, utan lämnade förhandlingsbordet och konstituerade den 21 november en 37 delegaters "Joint Revolutionary People's Council" ledd av Baburam Bhattarai, en av den dittillsvarande maoistströrelsens ledare. Ytterligare två dagar senare iscensattes så offensiven som uppenbarligen var ett snäpp för stark, men framför allt kom att rikta sig mot mål som drog på maoisterna motstånd och missnöje – militären och "oskyldiga" nepaleser.

Många intellektuella och bildade medelklassare (andras åsikter får vi aldrig veta) vänder sig mot maoisterna eller i varje fall finner deras senaste drag mycket otaktiskt. Militären åtnjuter nämligen relativt gott anseende bland folk och står som garant för basala värden.

Under alla konstituella kriser Nepal genomgått de senaste tio åren, har militären hållit en låg profil, säkert dämpad av den förre kungen, Birendras, återhållsamhet att blanda sig i parlamentarikers och andras konflikter.

Mer än en panchayattrogen (personer som önskar tiden före demokratin tillbaka)

Efter att maoisterna lyckats göra attacker i självaste huvudstaden har beredskapen skärpts i Kathmandu. I samband med SAARC-mötet (se artikel intill) i början av året skärptes säkerheten ytterligare. Här ses poliser stationerade vid Swayambhutemplet.

FOTO: LEIF BJELLIN

gammal politiker har ropat efter militären då maoisterna drivit polis och regeringsrepresentanter på flykten. Det har till och med i Kathmandu, av ett kungatroget konservativt parti, demonstrerats för återgång till panchayattiden. Och visst finns bland militären "hökar". Men som sagt, tills offensiven i Dang den 23 november och Salleri den 25 november, då några tiotal (uppgifterna varierar) militärer dödades, hade man inte agerat. Att dessutom ett flertal civilister får sätta livet till vid rån av banker, låneinstitut och myndighetskontor uppfattas som att gå för långt och kan inte rättfärdiga maoisternas Robin Hood-politik. Få brydde sig så länge maoister stal från rika jordägare och gav till behövande, men det finns gränser.

Hård militär repression

I dag råder i Nepal undantagstillstånd och hård militär repression. De flesta fundamentala medborgerliga rättigheter är tillfälligt upphävd.

På många platser är det utgångsförbud efter mörkrets inbrott. Militärposteringar är allerstädes närvarande och buss och bilresor utanför huvudstaden störs ideligen av militärkontroller. Människor fångslas mer eller mindre godtyckligt och hålls i fängel-

se utan rättegång på förmodade misstankar om maoistsamröre.

Människorätsorganisationer vittnar om regelrätta avrättningar av motståndare både från militärens och maoisternas sida. Bara att uttrycka förståelse för maoisterna eller ifrågasätta militären i skrift kan ge fängelse.

Maoistsympatiserande tidningar (*Jana-desh, Janadisha, Dishabodh*) är förbjudna och ansvariga utgivare fängslade. Flera andra mediaarbetare sitter eller har suttit fängslade. Censuren förhandsgranskar inte, men statuerade exempel är tillräckliga för att publicister ska veta var gränsen går. Nattliga samtal och varningar, husrannsakingar och konfiskerade upplagor hjälper till att få journalister så att säga att rätta in sig i ledet.

Som ett led i propagandan mot maoisterna hävdar också regeringen att de fördyrade kostnaderna för militärens insatser måste tas från utvecklingsbudgeten, vilket alltså går ut över vanligt folk. Biståndsgivare tvekar att ge utlovade medel till landet av risk att de ska användas för militära ändamål. Nya skatter driver upp konsumtionspriser. Och så vidare, och så vidare... Även om yttrandefrihet av många nepales ses som ett akademiskt nöje och man mycket väl kan hålla sig undan militär och maoist, drabbar den nya situationen den vanlige nepalesen hårt.

När detta skrivs – januari 2002 – är maoisternas förband hårt tillbakaträngda. De flesta regionala distriktscentra är under militär kontroll och likaså kontrollerar militären de större städerna. Maoisterna har

Nepals maoistströrelse lider av vänsterns förbannelse – fraktionsbildning

emellertid kontroll över distrikten Rukum och Rolpa, deras kärnområden, men dom har också stort inflytande i byar spridda över hela Nepal.

Deras närvaro märks av affischer med vad vi skulle kalla revolutionsromantisk symbolik och porträtt av kamrat Prachandra, eller anslag vid vägen in i byn som talar om att man är i maoistkontrollerat område. Och så råder spritförbud i de flesta maoistkontrollerade byar, ett drag som förvisso väckt vrede i vissa kretsar, men framför allt uppskattning bland kvinnor som plötsligt inte lika benäget blir offer för misshandel, barn som oftare ser sin lärare i skolan och andra som uppskattar en fungerande administration. Man är helt enkelt nyktrare.

Sprider officiella uppgifter

Tidningarna rapporterar, det vill säga återger i stort sett officiella uppgifter, dagligen om militärens framgångar. Speciellt angeläget är det att ange hur många rebeller som dödas och hur många som lämnat över sina vapen och gått över till regeringssidan. Maoisterna har betydligt svårare att nå ut med sin information. I smyg utdelade pamfletter och affischer, hemliga möten, muntliga kontakter – man får helt enkelt inte propagera för maoisterna.

Utvecklingen i omvärlden spelar inte heller maoisterna i händerna. Med terroriststämpeln på sig dras dom lätt med i den globala terroristparanoian. Addera till detta terroristattaken i New Delhi och en ökande maoistaktivitet i nordöstra Indien och rörelsen i Nepal står utan support. Kina tätar sin gräns mot Nepal för att stoppa eventuella supportvägar, vilket också Indien gör, och båda länderna har tydligt deklarerat att man inte tolererar några maoister på sitt territorium. Ryssland lånar ut attackhelikoptrar till nepalesiska militären och Indien erbjuder regeringen i Nepal både materiell och militär hjälp, vilken dock hittills avböjts.

Sporras till motstånd

Å andra sidan tycks det som om många förtryckta och fattiga och deras förmenta representanter i form av just maoiströrelser tycks bli sporrade till motstånd och uppror, då det sveper en våg av maoistaktiviteter från Nepal ner över Indien. Under året som gick bildades av ett antal maoistiska rörelser, bland andra *People's War Group* i Indien och Nepals maoister paraplyorganisationen "*Coordination Committee of Maoist Parties and Organisations of South Asia*" (CCOMPOSA). Ingen utomstående vet egentligen vilket samröre dessa grupper har, men det ligger nära till hands att tänka sig att de på olika sätt stöttar varandra, då ju ett av Indiens maoisttätaste områden, delstaten Bihar, gränsar till Nepal.

Det är svårt att bilda sig en uppfatt-

ning om vad olika grupper i Nepal tror om framtiden, då debatten så tydligt hämmas av censuren. En del menar att maoisterna definitivt försuttit sin chans till inflytande då man lämnade förhandlingsbordet. Enda möjligheten är ett villkorlös – frivilligt eller med tvång – överlämnande av vapnen till militären.

Andra dristar sig till en överslätande hållning genom att till exempel säga att terrorism kan ha ideologiska, politiska eller religiösa orsaker i olika delar av världen, men i Nepal beror den definitivt på fattigdom.

Maoisterna har med andra ord visst fog för vad man gör och måste inkluderas i varje lösning av landets sociala problem, inte minst för att dom, maoisterna, av seriösa bedömare anses kunna samla minst 15 procent av befolkningen, en ansevärd siffra i ett land där rösterna vid parlamentsval är spridda på ca fyrtio partier.

Oppositionen, kommunisterna i parlamentet, ser nog helst maoisterna vid förhandlingsbordet igen, men på parlamentarikernas villkor. Man har stött insatserna mot maoisterna, men varnar också för ett alltför utdraget undantagstillstånd. Med ambitionen att ta de svagas parti har man sociala ambitioner att försvara, men vill inte heller ställas utanför möjligheten att påverka utvecklingen.

Vänsterns förbannelse

Vad maoisterna drömmer om kan vi bara ana, men uppenbart är att även Nepals maoiströrelse lider av vänsterns förbannelse – fraktionsbildning. Det råder inom rörelsen klart delade meningar om vilken strategi man ska välja.

Där finns de militanta, kompromisslösa, som av allt att döma låg bakom senaste tidens offensiv. Och där finns de, som om de bara får gehör för sitt krav på en konstitutionsutredning, åter kan tänka sig förhandla.

Det finns också de nepaleser som befarar att undantagstillståndet (vars eventuella fortsättning man röstar om i parlamentet i februari) kommer att dra ut så långt på tiden att landets styre i praktiken kommer att övergå till militären med dess formella överhuvud, kungen, som enväldig regent.

Utän tvekan andas den lilla debatt som förs nervositet och oro inför ett alltför utdraget undantagstillstånd.

Leif Bjellin

Toppmötet ledde ändå till att det blev städat i Kathmandu...

Nepal och Kathmandu stod i början av året, den 4-6 januari, värdar för regionens årliga möte mellan medlemmar i *South Asian Association for Regional Cooperation* (SAARC).

Aktuella rubrikskapande händelser i länderna i fråga satte sin prägel på Kathmandu med omfattande säkerhetsåtgärder, mängder med militär och polis, avspärrningar, med mera som följd. Hela kvarter runt konferenscentret revs för att skapa säkerhetszoner och människor boende där ställdes utan bostad och lokaler för sin utkomst.

Oron i Sydasiens – maoisthotet i Nepal, terroristdådet mot parlamentet i New Delhi med åtföljande konflikt med Pakistan, konflikten mellan Nepal och Bhutan gällande de etniska nepaleser som via Indien tvingats fly till Nepal, Sri Lankas interna problem – måste varit en mardröm för säkerhetsansvariga.

Uppskruvade förväntningar

Mötet var det elfte i ordningen och som vanligt var förväntningarna högt uppskruvade, åtminstone i den regeringstroga pressen och bland entreprenörer och företagare, som vädrar morgonluft i de möjliga affärsöverenskommelser som kunde bli resultat av den regionala samverkan.

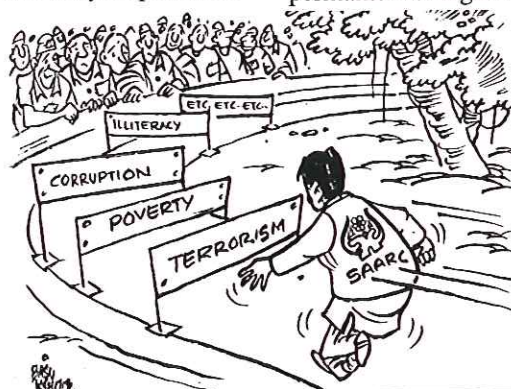
På dagordningen stod annars, som vanligt, problem av typen terrorism, fattigdomsbekämpning, korruption, utbildningsfrågor, etc. Regionens status i dessa frågor är tydligt facit på mötets seriositet. Demonstrativt anlände Pakistans *Musharraf* senare än alla andra (han tvingades flyga till Nepal via Kina) och ryktet säger att all korrespondens under mötet mellan honom och Indiens *Vajpayee* skedde via mellanhand.

Mellan all formalia och alla hedersbetygelser under mötet, tangerades emellanåt under diskussionerna regionens stora problem. Dock lär det från årets möte inte komma mer resultat än från tidigare SAARC-möten. Nästan alla viktigare beslut stoppas eller fördröjs på grund av konflikten mellan de två supermakterna i regionen.

Eller som min vän i Kathmandu sade: det viktigaste som kommer ut av SAARC-mötena är att staden städas vart femte år.

Och det är imponerande vad man kan åstadkomma när man ska göra sig till för grannen.

Leif Bjellin

Det är många hinder som försvårar samarbetet i SAARC, *South Asian Association for Regional Cooperation*.

TECKNING: KANTIPUR POST

FÖRTROLLA Kathr

I tidernas begynnelse var Kathmandudalen endast en liten sjö, omgiven av höga berg som var täckta av täta och utforskade skogar.

I djupet av sjön bodde magiska djur i ormskepnader som hette Nagas.

Den förste av alla buddhor hette Vipswi och kom en dag på pilgrimsfärd till sjön.

Från högsta höjden av berget som hette Nagarjuna kastade han ett lotusfrö i sjöns vatten och förutspådde att den platsen en dag skulle bli helig.

Atta tusen år senare skakades marken av en enorm jordbävning och lotusfröet öppnades. En lotus med tusen blomblad, ett överflöd av pollen och gyllene frön flöt upp till sjöns yta. Mitt i blomman visade sig ett förtrollande ljus av Swayambu.

Buddhan **Mansjurik** kom från norr för att se miraklet. Han blev så rörd inför detta underbara skådespel av ljus, att han bestämde att denna heliga plats skulle öppnas för pilgrimsresor. Han reste runt sjön för att finna den lägsta punkten och med ett enda slag av sin visdomsstav, klöv han bergspassen till Ktwal. Sjöns vatten sprutade fram och skapade floden Bagmati. Mansjurik övertygade kungen av Nagar att stanna vid sjön för att skydda dalens bördighet. Det mirakulösa ljuset från Swayambu lyste i den nya dalen under sek-ler framöver.

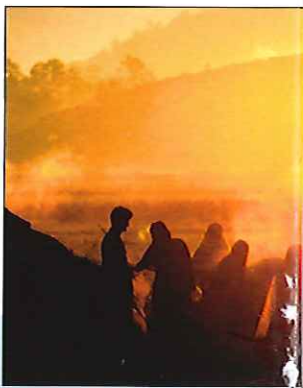
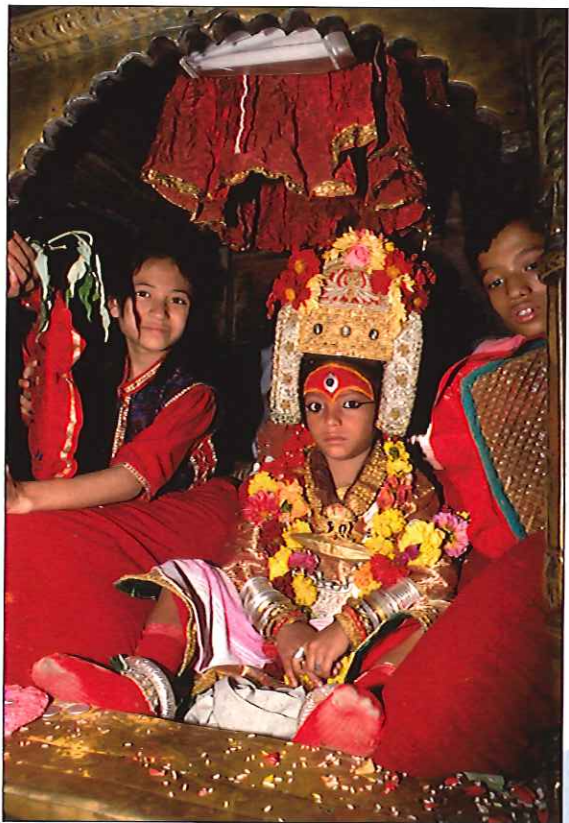
Slutligen insåg en buddhistmunk att det syndiga tidevarvet *kali yuga* inträtt, och han beslöt gömma det magiska ljuset i ett hål och täckte det med en dyrbar sten. Ovanpå konstruerade han en stupa krönt av ett guldorn. Alltsedan dess vakar Swayambunath-stupan över dalen.

Inspirerad av den mystiska sagan om dalens skapelse, beslutar jag mig för att göra en pilgrimsresa till Nagarjunas högsta punkt. Jag anländer till toppen innan solen gått upp och jag njuter av det underbara skådespelet av en gryning som föds. Som en mystisk uppenbarelse på ett mjölkvitt moln, träder stupan fram i de tidiga morgondimmorna. De tre stora städerna i dalen; Kathmandu, Patan och Bhaktapur stiger långsamt fram i diset. Långt borta ser man Himalayas högsta toppar som nästan ger yrsel och som sätter en spår vid horisonten med sina enorma höjder. Jag dröjer en stund vid Nargajuna-stupan innan jag går ner i riktning mot Swayambunath.

Magnifika lejonassas i guld. En oavbruten rad av pilgrimer går redan uppför de hundratals stegen som leder till helgedomen. Pilgrimerna lägger sakta ner pannan mellan de magnifika lejonassarna i guld som vaktar över entrén till stupan.

Platsen är fridfull. En gammal munk matar duvorna som följer efter honom som ett virvlande moln. De tibetanska kvinnorna i långa purpurfärgade mantlar, går runt monumentet medan de läser böner från sina radband. Buddhas ögon förmedlar ett meddelande om visdom och medlidande.

En tiggare med ett ansikte fårat av livet ser med förvåning på turisterna från Rajasthan som med sina enorma turbaner kommer gående sjungandes för full hals de heliga hinduiska sångerna. En grupp gurkha-soldater under full exercis passerar bönderna tillhöriga newari-folket som under stor högtidlighet sätter ned sina rökelsestavar i nischerna runt om stupan. Ett litet tem-

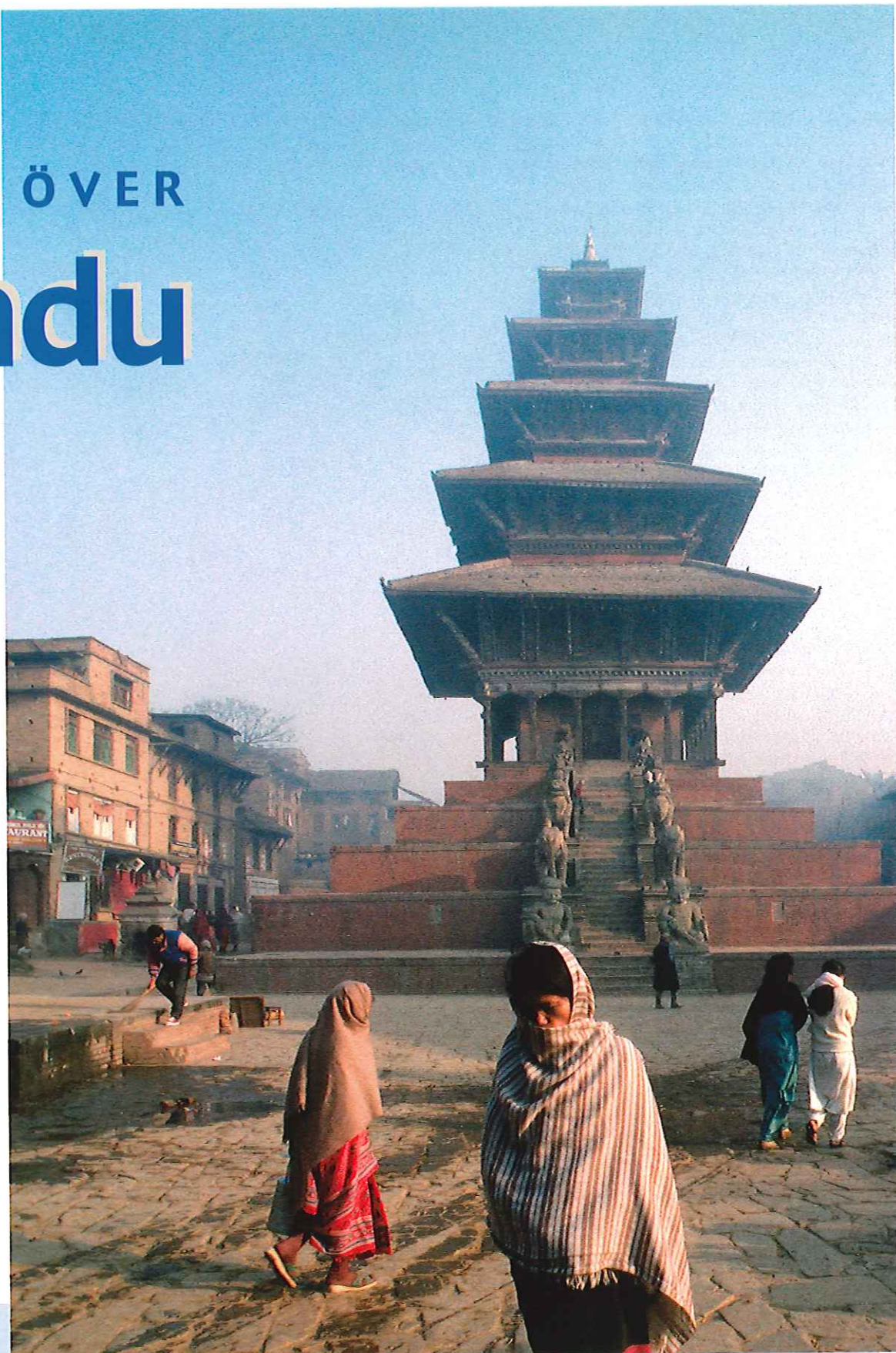
Kathmandudalen bjuder på skönhet och mystik. Mitt i dalen ligger Bha. Intill sitter en sadhu i Boudilaniantha, under honom tas skörden om ha

pel med bronstak vackert dekorerat, härbärgerar en gudinna i svart sten. Buddhisterna dyrkar henne under namnet Arati. Hinduerna har döpt henne till Sitala. Alla pilgrimer, vare sig de är buddhister eller hinduer, ger sina offergåvor till gudinnan innan de går runt den stora stupan i guld med sina bönekevarnar. Hela denna värld av färger rör sig tills solen går ner, timmen då

munkföljerna som bor i Swayambunath. Hundratals av gudomligt förskräckande gudinnan Du att släcka sin blodtörst.

Andra gudar är mer fredliga, korn, rött pulver eller några

AT LJUS ÖVER mandu

Katapur (stora bilden) som tycks bortglömd av den moderna världen. Överst till vänster syns en av dalens många små jordbruk. Bild i byn Sankhu. Längst till vänster sitter en ung flicka, en kumari som anses vara gudinnan Indra Yata personifierad.

yambunath, tänder de små
r.
heter dyrkas i dalen; den
irga behöver djuroffer för
liga och nöjer sig med ris-
blommor. Lika många gu-

dar som det finns, lika många festivaler behövs det.
Den största festivalen är den för Indra Yatra, vid
slutet av monsunen. Det gamla Kathmandu är då som
en kokande massa. Sittande på trappstegen till det sto-
ra templet på Durbar-torget, är jag fånge i ett hav av sar-
ris i lysande färger. Några steg bort drar ett hundratal
män under stora svårigheter på en enorm vagn, nästan

tjugo meter hög. På vagnen tronar statyn av
Machendranath, regngud och herre över dalen.
Ekipaget rör sig osäkert och mina förskräckta upp-
spärrade ögon får en mormor vid min sida att le mot
mig. Hon visar med fingret på en annan vagn lika fan-

VÄND!

FORTS.

tastiskt dekorerad. Jag upptäcker inuti den vagnen en liten flicka underbart vackert klädd och med ögon som är inramade med svart kholpenna. Kumari, gudinnan personifierad av en liten flicka, är en symbol för renhet och dygd. Alla kvinnor håller ihop sina händer, ett tecken på respekt, när hon passerar. Kumaris väljs ut så unga som möjligt. De behandlas som gudinnor tills de får sin första menstruation, då de återförenas med sina familjer. Dessa unga flickor finner sällan en äkta man, ty vidskepelsen säger att det är ett mycket dåligt tecken att gifta sig med en kumari. (Mer om detta i SYDASIEN 4/88)

Festivalerna avlöser varandra hela det långa året. Under *dassain*festen (som *Dussehra* kallas i Nepal) i november halsuggs tusentals bufflar och getter i en ceremoni för Kali. Det är en period av botgöring.

Underlig fullmåneritual. I den lilla byn Dashenkali, markerar en underlig ritual natten för fullmåne. De unga pojkarna på vilka man lagt kodynga, och ovanpå dem oljelampor förblir sittande hela natten på stolar. En del är utsträckta vinkelrätt och fullständigt täckta med dynga. Lamporna hålls brinnande hela natten av familjemedlemmarna. Jag ser att på småtimmarna börjar dyngan stelna på de unga pojkarna och de börjar må dåligt.

Firandet av *dassain* lyckliggör mängder av musiker och sångare som skriker sig he-sa under många timmar under denna den största festen och det största nöjet för folket. Man citerar utantill de heliga refrängerna som tillägnas den mäktiga gudinnan Deesse. Kulten av de olika gudarna är en mycket seriös angelägenhet för nepaleserna. Riterna tillåter att man gynnas av sina gudar innan de bringar lycka och välstånd till de troende.

Mindre spektakulärt än *dassain*, men lika mycket uppskattat av invånarna i dalen är firandet av den tibetanska nyårsdagen som drar mängder av entusiastiska pilgrimer till Boudrinath. Med sina hundra meter i diameter är stupan i Boudrinath en av de största i världen.

Atmosfär av Tibet. Människorna går runt den heliga platsen som visarna på en klocka med stupan till höger om sig som ett tecken på respekt. En del lägger sig helt platt i hela sin längd, andra småpratar i mindre grupper, snor sina radband eller snurrar på sina böneknivar. Sittande mot muren tigger munkar enligt traditionen med sina mässingskålar i händerna. De många tibetaner som har flytt Tibet undan Kinas invasion, är installerade i kvarteren runt omkring Boudrinath och skapar där en atmosfär av deras hemland Tibet.

Varken hinduiska eller buddhistiska tempel är särskilt heliga. Här blandar sig

religionen och det dagliga livet med varandra helt naturligt. Fukt och grönsaksförsäljare bjuder ut sina varor på trappstegen till templet, medan flockar av getter väntar på köpare inuti templet. Den heliga platsen Pashupatinath avviker inte från den regeln. Ingången till platsen är invaderad av pojkar som springer alldeles uppslupna efter sina tunnband. En liten gosse, knappt tre år gammal, leker balanskonstnär på ringmuren.

Pashupatinath är en viktig hinduisk helgedom och ligger vid stränderna av floden Bagmati. Floden Bagmati är för Nepal vad Ganges är för Indien. Ett stort antal asketiska indier vallfärdar hit. En del helt nakna, täcker hela kroppen med aska som man samlat vid begravningsbålen.

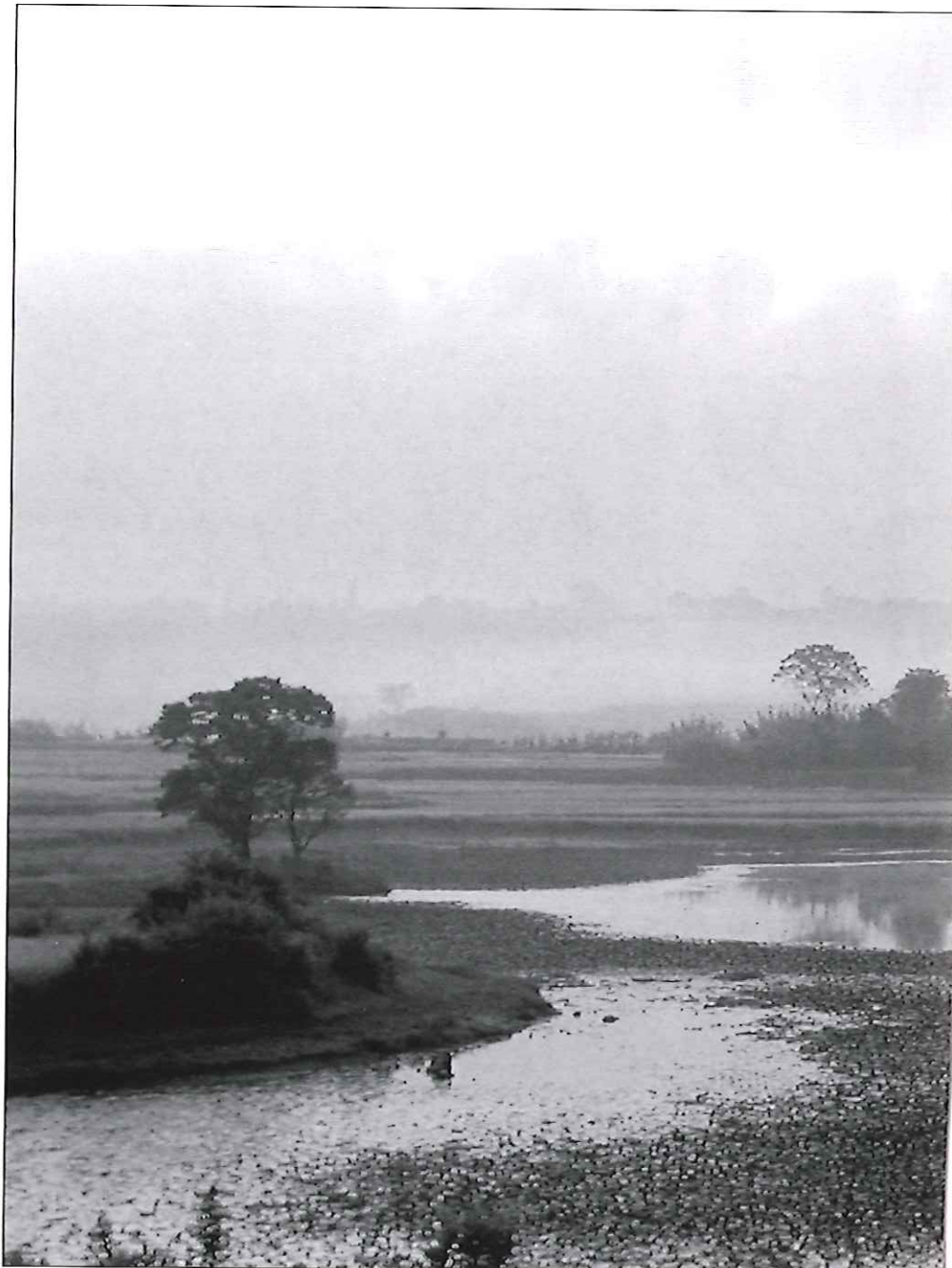
Aporna verkar vara herrar på platsen, de skuttar kring i klungor om tiotal mellan templet och bevakar den som gömmer en banan i fickan. Den olycklige flyr snart un-

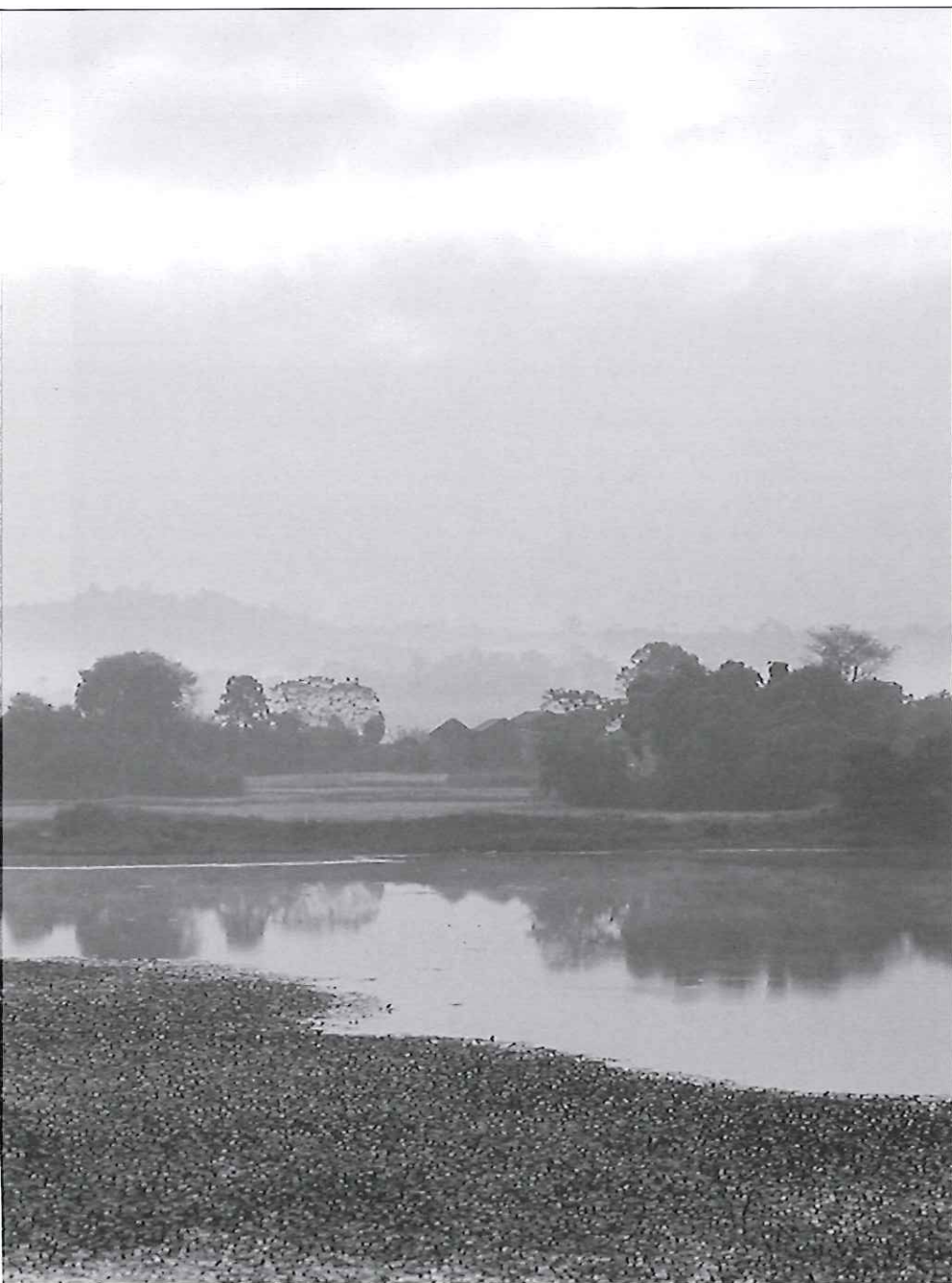
dan ett gäng med lurviga småtjuvar med mycket övertygande tänder.

Huvudtemplet är förbjudet för icke-hinduer, jag stannar alltså vid sidan om. Stora plattformar skjuter ut över floden. Nedkrupna på en av dem, fullgör två gamla brahminer en begravningsritual. Jag beundrar skönheten i de symboliska tecknen som är tretusen år gamla och vänder blicken mot det kraftfulla skådespelet av kroppar som brinner på bålet.

Solnedgången ger ett särskilt ljus åt ritualen. Pashupatinath döljs snart av skymningen som kommer. Sadhuerna samlas runt eldarna och tänder sina enorma pipor som de röker med enorm njutning. Det är dags att gå hem och lämna de heliga ensamma med sina böner.

Kathmandu vaknar. Tidigt på morgonen är Kathmandus gator som en enda teater. Bönderna från dalen bär sina bör-

dor av grönsaker mot marknadsplatsen. Kulierna samlas på trappstegen till templet och väntar tåligt på dagens arbete. De gamla installerar sig på dörrtrappstegen och njuter av de första solstrålarna.

Jag låter mig knuffas av barn i skoluniform som är på väg genom de trånga gränderna för att gå till skolan. Köpmännen rör sig redan i sina små salustånd. Kathmandu vaknar och erbjuder mig den bästa underhållningen man kan få i Orienten: sitta och studera gatulivet som brusar framför mig.

På Durbartorget hör man rikshor som tutar oupphörligt, deras ofta ofantliga laster knuffar till de förbipasserande som måste springa undan. En helig ko blockerar trafiken ända tills en gammal kvinna kommer och föser undan djuret med ömma och moderliga gester. Klockorna i templet underlättar folket om att gudarna är redo för sin puja. Ropen från försäljerskorna talar om kvalitén och fräschören hos de produkter

som säljs på gatan. Jag bestämmer mig för att gå ända till Patan som varit huvudstad i ett eget kungarike i dalen men som i dag är sammanvuxet med Kathmandu. De rytmiska ljudet av hammarna följer mina steg genom gränderna och de inre gårdarna i staden.

Uppskattad talang. Mer känt under namnet "artiststaden" hyser Patan en befolkning av metallhantverkare. I de små ateljéerna som vätter mot gatan skapar hantverkarna sina mässings- och bronsföremål av utsökt kvalitet. Deras talang som guldsmeder är uppskattad överallt i staden och särskilt på fasader på templet i guld eller på den kungliga platsen. Harmonin mellan de röda tegelhusen, det skulpterade träet på dörrarna och också metalldekoratiöerna fina som smycken visar smedernas hela genialitet som artister i inredningen av stadsmiljön.

Den mytomspunna sjön Taudha inbäddad i den vita dimma som nepaleserna kallar dud (mjölk).

I bergen runt Kathmandu och Patan visar den omgivande landsbygden terrasseringsringar med en minutiös regelbundenhet resultatet av det arbete som utförts av bönderna i dalen. Varje år förstör de starka regnen under monsunen deras arbete och varje år bygger bönderna upp dem igen. I de små bondgårdarna som omger terrasserna följer livet årstidernas rytm. När vintern kommer erbjuder bergen i norra delen av dalen ett magnifikt panorama. Vid de tidigaste timmarna på dagen blir bergen röda av solens första strålar och nedanför är dalen fylld av en lätt dimma.

Denna dimma som nepaleserna kallar för "dud" (mjölk) göder med sin fuktighet de vintriga grödorna. Det är vid denna tid på året som morgonpromenaden på stadens gator får en magisk, nästan mystisk dimension. Statyerna som vaktar templet framträder och försvinner allteftersom dimman kommer och lättar. De kvinnliga silhuetterna insvepta i tofflor och sjalar ser ut som fantomer i dimman.

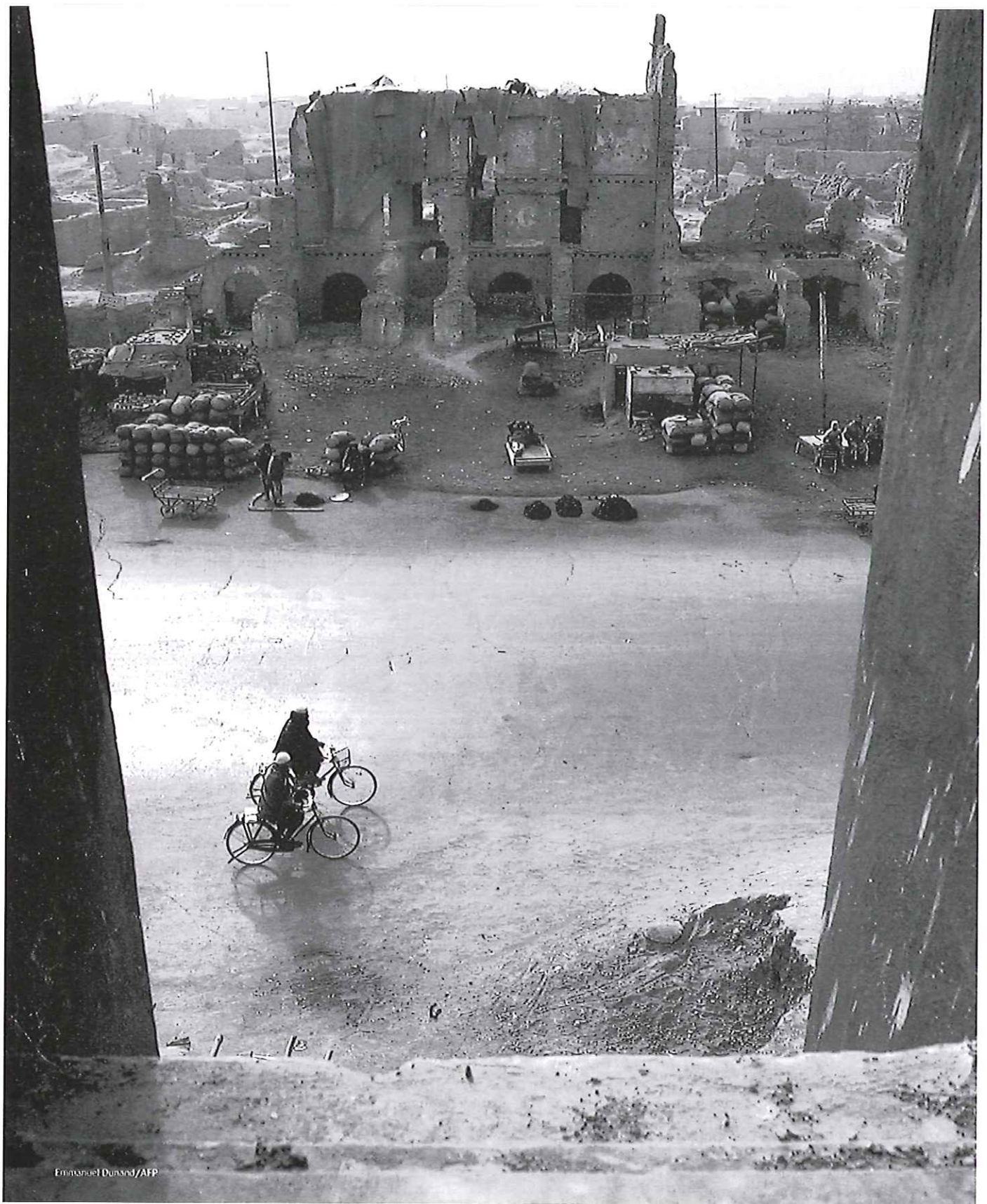
Gator täckta av säd. Belägen centralt i dalen verkar den stora staden Bhaktapur ha glömts bort av den moderna världen. Vid skördetiden ser man gator och torg i dalen transformera sig till verkliga jordbrukskollektiv. Tröskning, torkning och skalning av säden är ett arbete för kvinnor. Gatorna är täckta av berg av säd. Männen arbetar med lera, nedböjda framför sina drejskivor gör de krukor som de sedan graverar med hjälp av ett metallmynt. Krukorna bränns sedan på stora brinnande högar av halm. Äldre kvinnor som är för gamla för att arbeta med det hårda arbetet med säden, nystar upp ylle eller masserar bebisar på trappan till husen, medan de äldre männen röker uppkurpn på sina verandor. De sitter där från morgon till kväll och övervakar sin lilla värld. När kvällen kommer går alla hem till sig och lämnar gatorna öde åt "bath" och "boksi", dessa fantomer och trollkarlar som befolkar människans fantasivärld i Nepal och som behärskar gatorna när natten faller.

Kathmandudalen med sitt extraordinära arv både vad beträffar natur och kultur är med på UNESCO:s lista över världsarv, det vill säga dalen ska bevaras för eftervärlden. Trots den moderna världen som dragit med sig motorfordon, TV och turism har dalen bevarat en utomordentlig charm som griper tag om åskådaren. Dalen förblir en tillflykt för skönhet och andlig vila.

Laurence Arvidsson, text

Fredrik Arvidsson, foto

Översättning: Inger Reinius

Emmanuel Dunsard/AFP

Nu etablerar sig biståndsapparaterna i Kabul. Det finns mycket att göra.

FOTO: AFP

Man måste ju hoppas...

Afghanistan är fortfarande i fokus. Än har omvärlden inte vänt afghanerna ryggen. Innebär det att hoppet har återvänt, finns framtidsoptimismen i Afghanistan?

Jakten på mulla Omar fortsätter. Än är han här, än är han där, likt en Röda Nejlikan. Den efterspanade bin Laden har inte heller han kunnat lokaliseras, död eller levande.

Medan utländsk fredsbevarande trupp anlant till Kabul fortsätter de militära ope-

rationerna i Kandahar och grannprovinserna. Interimsregeringens pashtunske ordförande Hamid Karzai har utan framgång vädjat till USA om bombstopp. Den nonchalans som han avfärdas med genererar honom inför den egna befolkningen, inte minst pashtunerna.

Fortsatta bombningar i östra delen av landet rapporteras ha krävt fler civila offer, vilket kan undergräva hans och hela regeringens ställning.

Moderata beräkningar av **Marc Herold** summerar antalet dödade civila fram till den 7 januari till kring 3 700 personer. Denne professor vid Durha-universitetet i USA har sedan mitten av 1970-talet sammanställt uppgifter om civila offer i väpnade konflikter världen över.

Strider rasar på flera håll

Samtidigt rasar strider på flera håll runt om i landet när krigsherrarna försöker koppla nytt grepp om de områden de kontrollerade före talibanerna.

Grovt betraktades Afghanistan fram till 90-talets mitt vara uppdelat i fem zoner med rivaliserande krigsherrar. Dagens mönster är slående likt: **Ismail Khan** har återvänt till Herat varifrån han har kontroll över västra Afghanistan, **Rashid Dostum** har återtagit Mazar-i-Sharif i norr liksom **Abdul Qadir** håller Jalalabad i öster och i Kandahar härskar **Gul Agha**. I Hazarajat, det centrala Afghanistan, härskar åter de shiitiska hazarernas parti Hezb-Wahdat.

Det lämnar endast huvudstaden åt **Hamid Karzai**. Visserligen knöt Karzai upp Dostum genom att ge honom posten som vice försvarsminister, så formellt ingår han i regeringen, men övriga aktörer ser med stor misstänksamhet på dem som i Kabul makten haver och någon centralmakt inflytande i sitt område lär knappast Dostum vara beredd att tillåta.

Kretsarna kring den mördade **Ahmad Shah Massoud** och den i samband med Karzais intåg i Kabul avgångne president **Rabbani** behåller nordöstra Afghanistan i sitt grepp. Den före detta presidentens Jamiat-Islami har också kopplat greppet om regeringen genom att inhösta de tre tunga posterna som försvarsminister, inrikesminister och utrikesminister. Än mer anmärkningsvärt är att de tre ministrarna – **Abdullah**, **Qanoni** och **Fahim** – alla kommer från samma by i Panjsjir-dalen...

Repetition från 1990-talet

Hur illa sammanhållen interimregeringen är visar striderna i provinsen Kunduz mellan försvarsministerns och vice försvarsministerns styrkor. En repetition även det från inbördeskrigets 1990-tal, då ständiga strider rasade mellan Dostum och Massoud.

Flera rapporter talar om ökande övergrepp mot den pashtunska befolkning som bor i dessa områden dominerade av uzbek och tadjiker. Risker för en omfattande etnisk rensning verkar öka. Detta utesluter inte övergrepp mot den egna etniska gruppen. Utrikesminister **Abdullah Abdullah** steg strax efter det att den talibanska regimens utrikesminister **Ahmed Muttawakkil** överlämnat sig i Kandahar fram och krävde att Muttawakkil skulle åtalas

och dömas för krigsförbrytelser. Det vore i så fall inte första gången segraren i en konflikt dömer de besegrade, men med tanke på det förbrytargalleri som omger **Abdullah** i interimregeringen är förslaget bestickande.

Strider som tycks begränsade till smärre områden handlar både om lokal makt och om inflytande på riksplanet. Motsättningar om kungens återkomst och roll orsakar till exempel stridigheter mellan olika grupper.

Bland pashtunerna, den största befolkningsgruppen, kanske en majoritet av landets 20-25 miljoner invånare, finns en misstro mot USA:s nära band till den av minoriteterna dominerade Norra Alliansen (som består av de som ovan beskrivits sammellan stridande grupperna: Dostum, **Fahim**, **Khalili**...).

Tecknen på Irans ökade inblandning är många, särskilt i östra Afghanistan kring Herat. Ogenerat backar Teheran upp **Ismail Khan** militärt och humanitärt.

Utrikesminister **Abdullah** varnar för att talibanerna omgrupperar på pakistanskt territorium men **Musharraf** som slagit till mot de egna islamisterna och belönats för att han slutit upp bakom USA:s kamp mot terrorismen lovar att inga fientliga aktioner mot Kabuls nya regering ska tillåtas från Pakistan.

Viktiga band till pashtunerna

Ändå står det klart att Islamabads säkerhetsintressen måste tillgodoses för att inte driva bort Pakistan. Viktiga band till pashtunerna knyts om, i vissa fall behålls de. Det är gamla kontakter från kriget mot Sovjet och det är gamla band till kommandanter som nyss var talibaner.

Grannländerna är fortfarande viktiga orosmoment för utvecklingen. Vilken FN:s verkliga roll blir är fortfarande något oklar. Kunde de närmsta grannarnas inflytande begränsas vore mycket vunnet, ty utan deras stöd hade inte inbördeskriget kunnat pågå år efter år.

De förhandlingar som den så kallade sex plus två-gruppen (Iran, Pakistan, Kina, Tadjikistan, Uzbekistan och Turkmenistan plus Ryssland och USA) försökte föra framåt, ledde aldrig till en fredsprocess på grund av de inblandade staternas egenintressen. Försöken var och förblev halvjärtade.

Löften som har ställts ut om stöd till återuppbyggnaden återstår att infria.

Än en gång. Så var det i det kalla krigets slutskede när Afghanistan låg ödelagt efter ett årtiondes sovjetiska ansträngningar att krossa det afghanska motståndet. Och under de senaste åren med torka och därpå följande svält har omvärlden svarat positivt på FN:s appeller om stöd, men när det har kommit till kritan så har det visat sig att beredskapen att betala inte varit i nivå med löfena.

Även i fjol, dagarna före terrorattacken mot World Trade Centers tvillingtorn, kun-

de FN oroat konstatera att de resurser som utlovats helt enkelt inte fanns.

Statstjänstemännen som inte fått sina löner sedan september fick nyligen ut januarilönen...

Samtidigt etablerar sig biståndsapparaterna i Kabul, FN-organen och övriga organisationer, i en omfattning som driver hyror i höjden och skapar dragkamp om personalen. Nyetablerade erbjuder höga löner och konkurrerar sönder strukturer som varit verksamma medan alla dessa vände afghanerna ryggen.

"Sträng sharia krävs"

Vad som i övrigt är, är rapporter från flera håll om en ökning av övergrepp, våldtäkter och plundring. Konstant hotfull tycks situationen vara på landsbygden, i Kabul svänger säkerhetsläget fortfarande: ena dagen lugn, andra dagen många mord och överfall.

En framträdande afghansk domare har uttalat att det krävs en sträng tillämpning av *sharia* för att åter upprätta den lag och ordning som rådde under talibanerna. Vid stening ska enligt uppgift i Aftonbladet dock mindre stenar brukas...

Många män skyndade sig att klippa skäggen även om skägg fortfarande pryder en majoritets ansikten. Ännu dröjer dock kvinnorna med att ta av sig den heltäckande klädnad kallad burkha, som – delvis missvisande – kommit att symbolisera talibanernas kvinnoförtryck.

Kvinnoministern **Sima Samar** (se intervju på nästa sida) har uttalat att den viktigaste frågan för kvinnorna inte är burkhan, det viktigaste är säkerheten. Kan inte den garanteras finns inte någon kvinnofrihet.

Ett eko som påminner om talibantalesmännens motiveringar för förbuden mot kvinnors arbete och utbildning.

Karzai har tillsammans med omvärlden ytterligare ett par månader på sig innan en framgångsrik *loya jirga*, en traditionell (pashtunsk) form av nationellt råd med "valda" representanter, ska genomföras för att lägga grunden för en representativ regering som sedan inom två år ska genomföras val.

Den som tror sig om att kunna tyda alla dessa tecken må svara på om detta bådär gott för framtiden.

Förhoppningar är vi många som hyser. Framtiden måste vi tro på även när det finns all anledning till oro och vaksamhet.

Anders Davidson

Nästa sida:
Intervju med Sima Samar,
Afghanistans kvinnominister

Svår uppgift för kvinnominister

"Vi kunde verkligen behöva lite grundläggande utbildning i genusfrågor"

Sima Samar är läkaren som blivit politiker och minister sedan december 2001. Efter nästan ett årtionde i USA har hon återvänt till Kabul, inte bara som kvinnominister, utan också som vice ordförande i övergångsadministrationen.

I en intervju med FN:s humanitära nyhetstjänst IRIN, berättar Afghanistanens nya minister för kvinnofrågor, Sima Samar, att mycket återstår att göra, även om en del män i landet nu börjar ta upp kvinnorättsfrågor.

Är det många kvinnor som återvänder till arbetet?

– De flesta kvinnor vet inte att 1961 års afghanska konstitution erkänner kvinnors rättigheter. Vi måste öka medvetenheten om konstitutionen och uppmana kvinnor att återvända till arbetslivet. Jag lobbar medvetet hos de andra ministrarna för att de skall anställa kvinnor, befordra dem och utnyttja de som kan komma i fråga i beslutsfattande positioner. Om de bara anställs som sekreterare eller receptionister har vi inte vunnit något.

– Inställningen i allmänhet har förändrats. En universitetslärare berättade för mig att hon nu kunde återuppta det arbete hon hade innan talibanerna. Så män anställer kvinnor. Men det kommer att ta lång tid att förändra vissa attityder. En kvinna berättade för mig att hon just tänkte gå hemifrån utan *burkhan*, den heltäckande fotsida klädanden, också benämnd *chadari*, men att hennes sjuårige son sade till henne att inte göra det. Han gjorde det för att han fruktade för hennes liv. Han hade hört om hur talibanerna misshandlade och trakasserade kvinnor som inte hade *burkha*. Det tar tid att förändra tänkesätt. Det kommer inte att ske över en natt.

Hur har era manliga kollegor hjälpt kvinnor att komma tillbaka?

– Skolministern och ministern för högre utbildning kom till mig och berättade att de ville anställa kvinnor som sina ställföreträdande. Kommunikationsministern (mördad av uppretade pilgrimer på Kabuls flygplats i mitten av februari, red anm) sade att han redan befordrat fem av kvinnorna som arbetade hos honom till en högre befattning. Ministern för martyrer och handikappade kom också och berättade att han ville ha några starka kvinnor.

– Ett problem är att inga löner betalats ut under de senaste sex månaderna. Jag trodde pengarna från givarländerna skulle vara framme i Afghanistan före den 22 december. Vi måste avlöna folk och om vi inte

Sima Samar är kvinnominister i Afghanistan. Hon vill, och hoppas, att hälften av den tillträdande församlingen, loya jirga, utgörs av kvinnor. FOTO: IRIN

gör något nu så kommer det att bli svårt för folk att lita på oss.

– Om vi vill att den här regeringen ska lyckas behöver vi pengar. Om vi talar om att återupprätta säkerheten, så behöver vi pengar. Om vi vill hjälpa kvinnor så behöver vi pengar. Vi måste skapa försörjningstillfällen för att skapa förtroende och för att återge människor deras värdighet. Vi behöver också pengar för att inreda våra tjänsterum. Vi har fortfarande inte några riktiga kontor och inga datorer.

Hur skall ni bära er åt för att kvinnor skall komma tillbaka in i samhället?

– Kvinnor har förlorat årtal av utbildning och vi måste skapa utbildningsprogram i still med kortkurser i administration, bokföring och datorkunskap, för att de skall få en flygande start. Flickor kan inte tillåtas gå tillbaka till samma klass de gick i innan talibanerna. De bör få särskilda klasser för att inte behöva vänta i årtal på att komma ikapp. Det internationella samfundet måste hjälpa oss att bekosta den här typen av kvinnoprojekt.

Hur skall ni gå till väga för att förbättra kvinnors mänskliga rättigheter?

– Vi behöver ökad medvetenhet. Jag tar alltid upp kvinnofrågor vid alla möten. Också regeringsledamöterna glömmar sig ibland, eftersom de inte är vana vid att ha kvinnor närvarande. När de vänder sig till ministrarna, så kallar de oss ofta för "bröder" allihop. Men Karzai (regeringschef i övergångsregeringen) påminner dem om att inte glömma bort kvinnorna i regeringen, och kallar oss för "syster". När vi tog emot USA:s utrikesminister Colin Powell tillsammans med Karzai och Brahimi (FN:s särskilde utsände för Afghanistan), så väntade jag på att Powell skulle ta upp kvinnofrågan, men ingen sade någonting, så jag skrev en lapp till Karzai att han skulle påminna Powell.

Vad innebär er uppgift som vice ordförande i övergångsregeringen?

– Dom har gett mig ansvar för skolan,

hälsofrågor, sociala frågor och högre utbildning i min roll som vice ordförande. Rent praktiskt så har inte arbetsbördan ökat ännu. Jag koncentrerar mig på kvinnofrågorna.

Kan man skönja en viss nervositet inom regeringen att det går för fort med kvinnofrågorna?

– Delvis. Män är inte vana vid att tala om kvinnors rättigheter och jag driver på. Det kommer att ta tid och vi måste ta hänsyn till behovet av att förändra människors inställning. En synpunkt är att vi kunde verkligen behöva lite grundläggande utbildning i genusfrågor för männen i det här landet.

Hur pass stort är problemet med våld i hemmet?

– Mycket stort. Många kvinnor har kommit till mig och berättat. Alldeles nyligen berättade en flicka för mig om hur hennes far förgrep sig sexuellt på henne. Dessa kvinnor behöver skydd men att angripa det här problemet kommer att ta tid.

Vilken roll kommer kvinnorna att kunna spela i återuppbyggnaden?

– Först och främst försöker jag hitta kvinnliga ingenjörer åt ministeriet för återuppbyggnad och jag har redan diskuterat några mindre projekt med kvinnor som återvänt till landet. När vi delar ut byggnadsmaterial för att de skall kunna återuppbygga sina hem, så bör också kvinnorna stå som mottagare och dras in i processen. Det kommer att ge kvinnorna en andel i egendomen, som ett exempel. Kvinnor börjar också återvända till utbildningssektorn och hälsovården och det är en del av återuppbyggnaden.

Var ligger framtiden för Afghanistans kvinnor?

– Jag driver frågan om att kvinnor skall delta i *loya jirga* (den stora församlingen) och förespråkar att kvinnor skall ha hälften av platserna. Men om det visar sig att det blir 20 procent eller 25 procent, så är det bättre än ingenting. Brahimi föreslog två kvinnor, men det behövs fler. Jag tror att fem eller sex kvinnor av totalt 21 ledamöter skulle vara en bra början.

IRIN, FN:s humanitära nyhetstjänst

Fotnot: Intervjun har tidigare publicerats i Omvärldsbilder (<http://www.smvk.se/Omvarldsbilder/2002/020124.html>), där redaktören Leif Ohlsson också redogör för en nyutkommen forskningsrapport, "Capitazing on Capacities of Afghan Women", utgiven av ILO, FN:s organisation för arbetslivsfrågor. Rapporten berör de våldsamma förändringarna i kvinnornas situation i Afghanistan under de senaste årtiondena.

Universitetet öppnar upp för kvinnorna

För första gången på fem år gick nyligen 1 000 kvinnor från hela Afghanistan genom universitetets antagningsprov.

Kabuls kvinnor utgjorde 500 av de sammanlagt 3 000 deltagarna. Ytterligare 500 kvinnor beräknas ha deltagit vid fem andra provtillfällen runt om i landet. Sammanlagt deltog 7-8 000 män och kvinnor i intagningsprovet.

För Afghanistans nyligen utnämnda kvinnominister, **Sima Samar**, var det ett känslösamt tillfälle. "Jag är så stolt, och så lycklig, över att det äntligen blivit verklighet efter så många år", sade hon vid öppningsceremonin för provtagningen:

"Det här är ett gott tecken på att många kvinnor kommer att kunna fortsätta sin utbildning. Jag är faktiskt överraskad."

"Jag är så lycklig"

I Kabul-universitetets skrivsal var en av provtagarna **Suma Walizada**. "Jag är så lycklig", berättar hon för FN:s humanitära nyhetstjänst IRIN. "Jag tänker bli läkare." Det var första gången som denna 22-åring var tillbaka vid universitetet sedan hon gick ur gymnasiet 1996, samma år som talibanerna marscherade in i Afghanistans huvudstad.

Tre månader därefter hade de

stängt 63 skolor, vilket drabbade 100 000 flickor och 8 000 kvinnliga lärare. Av de 10 000 studenterna vid Kabuls universitet var 4 000 kvinnor. För Walizada och miljontals andra afghanska kvinnor betydde det förvisning till ett liv i hemmet – och bakom slöjan.

Kabuls universitet har 14 fakulteter, däribland juridik, ingenjörsutbildning, pedagogik och filosofi. Därutöver finns fem ytterligare högre utbildningssäten i landet, varav ytterligare ett i Kabul, samt dessutom i Herat i väster, Kandahar i syd, Mazar-e Sharif i norr och ett i den ostliga provinsen Nangahar.

"Största dagen"

Antagningsprovet har bekostats av UNESCO, FN:s organisation för utbildning och kultur. "Afghanerna sätter ytterst stort värde på utbildning", säger **Martin Hadlow** från UNESCO:s kontor i Kabul. "De ser det som vägen till framtiden."

Sharif Fayes, minister för högre utbildning, instämmer: "Detta är antagligen vår största dag efter 20 års krig och konflikter", säger han och tillägger: "I dag befriar vi Kabuls universitet från ideologiska konflikter. Detta kommer att vara ett fritt universitet där vi värdesätter kunskap, forskning och där vi belönar akademiska prestationer."

Omvärldsbilder

Debattkväll om Bamiyan

Östasiatiska Museet i Stockholm satsar på buddhor under våren. Lördagen den 9 mars, på årsdagen av förstörelsen av buddhorna i Bamiyan i Afghanistan, inleds satsningen med en stor paneldebatt som knyter an till läget för Afghanistans kulturarv.

Ett antal Afghanistankännare, konstvetare och religionsvetare deltar, bland annat **Peter Hjukström** från Afghanistan-kommittén, **Gun Kessle**, konstnär och fotograf, **Tomas Löfström**, författare och SYD-ASIEN-medarbetare, **Sven-Olov Wallenstein**, professor, **Farid Abbaszadegan**, författare och lärare i Afghanistans moderna historia och **Jan Svanberg**, konsthistoriker.

Debatten ingår i en serie föreläsningar om Gudabilder och Bildstormare. 14 maj

kommer **Per-Arne Berglie**, professor i religionshistoria vid Stockholms universitet, att tala om "Att skapa och förstöra heliga föremål" med Tibet som utgångspunkt.

Ett särskilt urval ur museets samlingar av buddhistisk skulptur och bilder av Buddha, i olika manifestationer och som illustrationer av skeden i Buddhas liv, visas fram till den 23 juni.

Ytterligare anknytning till Afghanistan blir det under mars då Gun Kessle visar fotografier, grafik, teckningar och målningar från "resor och äventyr i Afghanistan". Utställningen "Afghanistan i mitt hjärta" pågår till och med 1 april.

Varning för fundamentalister

En av de ledande afghanska kvinnorättsgrupperna, RAWA, *Revolutionary Association of the women of Afghanistan*, varnar för att det fortfarande finns fundamentalistiska grupperingar representerade i landets övergångsregering och att kvinnors befrielse i Afghanistan inte kommer att förverkligas innan dessa element är avlägsnade.

Tehmina Faryal, talesperson för RAWA, säger till IRIN att vissa ledare för Norra Alliansen som nu sitter i regeringen visserligen var motståndare till talibanerna, men att de fortfarande är fundamentalister och att demokrati och en verklig politisk kultur i landet kommer att förbli utom räckhåll så länge de sitter kvar i regeringen.

Faryals kommentar kom från Pakistans huvudstad Islamabad som en reaktion på ett stöduttalande från FN-kommittén för utrotandet av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) som gjordes i februari. I uttalandet uppmanades **Hamid Karzai**, ledare för den afghanska övergångsregeringen, att stödja kvinnors deltagande "i full jämställdhet med männen" i arbetet med att återuppbygga landet.

CEDAW är ett organ för den konvention som skyddar och bevakar kvinnors och flickors rättigheter i 168 stater. Afghanistan skrev under konventionen 1980, men två årtionden av krig förödde sedan livet för kvinnor i landet.

Omvärldsbilder

Gun Kessle ställer ut bilder från Afghanistan på Östasiatiska museet i Stockholm till och med 1 april. Hon deltar också i museets debatt om buddhorna i Bamiyan.

Bufflarnas bete försvinner

Todasfolket i Nilgiribergen trängs bort från sin mark

Redan i Chennai anar jag vidden av samhällets överlägsna ointresse som så effektivt hindrar "stamfolk" som Todas att få sina markanspråk prövade. Mannen som slår sig ner bredvid mig, och som bara vill ha en pratstund för att jaga bort ensamheten efter förlusten av sin hustru, börjar välvilligt berätta om Nilgiribergen dit jag är på väg, och om alla stamfolk som bor där.

– Aborigines, vet ni vad det betyder? Han väger länge på ordet. "Aborigines".

– Jodå.

– Ni kommer att se dem på gatorna. De är inte som andra människor.

– Jasså.

Jag gör ett lamt försök att vrida samtalet i en annan riktning, men mannen vill inte bli missförstådd.

– De är som utbildade djur.

Kashmund i indiska delstaten Tamilnadu är fortfarande ett huvudby för kashkla-

nen bland Todas. By är kanske att säga för mycket eftersom varje bosättning inte har fler än fem, sex hus där tre, kanske fyra generationer inom samma familj bor tillsammans. Runtom husen betar Todas bufflar och i hjärtat av varje bosättning finns templet där prästen varje kväll förr brukade förrätta ceremonierna kring bufflarna och deras mjölk. Ett mindre antal av bufflarna är heliga för Todas och omkring dem vilar tillvaron och föreställningarna om "eftervärlden". Men den enda rituella handling som lever kvar i dag av kvällsceremonierna genomför Todas kvinnor då de tänder oljelampan i hemmet, den som förr tändes då prästen avslutat bönerna.

– Senast de ceremonierna förrättades, då var jag barn. Då hade vi fortfarande 20-25 heliga bufflar, berättar **Pothili**.

Reprenterar stamfolken

Pothili är son till **T. Ponnian** som har kommit att bli huvudman för klanen och Todas representant vid otaliga tillställningar då Indiens "stamfolk" ska representeras. Fotografierna som klär väggarna i Ponnians hem visar honom tillsammans med **Rajiv** och **Sonia Gandhi**. På några foton tar han emot en symbolisk trädplanta av Tamilnads chefsminister **J. Jayalalitha**, på andra ses han tillsammans med presidenter och premiärministrar.

– Vi är museiföremål, muttrar hans sonhustru.

Det är som om Todas liv fått två ansikten. Ett yttre av sång, dans och broderade schalar och ett inre i minnet av det egentliga livet, där den vidsträckta marken, buffelhjordarna och generationernas vandring från nu och till eftervärlden band samman en väv av mening och självlklar plats i tillvaron. Liksom Ponnian är Ponnian när han är klädd till Toda bland andra stamfolksrepresentanter som möter presidenter och ministrar för det självständiga Indien, men är **Canecane** bland Todas och på deras eget språk.

Sjunger på lyxhotellet

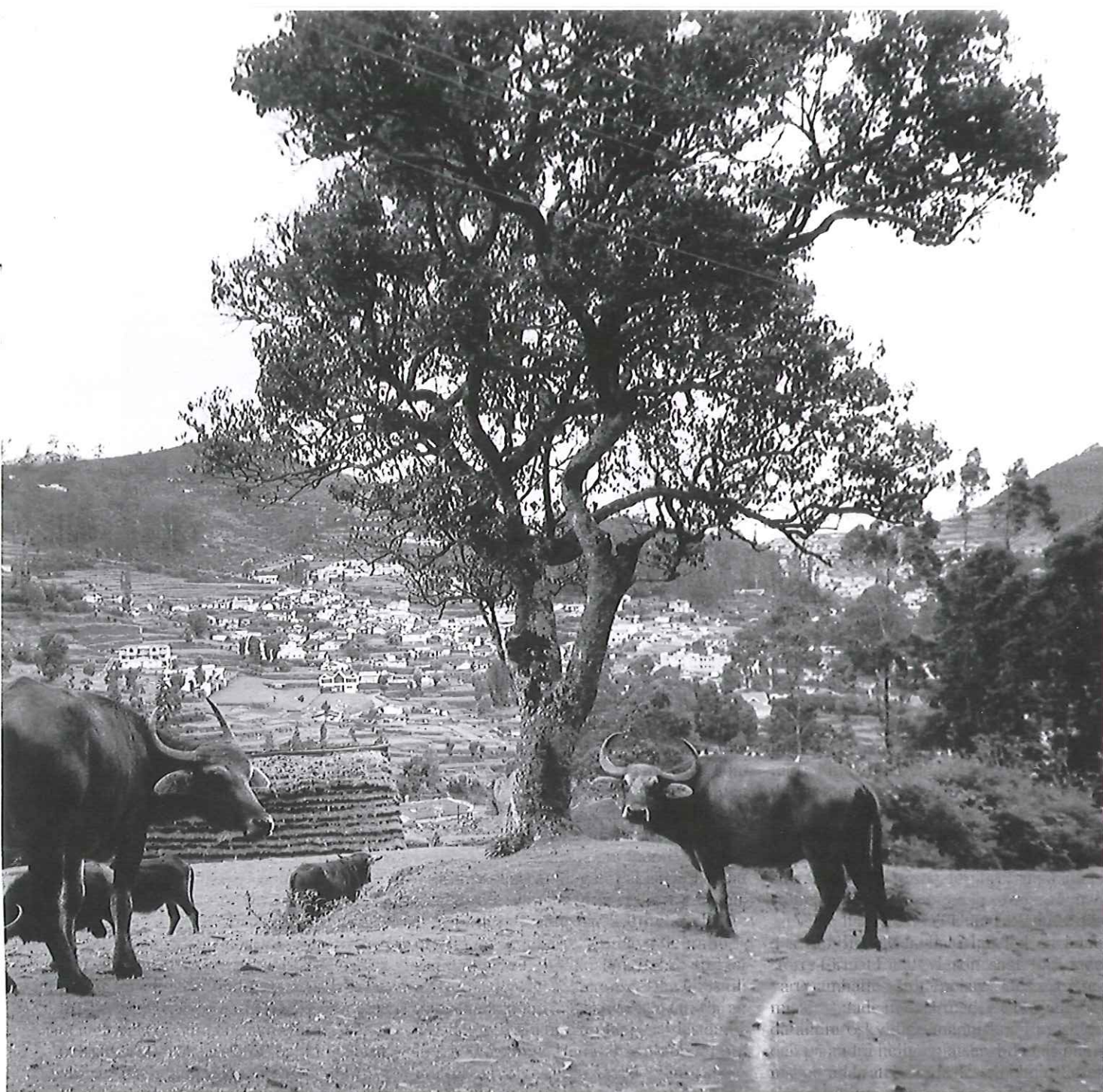
Ponnian vänder ryggen till och går in i sitt hus när ännu en europeisk turistgrupp ställer sig framför hans dörr och guiden pekar och säger några förklarande ord. Kamerornas slutare smattrar över husen och templet, och fångar ogenerat in de unga kvinnorna som sitter och broderar, vana vid intrånget i deras liv. Numera tjänar Todaskvinnor en slant extra på att sjunga och dansa för turister på lyxhotellet.

Här inne i staden Ootacamund, där byggelsen slukat bosättningarna och gjort

Ponnian är stolt över sina mynt på det koloniala imperiets urmoder Victoria och det självständiga Indiens första dam, Indira Gandhi.

otaliga intrång på deras betesmarker, härjar alkoholism och apati, framför allt bland Todasmännen. Men Ponnian sträcker på ryggen när han håller fram några dyrgripar som han fått ärra. En är en minnesmedalj från the Neelgherry Exhibition i Poona 1875 med drottning Victorias bild och en annan har **Indira Gandhis** profil inpräglad. Det koloniala imperiets urmoder och det självständiga Indiens första dam. Men guldmyntet, som sägs ha varit betalningen för de dryga 800 hektar som den förste europeiske bosättaren i Nilgiris, **John Sullivan** gav Todas 1822, har han däremot förlagt. Läser man de gamla dokumenten från Sullivans tid som collector och huvudadministratör för det Brittiska Ostindiska Kompaniet i Nilgiris, så ser man att han nog aldrig gav något guldmynt, utan bara en oskäligt låg betalning till en bo-

Det är svindlande vackert i Wenlock Downs. Här har Todas 56 av sina bosättningar som trängs bort undan för undan. Därmed rycks deras försörjningsmöjlighet – buffelhållningen – bort.

skapsskötande befolkning som inte uppfattade att de genom detta förlorade rätten över marken.

Nu, nästan två sekler senare, kämpar Ponniyan och andra äldre män inom de olika klanerna för att få tillbaka sin förlorade mark. Den kampen har egentligen förts under varje generation sedan Sullivans dagar, även om den tagit sig olika uttryck vid olika tidpunkter. Ponniyan hämtar kopiorna på den sista besvärsskrivelsen han skickade in till *thasildaren* i augusti förra året. Där kräver han att få överta rätten till de nära 29 hektar som fortfarande står skrivna på hans far **Tilipoh** trots att Tilipoh dog för 22 år sen. I dag har Kashmund bara juridisk rätt till en och en halv hektar, det vill säga till den mark som deras hus står på. Vem som har den formella rätten till resten av marken är oklart. Redan på 1840-talet klassades

den som betesmark där ingen har rätt att vandra sig plantera eller bygga utan att staten först fått auktionera ut marken till högstbjudande och på så sätt satt sin egen statliga stämpel på den. På sätt och vis tillhör den ingen eller muntligt, enligt tradition, Todas.

På den marken växer nu eukalyptsträd som skogsdepartementet planterade samtidigt som dess tjänstemän försäkrade att marken fortfarande tillhörde Todas. I höstas kom representanter från departementet tillbaka och förklarade att marken är "protected area", det vill säga att den hade blivit statlig.

Sådana anspråk kan förstås ingen statlig myndighet utfärda utan juridisk process. Men för Todas är det inte lätt att genomskåda eller säga emot departementets lokala tjänstemän. De ser bara ännu mer av sin

forna betesmark gå förlorad och pekar ut allt det som tidigare varit deras; marken under Ooty Club, under S:t Stephens church, under Collector's residence, listan blir lång.

Det engelska experimentet

I Wenlock Downs, några kilometer från Ootacamund, är det svindlande vackert. I dalgångarna ligger 56 av Todas bosättningar. Några av dem kan man ana om man spanner blicken, men de flesta är djupt inbäddade i landskapet och bara tunna rökslingor avslöjar var de finns. Bergen böljar bort mot horisonten, mot Todas eftervärld. Så här måste landskapet ha tett sig för Sullivan då han valde "den vackraste plats jag någonsin sett" till sitt hem och till platsen för sitt stora experiment, att återskapa

VÄNDI

FORTS.

ett litet England som en frihandelszon mitt i Indien.

Hit till Wenlock Downs har Todas i Kashmund nu flyttat sina 80 bufflar eftersom det engelska experimentet vuxit ut till en svulst som trängt ut boskapen från deras ursprungliga betesmarker. Och efter en närmare titt ser man att förändringarna är genomgripande även här. Utefter bergssidorna klättrar kaffeplantager och de inplanterade eukalyptusträden, som fyller stora områden, suger effektivt näringen ur jorden och hindrar undervegetationen från att överleva.

Inte långt härifrån ligger Muthunadmund, noshklanens huvudby. Här finns en av de två kvarvarande *poh*, de heligaste bland templen. Den präst som tjänstgjorde här hade en mycket hög status och ett stort inflytande, men också ett kringskuret liv. Han fick inte lämna templet när han väl påbörjat ritualerna och han följde en strikt diet. När vi kommer till platsen håller några män på att rensa tempelområdet från högt gräs. Om en vecka hålls den årliga ceremonin då grästaket läggs om. Det är den enda gång templet används i dag, så gräset når långt upp på benen.

Varför upphörde det religiösa livet kring templet?

– Utlänningar tycker om vårt sätt att leva, och vi tycker om deras, förklarar **Sathiyaraj**, en inflytelserik Todasman på tillfälligt besök, leende.

Själv är han betydligt mer bekymrad över hur jordbruket tar över och betesmarkerna förstörs. Sen en del år tillbaka har många bufflar blivit sjuka här i hans systems by, berättar han.

Turisterna lämnar plast efter sig som bufflarna sväljer och konstgödningsmedlen inom jordbruket och bekämpningsmedlen inom jordbruket och på plantagerna påverkar betet för djuren. För ett par tre decennier sen var 60–70 bufflar knutna till poh-templet i Muthunadmund, i dag finns bara 15 djur.

Lagarna bytte innehåll

Bufflarna har hela tiden varit grunden för Todas liv. Det var först på 1830-talet, 15 år efter européernas ankomst, som Todas i Kashmund förstod att nykomlingarna inte hade för avsikt att lämna tillbaka marken där de byggt sina hus. Dessutom gjorde de anspråk på mark som de inte använde. 1830-talet var fyllt av konflikter. Men det var inte med vapenmakt, utan med lagar och förordningar som det Ostindiska kompaniets tjänstemän och privata entreprenörer erövrade marken. Successivt bytte juridiska termer innehåll och nya ord ersatte gamla. "Köpesumma" blev "kompensation" och "äggande" blev "nyttjanderätt". Todas protesterade inför Kompaniets andremän i distriktet. I protokollet från deras möte står det att Todas förklarade:

"All mark som vi har pekats ut nu har alltid tillhört Kashmund. Den såldes aldrig

"Vi är museiföremål" säger klanledaren Ponnians (bilden) sonhustru apropå omvärldens intresse för Todas klädesdräkter.

med vårt medgivande. Vi togs till administrationskontoret och de skrev ner vilka gränser de ville. Vi visste inte att marken som vi vill reservera åt oss ligger inom militärföreläggningen. Vi har hela tiden trott att den var vår. Det är först nu när ert höghet förklarar det för oss som vi förstår det. Vi måste få behålla marken, annars får vi problem om våra bufflar strövar in där."

Och när de brittiska tjänstemännen stod på sig, förklarade Todas att det faktum att åtta personer bland dem dött, att några blivit svårt sjuka och att deras gud hade varnat dem genom drömmar att den som sålde sin mark skulle förlora allt välstånd och djuren dö, det kunde bara tolkas på ett sätt. Todas skulle aldrig göra sig av med sin mark. Deras tempel och heliga platser kunde de inte flytta på.

Det var många intressen som bröts mot

varandra under 1830-talets strider. Okontrollerad handel stod mot Kompaniets monopol, markaffärer mot boskapsskötsel. Todas använde de förhandlingsmetoder de förfogade över, men resultatet blev ändå att de underordnades den framväxande koloniala staten. De förlorade kontrollen över sin mark och fick enbart behålla rätten att låta boskapen beta så länge som de betalade skatt.

Förändringarna har varit stora under de 170 år som gått sen dess, men i Kashmund, där statens eukalyptus växer på Todas betesmark, får Todas själva inte odla ett strå eftersom den fortfarande är definierad som "betesmark" i skattelängderna och ingenting annat. Mot Ponnians besvärsskrivelser väger statens tolkningsföreträdare fortfarande tyngst.

Gunnel Cederlöf, text och foto

"Här suddas tid och rum ut"

Svenska Elin om livet bland de rajasthanska herdefolken

Elin Bolmgren (Nashi) och Jyoti lever sedan många år i Indien. Långa perioder bor paret bland herdefolk i Rajasthan.

Just nu arbetar de med ett projekt som vill bevara kunskapen om den lokala textiltraditionen.

Paret fungerar också som guider för alltifrån antropologer till Läs och Res-grupper.

Elin Bolmgren, Nashi kallad och hennes Italienfödde make Jyoti (Enzo di Martino).

Vi vandrar i sanden, på en stig mellan tistliga buskar och träd som krökt sina stammar under solens starka strålar. Snart sveper skymningens mättade färger in det bleka ökenlandskapet i en känsla av uppvaknande. Tillsammans med solens starka ljus beger sig dagens hetta av, och folk, få och vegetation kan sträcka på sig en kort stund innan kylan och mörkret faller på.

Vi är på väg mot den lilla byn Sittola där vi skall finna våra vänner.

Långt borta börjar vi ana de torra rishögar som omgärdar gården med de tre lerhyddorna och som även skapar fällor för bufflarna, korna, getterna och fåren som familjen äger. Mot den redan disiga kvällshimlen stiger ett moln av sand följandes den stora boskapsflockens många hovar in mot byn; efter en lång dags bete ute över markerna drar de sig hemåt.

Nu närmar vi oss, fötterna påminner oss om de timmar av vandring vi har bakom oss och våra torra munnar likaså. Plötsligt uppenbarar sig de låga lerhyddorna framför oss med dess tak av handgjorda tegelpannor och Jyoti brister glad ut i en högljud hälsning som sprider sig över gården: "Ram Ram!!!". Våra vänner upptäcker oss och en mörk silhuett tydliggör sig under

det stora trädet, den äldste mannen i herdefamiljen kommer skinande emot oss med samma uppsluppenhet. "Ram Ram, Jyoti min brooor!!!". En av hans söner kommer med ett kärl med friskt vatten som han hämtat ur det stora lerkrus som håller det svaltt under dagarna, vi dricker oss otörstiga och tröttheten ger sig genast av. En kvinna kommer hojtande från fällan där hon och hennes söner håller på att mjölka djuren, och hon hälsar oss välkomna.

Skymningen passerar snabbt förbi, i det nu täta mörkret lysas gården upp endast av ljuset från flackande eldflämmor som kommer från öppningen till lerhyddan. Jyoti går med männen och sätter sig på en utbredd matta på marken under trädet, jag går hukande in i hyddan till kvinnorna som sitter runt eldstaden där maten lagas.

Som hälsning enligt deras sed masserar jag som "familjemedlem" de äldre kvinnornas smalben och de lägger sin hand på mitt huvud som en välsignelse och ett välkomnande. De yngre kvinnorna masserar benen på mig. Jag slår mig ned och de är ivriga att höra om vad vi gjort sedan vi var här sist, de berättar sedan om hur deras liv har fortgått, om hur mycket regn som kommit, hur priset på säd har höjts eller om någons födelse, bröllop eller död.

Doften av brödet som de bakar på en lerpanna över den sprakande elden gör min tomma mage rastlös och aptiten ofrånkomlig. Den äldsta kvinnan, min "mor", ger mig ett varmt bröd med smält ghee (klarar smör) och smulat råsocker, en het grönsaksgröta och en sås av torkad röd chili som de just malt på malstenen.

Jag blir alltför snabbt mätt och måste säga nej då hon insisterar på mer mat och mer ghee. En förbipasserande hund vars bedjande ögon glimmar i mörkret utanför, tackar dock ja till ännu en smakbit.

Efter att alla har ätit är det dags för nattens sömn. Det bäddas med tjocka täcken på marken ute på gården, Jyoti och männen sover på ena sidan, jag sover med kvinnorna och barnen på den andra. Innan vi somnar får vi en skål het buffelmjolk som värmer gott i den isande natten.

Pantrar sägs smyga runt

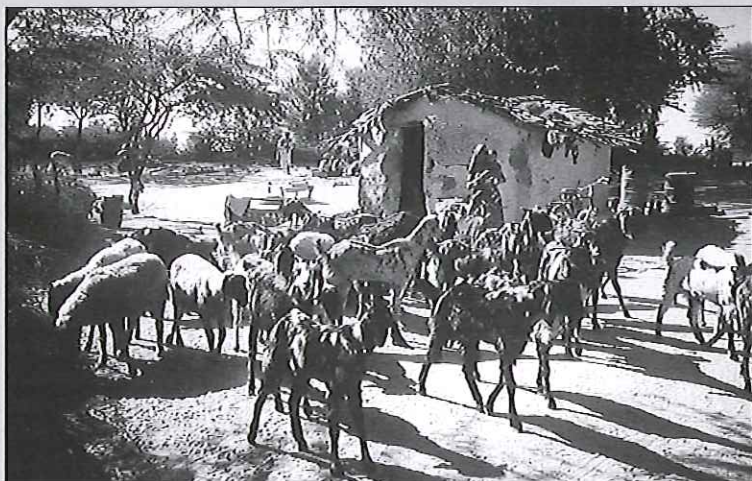
Ovanför oss gnistrar miljoner stjärnor på den djupt svarta himlen, boskapens lugna andetag intill och det stilla sjungande ljudet av nattens insekter och fåglar vaggas oss mjukt. De har sagt att det finns pantrar som smyger runt fårfällan om natten och för säkerhets skull sover en av männen på en repsäng vid fällans öppning, vaksam och med käppen redo.

Jag tänker på alla likheter med vår egen, Europas, historia, i allt från kastsystem, samhälle och religion, verktyg, arbetsätt och smycken till detaljer i vardags-traditioner. Det går ofta att jämföra dagens Rajasthan med Babylon och Bibelns skrifter, med antikens Grekland och Platons skrifter, likaväl med Europas medeltid, samt med den nordiska kulturens vikingar, med germanerna och med skyterna. Tydligt framstår det fascinerande faktum att kulturen alltid varit enad i öst och väst. Jag är medveten om att tidens och rummets normer helt har suddats ut, svaret på var och när vi befinner oss skulle kunna vara mycket varierande.

"Det är inte bara ett vittnesbörd om ett rent lokalt arv utan om hela de indoeuropeiska folkens arv. Bland andra rajasthanska herdar kan *rabari*-folket ses vara en av de sista grupperna kvarhållande den kulturella kärnan, av alla av dem som är barn av den indoeuropeiska migrationen påbörjad för tusentals år sedan, och hur den mest karakteristiska regionen där de lever kan anses vara en av de sista 'byråldorna' med familjeklenoder." (Jyoti).

Nashi (Elin Bolmgren)

Fotnot: På www.marustali.net/projekt.html kan man läsa mer om textilprojektet.

"Nu uppenbarar sig de låga lerhyddorna framför oss med dess tak av handgjorda tegelpannor. Jyoti brister glad ut i en högljud hälsning som sprider sig över gården: "Ram Ram!" Bilden är från byn Sittola.

Går det att undvika ännu

Kashmirkonflikten är ett allvarligt hot mot freden på den sydasiatiska subkontinenten.

Två av de tre krig Indien och Pakistan utkämpat sedan 1947 har handlat om Kashmir.

Den 13 december 2001 öppnade en grupp beväpnade män eld i annexet till parlamentsbyggnaden i New Delhi i Indien. Minst 11 människor dödades i denna oväntade attack. Alla fem medlemmarna av den militanta grupp som utförde denna självmordsattack dödades av indiska säkerhetsstyrkor.

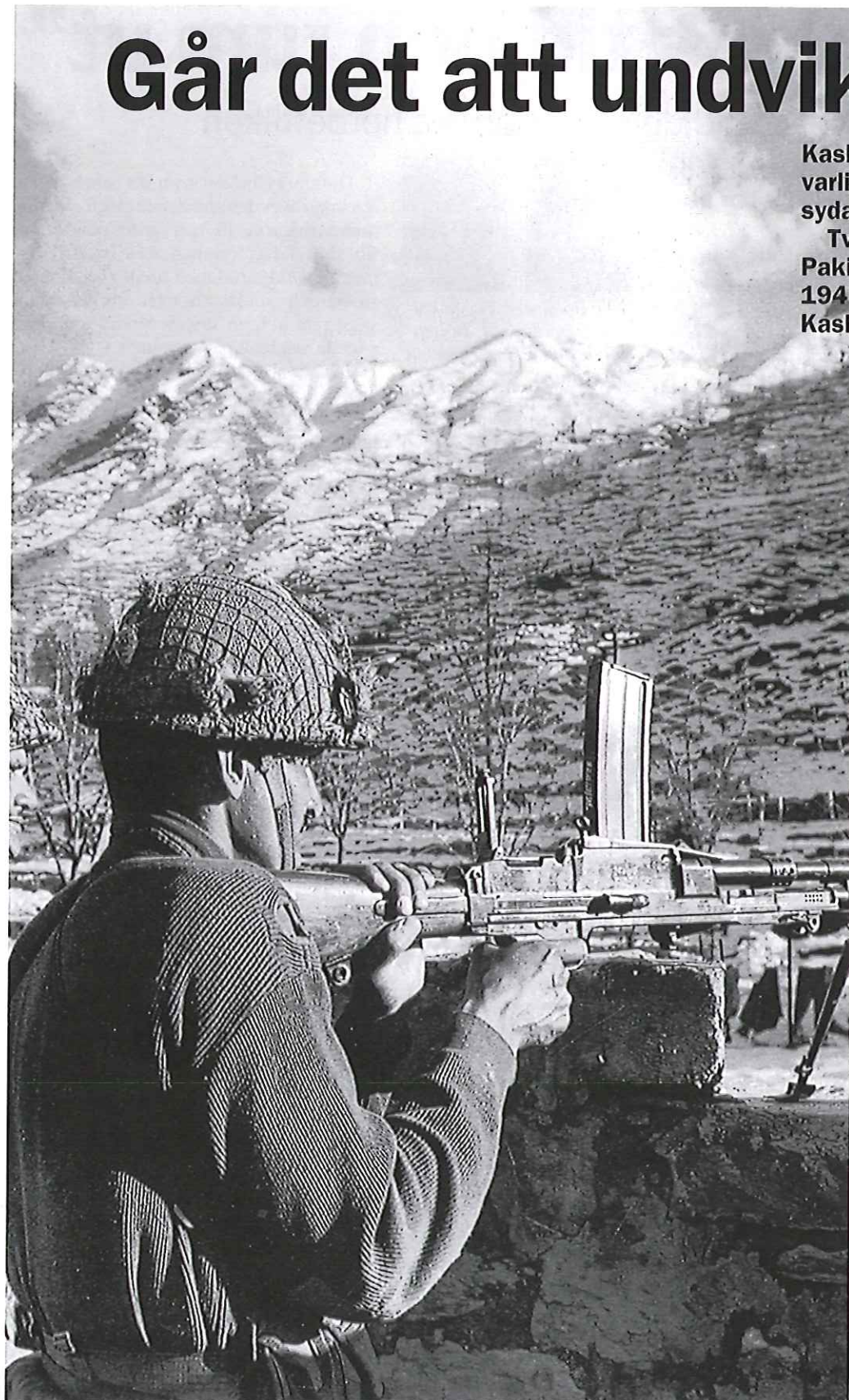
Attacken fick den redan hårda fiendskapen mellan länderna att flamma upp på nytt. Indiens premiärminister, **Atal Behari Vajpayee** förklarade att militanta islamitiska grupper i Pakistan stod bakom attentatet och grupperade sina styrkor längs stilleståndslinjen (Line of Control), som delar den omstridda regionen Kashmir mellan Indien och Pakistan. Pakistan svarade med att omgruppera sina styrkor på sin sida om gränsen.

Indien beslöt att dra in de transportmöjligheter som finns, Samjhanta Express – tågförbindelsen över gränsen, liksom busslinjen mellan New Delhi och Lahore som funnits sedan 1998, och Indien tvingade även Pakistan Air Lines (PIA) att ställa in sin flygverksamhet till och från Indien.

Spänningen mellan länderna har ökat. Båda dessa kärnvapenmakter förbereder sig för krig samtidigt som man försäkrar att man inte ville få ett krig till stånd. Däremot anklagas andra sidan för att vilja föra krig.

Skärmytslingar är vanliga utmed gränsen som stilleståndslinjen i Kashmir utgör. Av de tre krig som Indien och Pakistan utkämpat sedan 1947 har två gällt denna omstridda region. Under de sista 52 åren har Kashmir varit det enda område som orsakat dispyter mellan de båda länderna, och skottlossningar är vanliga på båda sidor om gränsen.

Högt uppsatta kashmiriska ledare har, upprymda över ett utta-

Indiska soldater vaktar stilleståndslinjen vid Mandi i Poonchdistriktet. Två av de tre krig som Indien och Pakistan fört mot varandra har utkämpats i Kashmir.

FOTO: RAJEV BHATT

”Indien borde överge sin rigida hållning och avlägsna hindren för en lösning”

ett krig?

lande från chefsobservatören för FN:s organ för militär övervakning i Indien och Pakistan, UNIMOGIP, generalmajor **Her- man Liodolt**, uppmanat FN och USA att sätta ytterligare press på Indien och Pakistan att återigen påbörja en förhandlingsprocess och lösa konflikten. Liodolt har tidigare beskrivit Kashmir som "ett plågat land" och sade nu att båda parter (Indien och Pakistan) använder det som en leksaksboll.

Chefsobservatören varnade för att situationen kan förvärras vid stilleståndslinjen och inne i Jammu och Kashmir, och lät antyda möjligheten av ett amerikanskt ingripande för att lösa Kashmirfrågan.

Enligt pakistanska tidningar opererade de Pakistanstödda gerillaförbanden i grupper om 15-20 man, redo att angripa indiska arméposter. Officiella pakistanska talesmän kallar dock dessa anklagelser "ogrundade". Den pakistanska dagstidningen *Khbrain* skrev i fjol att pakistanska jaktplan av modell F16 tvingades lyfta då militärens radar upptäckte indiska stridsplan på väg mot Islamabad. Flygplatserna i Islamabad och Quetta uppgavs vara stängda för reguljärtrafik från 18.00 till 20.00 lokal tid, medan F16-planen snabbt flög för att möta de inkommande indiska planen. *Khbrain* skrev att de indiska planen vände åter till indiskt luftrum då de upptäckte de pakistanska jaktplanen.

Den främste ledaren för Hurriyat (paraplyorganisationen för de separatistiska politiska grupperingarna i Kashmir) sade att den globala opinionen är på väg att svänga och att en allmänt stark förhoppning om att alla tvistefrågor ska lösas, inklusive Kashmirfrågan. Han sade att det är hög tid att Indien inser att Kashmir är en tvistefråga och vidtar åtgärder för att lösa tvisten med fredliga medel och till belåtenhet för alla berörda parter.

Misslyckad diplomati

Kort sagt har diplomatin som bedrivits från New Delhis sida misslyckats, och avfärdats av världens ledande nationer. "Indien borde nu överge sin rigida hållning och försöka avlägsna hindren för en lösning på Kashmirfrågan." sade Hurriyatledaren. Samtidigt sade ledaren för Democratic Freedom Party, **Shabir Ahmed Shah**, att han välkomnade generalmajor Liodolts uttalande, och sade även att detta föreföll ha FN:s generalsekreterare **Kofi Annans** välsignelse. Han sade att det faktum att Liodolt medgav att situationen vid stilleståndslinjen är spänd borde ge världssamfundet en tankeställare.

"General Liodolt har helt riktigt påpekat att situationen vid stilleståndslinjen och i

delstaten kan förvärras i framtiden. För att åstadkomma varaktig fred på subkontinenten är det av största vikt att en konstruktiv process inleds för att lösa Kashmirfrågan," sade Shah.

Officiella indiska talesmän har upprepade gånger hävdats att Pakistan stöder muslimska separatistgrupper som verkar i Kashmir, militärt såväl som ekonomiskt. Många av dessa grupper har sin bas i den pakistanska delen av Kashmir, som enligt Indien erbjuder en säker fristad för individer och grupper som kämpar för ett fritt Kashmir. För Indien är det pakistanska stödet till de militanta grupperna som verkar i Kashmir ett exempel på "statsstödd terrorism".

Olaglig kontroll över regionen

Pakistan betraktar dock de kashmiriska separatisterna som islamiska frihetskämpar som motsätter sig Indiens olagliga kontroll över regionen. Indiens regering invänder att USA:s president **Bushs** uppmaning till "global kamp mot terrorismen" borde motsäga Pakistans stöd till kashmiriska separatistgrupper. Indien har också välkomnat de amerikanska och brittiska regeringarnas beslut att frysa de ekonomiska tillgångarna för kashmiriska separatistgrupper som Jaish-e-Mohammad, som en del av den breda kampanjen mot terrorismen, och fortsätter att uttrycka sin oro för det pakistanska stödet till dessa grupper.

Indien har anklagat Pakistan för att gradvis dra samman trupper längs gränsen. Indiska företrädare har även uttryckt sin oro för USA:s beslut att häva de militära sanktionerna mot Pakistan. Indien fruktar att förnyade vapenleveranser från USA till Pakistan kan användas av Pakistan för att öka det militära trycket längs stilleståndslinjen i Kashmir. Den fjärde oktober i fjol uttryckte Indiens minister för mänsklig resursutveckling (Human Resources Development), **Murli Manohar Joshi**, Indiens oro över denna fråga då han mötte USA:s ambassadör i Indien, **Robert Blackwell**.

Samtidigt vill Indien ha amerikanska vapen utöver det nuvarande vapenavtalet med Ryssland på fyra miljarder dollar och avtalet med Israel på två miljarder dollar. I Pakistan däremot har landets knappa utländska valutareserv försenat alla vapeninköp.

Efter attacken mot parlamentsbyggnaden lät Pakistans regering arresterade ledaren för en islamitisk separatistgrupp, ett steg som välkomnades av USA. Några dagar efter detta steg tagits, förbjöd general Mushar-raf, fem fundamentalistiska religiösa organisationer i Pakistan och lät stänga flera religiösa skolor. Ulema var en av dessa fundamentalistiska organisationer som Indien anklagade för attacken på parlamentet.

"Islam lär oss tolerans, inte hat; universellt broderskap, inte fiendskap; fred, inte

våld. Jag hyser stor respekt för Ulema och förväntar mig att de träder fram och visar upp islam i sitt rätta ljus. Jag uppmanar dem att tygla de element som utnyttjar religionen för egna syften och ger vår tro ett ofördelaktigt rykte", sade general Mushar-raf, Pakistans president i sitt historiska tal till nationen den 12 januari 2001. Han sade vidare att:

"Den 14 augusti 2001 fattade vi till sist det viktiga beslutet att förbjuda Lashkar-e-Jangvi och Sipah-e-Mohammad och sätta Sipa-e-Sahaba och TJP (Tehrik-e-Jafria Pakistan) under bevakning. Jag sammankallade dessutom *Ulema* och *Mashaikh* (religiösa lärda) och hade omfattande överläggningar med dem. Målet var att få med dem i vår kampanj mot terrorism och extremism. Dessa mått och steg har vidtagits fortlöpande sedan vår regering tillträdde 1999...

...Sektaristisk terrorism har pågått i årtal. Vi har alla fått nog av den. Den börjar bli outhärdlig. Vårt fredsälskande folk är angeläget om att bli av med denna Kalashnikov- och vapenkultur. Alla är utleda på det hela. Det var därför vi förbjöd Lashkar-e-Jangvi och Sipah-e-Mohammad. Jag tror att dessa personer har förklarat fler muslimer vara *kafirer* (otrogna) än de har motiverat icke-muslimer att gå över till islam. Se vilken skada de har åstadkommit! De har mördat flera av våra mest kvalificerade läkare, ingenjörer, statsjämsmän och lärare som utgjorde samhällets stöttepelare.

Vilka har fått lida? Utan tvekan de dödas familjer. Men Pakistan led en ännu större förlust för att vi, som sagt, förlorade vårt samhälles stöttepelare. Dessa extremister slutade inte därmed. De började döda andra oskyldiga människor i moskéer och på andra heliga platser. I dag är människor rädda att beträda dessa heliga platser för trosutövning. Det är en oerhörd skam att poliser måste placeras utanför för att skydda dem. Vi framhäver islam som religion och som ett fullödigt sätt att leva".

USA:s regering välkomnade den pakistanske presidentens tal, medan Indien sade att de föredrog att se konkreta åtgärder. Pressad av USA sade Vajpayee dock att spänningen minskat mellan länderna och att de inte längre förväntar sig ett fjärde krig mot motståndaren Pakistan.

Folken i de båda länderna vill inte ha krig. De skulle hellre se att man bekämpar fattigdom, analfabetism och sjukdomar. Men såväl Indiens regering som extremister på båda sidor försöker provocera fram ett nytt krig.

Rana Rizvi

Översättning: Carola Svensson

Allt motstånd är inte terrorism

Civila protester i Kashmir "glöms bort"

Den pakistanske Kashmirspecialisten **Ershad Mahmud** besökte nyligen både den indiska delen av Kashmir och New Delhi.

Han anser den inhemska frihetskampen i Kashmir vara berättigad. Indien har, menar han, däremot under många år framgångsrikt utnyttjat de pakistanbaserade Kashmirrörelserna för att utmåla hela motståndskampen som terrorism.

För att få en slutgiltig lösning på konflikten måste invånarna i Kashmir vara med och utforma en lösning tillsammans med regeringarna i Pakistan och Indien, är Mahmuds slutsats.

Få skulle invända om någon sa att det var den väpnade kampen som förde konflikten i Kashmir till dess nuvarande klimax. Före 1988 låg dispyten i Kashmir i malpåse, nu är den plötsligt den mest uppmärksammade av alla konflikter i världen.

Ironiskt nog har den väpnade kampen efter 13 år utvecklats till ett hinder för framsteg som kan leda till att konflikten löses. Efter attackerna den 13 december mot det indiska parlamentet i New Delhi har Indien inte bara utövat hård press på Pakistan utan också skapat en krigsliknande situation i regionen.

I Islamabad har regeringen gett efter för påtryckningar från New Delhi och övriga världen och inlett jakten på grupperna Lashkar-e-Taiba och Jaish-e-Mohammad. Washington har förbjudit de båda organisationerna och samtidigt försäkrat Indien om att ge allt tänkbart stöd i kampen mot terrorism.

En massiv upptrappning vid de främre positionerna längs den 2 912 kilometer långa gränsen mot Pakistan i kombination med stridslystna uttalanden från Indiens premiärminister **Atal Bihari Vajpayee** har resulterat i att spänningen stigit till oroande höga nivåer, där ett krig tycks lura runt hörnet. Den senaste utvecklingen sätter inte bara Kashmir i fokus, den har dessutom lett till spekulationer om fortsättningen av den väpnade kampen i Kashmir. Många observatörer gör den oroväckande bedömningen att det som sker nu är en nedräkning inför ett större krig.

Indien har mycket framgångsrikt lyckats

med att bortse från lokala militanta rörelser och gjort de i Pakistan baserade organisationerna till en tvistefråga med regeringen i Islamabad.

I den för stunden rådande atmosfären mot terrorism har New Delhi taktiskt fokuserat på grupperna Lashkar och Jaish-e-Mohammad – i stället för lokala organisationer – eftersom dessa är lätta byten. Medan båda länderna håller på att säga upp bekantskapen med gamla vänner och söka efter nya, finns möjligheten att undersöka vad som gick fel i Kashmir och varför en legitim motståndsrörelse måste möta så hårt motstånd.

Skapade en motståndskultur

Utan tvekan inleddes kampen av invånare i Kashmir på egen hand och de höll den vid liv fram tills 1993 med målet att föra upp frågan i det internationella rampluset. Än viktigare är att de mobiliserade den lokala befolkningen i kampen mot den indiska ockupationen och skapade en motståndskultur i Jammu och Kashmir. Inom ett par månader lyckades de göra sina krav hörda och fick stöd från alla håll. Rörelsen uppmärksammades dessutom av människorättsorganisationer och internationella medier som rapporterade om den indiska arméns grymheter och olagliga ockupation. Utomkashmiriska element i självständighetsrörelserna är uppenbarligen ett senare tillskott.

Harkat-ul-Ansar, bildad 1993, var den första organisationen av detta slag som deltog i motståndskampen i Kashmir. Lashkar

och Jaish-e-Mohammad kom därefter. Vanliga invånare i Kashmir benämnde dem "gäst-mujahideen" och respekterade deras hängivenhet och kämpaglöd för Kashmirs sak.

Oturligt nog introducerades i juli 1995 en tidigare okänd militant grupp kallad Al-Farna för världen genom att kidnappa västerländska turister. Gruppen krävde frigivning av 17 fångar, inklusive **Maulana Azhar Masood**.

New Delhi hävdade att Harkat var inblandad i kidnappningen och att Pakistan gav fristad åt gruppen. Indien använde händelsen för att kunna utmåla hela motståndskampen i Kashmir som ren terrorism. Trots bevis mot de indiska påståendena gällande kidnappningen ställde sig resten av världen nu på Indiens sida. Inga bevis framfördes till de internationella medierna. Kanske fanns det ingen som kunde ge trovärdighet till New Delhis versioner.

Kidnappningarna av turister i juli 1995 blev ett hårt slag mot rörelsen i Kashmir i kombination med mord på minoriteter i den ockuperade dalen. Mord på icke-muslimer ansågs av Indien vara utförda av grupper som inte kom från Kashmir. Åter igen gjorde inte resten av världen Indien besviket genom att ändra åsikt. New Delhi insåg då hur användbara de icke-kashmiriska grupperna var för att minera motståndet i Kashmir. Som ett rent taktiskt drag vände indiska medier på alla stenar för att misskreditera icke-kashmiriska gruppers illdåd. De ignorerade betydelsen av lokala kashmiriska grupper som deltog i den väpnade

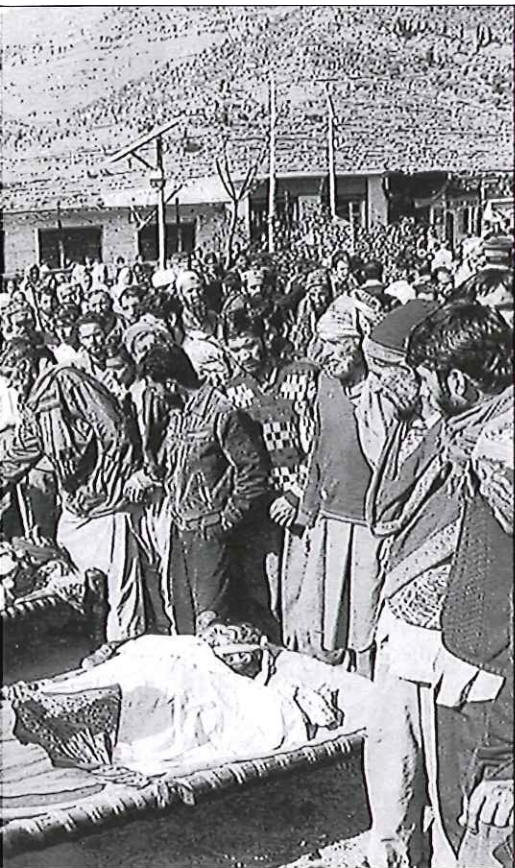

FOTO: RAJEV BHATT

I slutet av januari dödades två civila i en strid mellan gerillan och indiska armén i Manjarkot i Rajouridistriktet.

kampen och glorifierade grupper som var baserade i Pakistan. Medan Indien spelade sina kort taktiskt och använde icke-kashmiriska grupper för att vinna spelet, gjorde etablissemang i Pakistan inget för att förändra hållningen till Pakistanbaserade organisationer som slogs i Kashmir.

Moralen och tapperheten hos dessa grupper imponerade på en grupp av stats-tjänstemän i Islamabad och Rawalpindi. Särskilt efter kriget i Kargil 1999 fortsatte Lashkar att sända ut chockvågor genom sina fruktade "fidayeen-attacker".

3 000 människor dödades

Indiske inrikesministern **LK Advani** uppgav nyligen för indiska parlamentet Lok Sabha att antalet attacker i Jammu och Kashmir översteg 100 och att Lashkar stod för 35 av dessa. Dessa attacker kanske aldrig åstadkom stora skador på de indiska styrkorna – officiella källor medgav att 143 soldater dödades – men den psykologiska genomslagskraften var tillräcklig för att helt ändra inriktningen för självständighetskampen. Ungefär 3 000 människor offrade sina liv, 130 sattes i indiska fängelser och fortfarande opererar ungefär 1 000 på den indiska sidan av Jammu och Kashmir.

Ännu viktigare var att de Pakistanbaserade organisationerna fick kashmirerna att bli mer politiskt aktiva. Dessa faktorer fascinerade det pakistanska etablissemang och inspirerade till att skapa icke-kashmi-

riska grupper. De såg först till de grupper som aktivt sökte efter ökat stöd. Det pakistanska etablissemang lyckades inte förutse vilken effekt som detta onödiga stöd skulle få på helheten för kampen i Kashmir. De kunde inte se att det internationella samfundet skulle misstycka och sätta press på den här typen av "över-gränsen-terrorism".

Under sitt korta besök i Islamabad, sa den förre amerikanske presidenten **Bill Clinton** kategoriskt: "Gränser kan inte ritas om med våld".

Stor offervilja

Många sansade intellektuella och kunniga om Kashmir har rått dessa grupper att ansluta till inhemska grupper i Kashmir för att undvika att ge Indien övertaget i konflikten. Men de överambitiösa militanta grupperna vägrade låta sig assimileras i några "mainstream-frihetsrörelser".

Trots deras stora offervilja, fick världen fel budskap om de inhemska organisationerna och gav Indien en ursäkt att definiera kampen i Kashmir som både initierad och bekostad av ett annat land.

De mer intelligenta sympatisörerna till rörelsen föreslog att dessa grupper skulle arbeta med låg profil och göra ledarskapet kashmiriskt för att stoppa den indiska framfarten. Den ungdomliga mujahideen slog dövörat till idén och fortsatte ovetande att förstöra bilden av hela frihetskampen. Men efter den utveckling som skett efter 11 september och 13 december har samma människor flyttat sina kontor och ledarskapet för organisationerna. Deras totala stöd för talibanerna mot de allierade styrkorna blev inte ytterligare en orsak för att dö martyrdöden. Det andra misstaget de gjorde var att öppna många fronter samtidigt utan att ha grepp om realpolitiken.

De brukade kritisera och hota utländska allierade till Indien, som till största del bestod av västerländska makter som USA och Storbritannien. Sådana uttalanden blev förstasidesstoff i ledande regionala tidningar, både på engelska och urdu. Indiska medier var precis som etablissemanget ivriga att få sådana uttalanden på pränt som spydde gift över utländska makter. Indiska radio- och TV-analytiker tillsammans med BBC:s Sydasiensrapporter presenterade ett skrämmande scenario till den brittiska och amerikanska befolkningen gällande vissa gruppers farlighet och extremism.

Den engelska författaren och Asienexperter **Victoria Schofield** kommenterade situationen mycket träffsäkert i sin senaste bok *Kashmir in Conflict*:

"Hizbul Mujahideen betraktades fortfarande som den grupp som hade störst inhemska stöd. På grund av detta nedvärderades den av den indiska regeringen jämfört med Harkat eller Lashkar-i-Taiba, som troddes ha många utländska kämpar", skriver Schofield.

Det kashmiriska politiska ledarskapet

och medierna vägrade vad som höll på att hända före det senaste debaclet och försökte förhindra det. I november föreslogs vid ett möte mellan All Parties Hurriyat Conference (APHC) ordförande professor **Abdul Gani Bhat** och bland andra **Mohammad Mir**, representant för Jamaat-i-Islami, och JKLF:s ordförande **Bashir Ahmed Bhat** ett trepunktsprogram för att lösa den segdragna konflikten. De föreslog att Indien, Pakistan och mujahideen skulle utlysa omedelbar vapenvila. De krävde också en resultatinriktad dialog som skulle inbegripa att regeringarna i Pakistan och Indien, förutom de verkliga representanterna för folket i staten Kashmir, följde vapenvilan. Det kashmiriska ledarskapet sökte också en lösning inom en tidsram och att lösningen skulle vara godtagbar, rättvis och långvarig.

APHC-ledarnas drag var i linje med den rådande internationella atmosfären. Många världsledare indikerade att Kashmirs motståndsrörelse inte skulle få någon specialbehandling. Med detta i åtanke var en kraftigt ändrad inriktning från APHC både ofrånkomlig och förståelig. Ledarna för APHC anser att i den nya globala situationen måste fokus ligga på politisk kamp i stället för väpnad. Ironiskt nog lyssnade varken Indien eller någon annan på dem. USA och Storbritannien rättar in sig i ledet och stöder Pakistans åtgärder mot de av Indien definierade terroristerna i den ockuperade staten.

Förnekare attack mot USA

Följande kan ske inom den närmaste framtiden: Lashkar-i-Taiba och Jaish kan, trots att de förnekat inblandning i attackerna mot USA, ställas till svars för att de uttryckt solidaritet med talibanerna och misstänks för terroråd i Indien. Den senaste utvecklingen av så kallade självmordsbombningar i Kashmir och attacker mot civila kommer att undersökas grundligt av internationella observatörer och paralleller kommer att dras till kända terroristorganisationer i resten av världen. Militärregimen i Pakistan tvingas ändra inställning till det väpnade motståndet i Kashmir och utan att uppröra islamistiska politiska partier som har bildat allians inför de förestående valet.

Men den regeringen har trots allt muskler nog och tillräckligt internationellt stöd för att byta inriktning i Kashmirpolitiken. Det är ingen tvekan om att den sittande militärregimen är liberal i sin religiösa hållning, vilket är en orsak till att varken Washington eller London hittills kritiserat den. Islamabad borde dra nytta av besöket från **Tony Blair** genom att pressa Indien att vidta åtgärder för att tillåta besök från utländska medier i Jammu och Kashmir, förhindra mord på internerade i indisk fångenskap, bidra till en nedtrappning längs gränsen och att politiska fångar sätts i frihet. Sådana förtroendeskapande åtgär-

VÄND!

Barnarbete i skuggan av fotbolls-VM

Uppförandekoder efterlevs inte av alla

Några månader före invigningen av årets fotbolls-VM ökar aktivister sin press på FIFA och nationella fotbollslag.

Man vill göra detta mästerskap till det första internationella sportevenemang som är fritt från barnarbete och i enlighet med justa arbetsförhållanden. Den internationella kampanjen har initierats av Global March Against Child Labour.

Pakistan och Indien är de största fotbollstillverkarna för VM. Enligt en nyligen utgiven rapport från All Pakistani Federation of Labour (APFOL) och India Committee of the Netherlands, är tusentals barn i Pakistan och Indien involverade i produktionen av fotbollar. Även vuxna i de här länderna har mycket låga löner och många basala krav på arbetsförhållanden är mycket eftersatta.

Nyligen åkte en grupp från Global March till Jalandhar, i den indiska staten Punjab och fotograferade barn så unga som 10 år som sydde fotbollar.

"Jag har sytt fotbollar så länge jag kan minnas", berättade Geeta, en ung flicka från Jalandhar vars ålder uppskattades vara mellan 10 och 12 år. "Mina händer värker konstant. Det känns som det brinner i dem. Det finns inget jag kan göra, jag måste hjälpa min syster att göra klar ordern".

Många barn tvingas in i arbetet för att hjälpa till att försörja sina familjer. Följaktligen har arbetet att sy fotbollar blivit ett hemarbete där en mellanhand agerar på uppdrag av en fotbollsfabrikant och lämnar fotbollsdelarna till hemmen.

En normal arbetsdag ger inte ens minimilön till dem som syr fotbollarna. Arbetet gör att många av

barnen missar sin skolgång, hamnar i en spiral av fattigdom och låglönearbete.

"Min familj och jag syr fotbollar till fotbolls-VM", berättar Lovely, en tioårig pojke som visar sina såriga händer som bär spår av många års fotbollssömnad. "Jag måste hjälpa min familj så att vi kan sy sex fotbollar per dag. Vi får 10 rupier per boll (omkring två kronor) så min familj behöver min hjälp".

Mohan Lal, exportör av sportartiklar och mellanhand säger: "allt material till VM-fotbollarna har redan skickats och barn har arbetat med att sy fotbollar med VM-loggan". Han hävdar däremot att barnen inte har sytt målvakternas handskar.

Tillverkarna följer inte koden

1998 etablerade FIFA en uppförandekod som förbjöd barnarbete och krävde att arbetsförhållanden och löner för de vuxna arbetarna skulle vara godkända i alla FIFA-licensierade produkter. Men det finns bevis på att koden inte följs av tillverkarna. Som svar på Global March förfrågan i maj 2001 förklarade Michel Zen-Ruffinen, FIFA:s generalsekreterare, i sitt officiella svarsbrev 7 december 2001 att "det är inte korrekt att säga att det inte finns något kontrollsystem på plats, vi har haft samtal med våra partners under de två sista veckorna för att förbättra denna aspekt på projektet".

Han berättade också att alla fotbollar och tillbehör är tillverkade enligt nuvaran-

de arbetsnormer. Global March känner till att tillverkare av sportartiklar och ILO-IPEC i pakistanska Sialkot har etablerat ett kontrollsystem för fotbollstillverkning och erbjuder utbildning för barnen.

"I Indien finns ett kontrollsystem som styrs av industrin men det saknar insyn utifrån och det har inte rapporterats officiellt om resultaten" säger Gerard Oonk, författare till rapporten *The Dark Side of Football*, som beskriver arbetsförhållandena i Punjab i Indien och som publicerades 2001.

Oonk säger också att även i andra länder där fotbollar och sportartiklar tillverkas, som till exempel Kina, finns inget trovärdigt kontrollsystem. Ingen av de nuvarande kontrollsystemen framhåller arbetsrättigheter för vuxna, inte ens beträffande löner.

"Ett spel som ska inspirera ungdomar och roa världen ska inte spelas med fotbollar sydda med barnens svett. Barn måste få pennor och kunna gå i skola och leksaker att leka med," sade Kailash Satyarti, ordförande i Global March.

17 januari gick avsparken för Global Marchs VM-kampanj. Som en del i kampanjen spelades vänskapsmatcher mellan kända fotbollsspelare och barnarbetare i Sydafrika och Japan. En namninsamlingskampanj, som kräver att FIFA fullt ut ska genomföra sin uppförandekod, pågår.

Namnlistan finns på Global Marchs hemsida www.globalmarch.org

I Sverige deltar även flera ungdomsgrupper i kampanjen.

Global March
genom Ehsan Ullah Khan,
svensk koordinator

Åtal mot Ehsan Ullah Khan nedlagt

Ehsan Ullah Khan, svensk kontaktperson för Global March som berättas om i artikeln intill, är mer känd som ordförande för BLLF, Bonded Labour Liberation Front och dess arbete mot barnarbete och slaveri.

Han meddelar redaktionen att det åtal

för högförräderi som väcktes mot honom i Pakistan för sex år sedan, nu är nedlagt.

"Jag är mycket tacksam för allt det stöd jag fått ... men fortfarande är en stark maffia ute efter mitt liv och hung- rar efter mitt blod, säger han.

FORTS.

der skulle inte bara bidra till politiska framsteg i Kashmirdalen utan också uppmuntra Pakistan att ta modiga steg i framtiden. Men Storbritannien och resten av västvärlden måste inse att den politiska situationen endast kan förbättras om Indien vidtar kon-

kretra åtgärder för att förbättra de mänskliga rättigheterna i de ockuperade delarna av staten. Sådana åtgärder skulle bana väg för en liberal atmosfär där folket i Kashmir tillåts tänka fritt. Den verkliga utmaningen ligger i att konstruera ett fördrag som antingen innebär att FN:s resolution efterlevs

eller att en alternativ karta ritas för att lösa konflikten på ett sätt som tillgodoser önskemålen hos befolkningen i Kashmir.

Ershad Mahmud

Artikel författaren arbetar på Institutet för politiska studier i Islamabad, Pakistan

Hinduer ♥ muslimer = sant

Tväretniskt föreningsliv främjar fred och dialog

Den indiske statsvetaren Ashutosh Varshneys nya rön om hur föreningsliv och organisationer kan förhindra etniskt våld kommer samtidigt som läget förvärras mellan hinduer och indiska muslimer.

Allt sedan självständigheten från den brittiska kolonialmakten 1947 har trötan mellan hinduer och muslimer präglat det indiska samhället och politiken. Mer eller mindre regelbundet har hinduer och muslimer drabbat samman i det dödliga våld som berövat över 7 000 människor livet sedan 1950.

Våldet nådde sin kulmen 1992 efter att moskén Babri Masjid i Ayodhya i norra delen av landet rivits av hindufundamentalister som ansåg att moskén hade byggts där den indiske guden Rama föddes. Detta trots att staden är full av tempel och moskéer och ingen i dag vet exakt på vilken plats i staden guden Rama föddes, om han nu någonsin gjorde det. Efter att dödens svarta skynke lagt sig över den indiska subkontinenten drabbade hinduiska och muslimska lynchmobbar samman över hela landet.

Folkvandringen från landsbygden till städerna har varit enorm under efterkrigstiden. På femtiotalet bodde åtta av tio indier på landsbygden, i dag är siffran drygt sex av tio. Ju större städer, desto mer anonymitet, så för att nå samma sociala engagemang behövs klubbar och organisationer för att upprätthålla det civila samhället.

Gränsöverskridande läsesalar

Grunden för det indiska civila samhällets förenings- och organisationsliv lades på 1920-talet av Mahatma Gandhi och de indiska frihetskämparna och har ofta utgjort en stoppkloss för impopulära politiska beslut som skulle sättas i verket ovanifrån. Ännu under Indiens tid som brittisk koloni uppstod en förhållandevis ny företeelse, de populära läsesalarna.

De kunde verka gränsöverskridande eftersom de hyste människor av olika kast eller bakgrund. Den allmänna läskunnigheten var även i Kerala ännu låg och under dessa tidningsläsar-sessioner (en läste högt ur tidningen, de andra lyssnade) drack man te och kaffe, på engelskt vis, alltså med mjölk. Det var ett relativt nytt sätt att dricka te och det gjorde att man kunde överge sina gamla föreställningar om vem man kunde umgås med. Också i de övriga nya organisationer som började florerat under frigörelsekampen, fackföreningar och intresse-

organisationer, kunde ibland gränserna överbryggas och skapa samförstånd, men inte alltid.

Har undersökt oroshärdar

Ashutosh Varshney, en av de hetare indiska statsvetarna, har undersökt antalet våldsdåd med dödlig utgång i hinduisk-muslimska oroligheter mellan 1950 och 1995 i boken *Ethnic Conflict and Civic Life: Hindus and Muslims in India*, (Yale University Press, 2001).

Varshney hävdar att det civila samhället kan förebygga etniskt våld. Den tanken väcktes efter att han sett att det i princip i alla oroshärdar, inte bara i Indien, finns orter eller områden som håller sig utanför stridigheterna.

Mellan 1950 och 1995 stod åtta städer för merparten av det dödliga våldet mellan de båda grupperna; Mumbai (med 1 137 döda), Ahmedabad (1 119), Hyderabad (312), Meerut (265), Aligarh (160), Baroda (109), Delhi (93) och Kolkata (63).

Dessa städer hyser tillsammans 18 procent av Indiens stadsbefolkning eller fem procent av hela befolkningen. Men de står för nästan hälften av dödsfallen under perioden.

82 procent av de indiska storstadsborna är alltså inte speciellt våldsbenägna, menar Varshney och visar att bara 3,57 procent av det dödliga våldet förekom på landsbygden. Men skillnaderna mellan olika städer var markant, så Varshney jämförde bland annat Aligarh ovan med Calicut, som under perioden helt saknade dödligt etniskt våld.

Liksom Aligarh består handelsstaden Calicut av 36-38 procent muslimer. Varshney kallar staden "A place of Joiners"; föreningslivet sprudlar, muslimer och hinduer äter och umgås tillsammans oftare än i Aligarh, där gränsöverskridande umgänge är ovanligt.

Även vad gäller städernas sammanslutningar, bland annat fackförbunden och affärsmännens organisation, är städerna upp-

delade på samma sätt. Under oroligheterna efter förstörelsen i Ayodhya 1992 kunde tväretniska fredskommittéer snabbt upprättas för att minska spänningarna i Calicut. Befolkningen i staden var van att umgås över gränserna och fredskommittéerna blev plattformar för debatt och dialog mellan grupperna, som inte var ovetande om konflikten.

Företrädare för båda grupperna sade att de alla gånger skulle ställa upp och försvara sin grupp, men de vägrade att starta upploppen. Rädslan för att bryta mot den tysta överenskommelsen att hålla fred var stark bland både muslimer och hinduer. Aligarhs fredsgrupper var segregerade och kom att allt mer likna muslimska eller hinduiska medborgargarden.

Konstläskarförening

Calicut har 750 000 invånare och tusentals tempel och ligger i natursköna norra delen av Kerala. Där finns ett sprudlande kulturliv och förutom den obligatoriska filmklubben, idrottsföreningarna och intresseorganisationerna något så originellt som en konstläskarförening. Många av föreningarna är tväretniska. Staden hyser mängder av tidningar. Enligt Varshney är pressen medveten om spänningarna mellan de båda grupperna på annat håll. Tillsammans med fredskommittéerna såg tidningarna till att kontrollera rykten om våldsdåd under oroligheterna 1992 och rata nyheten i de fall det var fråga om just rykten. I Aligarh däremot trycktes sådana rykten ofta utan facktak kontroll.

Alla våldsdrabbade städer i undersökningen visade tecken på att politiker skyddade dem som startade upploppen, "ett institutionaliserat kravallsystem". De mindre drabbade städerna har i föreningslivet "ett institutionaliserat freds-system" i det civila samhällets tväretniska föreningar och organisationer. Varshney sammanfattar att det är grupper, inte samhällen i sin helhet, som är segregerade eller integrerade.

Många statsvetare och sociologer har fokuserat på det civila samhällets roll för demokratisering i tredje världen, kanske särdeles i samband med hur islam och demokrati ska kunna fungera ihop. Varshneys resultat är inte häpnadsväckande eftersom Calicuts tväretniska sammansättning inte behöver utgöra den enda orsaken till lugnet där. Det kan ju också vara så att befolkningen där har bestämt sig för att inte slåss, och att det till slut är det allt hänger på. Att man väljer att hålla sams.

Calicut i Kerala har ett sprudlande föreningsliv med människor från olika religiösa grupper. Staden har inte drabbats av något dödligt etniskt våld. Statsvetaren Ashutosh Varshneys

Hansi Elsbacher

helsbacher@hotmail.com

Läsvärt om Befrielsen

**Yoga Vasishtha. Den klassiska vägledning-
en vid gränsen till upp-
lysning. Del 3**
Re-Euphorics

Översättning från sanskrit:

LARS THOMAS LUNDGREN

Detta är tredje delen av Lundgrens översättning till svenska av *Yoga Vasishtha*, ett av de viktigaste verken i den klassiska hinduiska uppbyggelse-litteraturen. Översättaren har nått fram till verkets centrala huvudkapitel, "Om Befrielsen", av vilket här återfinns början (slutet kommer i en fjärde och avslutande volym).

Som tidigare är boken utformad som en dialog mellan den

upplyste Vasishtha och den förkroppsligade guden Ram, och med inskjutna allegoriska liknelseberättelser – bland annat om Arjuna och om De vises sten (Cintamani) – som illustrerar livets och tillvarons förgänglighet och skenkaraktär men också hur fulländning och befrielse är möjlig genom ett sökande efter självinsikt.

Budskapet upprepas gång på gång, och det förekommer många tekniska sanskrittermer som inte förklaras.

Trots det är texten läsvärd och tankeväckande, inte minst den ofta förekommande idén att människan bör njuta både av de fröjder som världen ger och av den slutgiltiga befrielsen.

Lars Eklund

– Annonser –

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

**SIMMY'S TRAVELS med specialister
som bryr sig och priser som
tål att jämföras**

**Vi skraddarsyr resor
över hela världen**

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

U-linjen på Valla folkhögskola erbjuder läsåret 2002-03
förutom den ettåriga grundkursen även

Temakursen Kvinnor i Tredje världen

15 veckors kurs november 2002 – mars 2003
Studieresa till Sydindien i januari 2003.

Studieformen med seminarier och självstudier kan även passa dig
som yrkesarbetar.

Ansökan 15 maj-02 till Valla folkhögskola, 58330 Linköping, tel 013-355580
e-post: u-linjen@valla.fhsk.se

Upplysningar av kursansvariga: **Monica Roselius** och **Annelie Hellström**

Olof Palmepriset till bangladeshier

I år delades Olof Palmepriset ut till **Fazle Hasan Abed**, grundare av BRAC, *Bangladesh Rural Advancement Committee*. BRAC grundades i början av 1970-talet och är inte bara Bangladeshs största frivilligorganisation, utan även världens största NGO med sina runt 25 000 anställda. Arbetsfältet är de fattigaste bland de fattiga och majoriteten av dem man stödjer är kvinnor på landsbygden.

Priset delades ut den 30 januari vid en ceremoni på Konserthuset i Stockholm. En av motiveringarna löd: "Fazle Hasan Abed visar att det omöjliga är möjligt. De insatser han gjort för att stärka de fattiga i Bangladesh är banbrytande."

Det finns många framstående pionjärer inom fattigdomsbekämpning och solidaritetsarbete i Bangladesh. Nämnas kan **Mohammad Yunus** inom Grameen Bank-organisationen och **Zafrullah Chodhury** inom läkar- och hälsoorganisationen samt tusentals hängivna fältarbetare, däribland många enastående kvinnor. Med sorg i hjärtat måste man ställa sig frågan varför deras enträgna arbete inte ger mer resultat, varför Bangladesh fortfarande är ett av jordens fattigaste länder eller den kusliga motfrågan: Hur skulle det se ut utan dessa insatser?

Ingeborg Sevastik

Vapenvila i Sri Lanka

Natten till den 23 februari trädde, efter 19 års stridigheter, den efterlängtdade vapenvilan mellan Sri Lankas regering och de tamilska rebelerna LTTE i kraft.

All offensiv militär verksamhet förbjuds, alla vägar och järnvägar över frontlinjerna öppnas för trafik och alla icke-militära varor får åter föras in på gerillakontrollerat område.

Bakom vapenvilan ligger bland annat ett intensivt arbete från de norska medlare som i flera år spelat en viktig roll i förhandlingarna mellan regeringen och LTTE.

Premiärminister **Wickremesinghe** betonar att vapenvi-

lan slutits för att göra det möjligt att över huvud taget föra samtal.

"Vi kan inte vara för rigida vad det gäller förhandlingar. Vi säger inte 'nej' till något utom kravet på en separat, tamilska stat", förklarade han för media dagen efter den historiska vapenvilan.

Den tidigare premiärministern, **Chandrika Kumartunga** landets nuvarande president, anklagade Wickremesinghe för att hon och parlamentet int informerats om vapenvilani förväg. Detta förnekas av Wickremesinghe.

Fortsätta förhandlingar förväntas komma igång i mitten av april.

En liten bok om konsten att handla rätt

"Handla – om konsumenternas makt och ansvar" (Atlas förlag) är namnet på en bok som journalisten **Ingela Björck** skrivit. Boken förklarar begreppet och innebörden i rättvis handel samt ger handfasta råd om vilka varor man bör välja av rättviseskäl.

Dessutom finns rikligt med länktips till intressanta organisationer, nätverk, företag m m.

NEPAL

Enighet om förlängt undantagstillstånd

□ Det nepalesiska parlamentet beslutade den 21 februari att undantagstillståndet i landet förlängs med tre månader.

Beslutet skedde i samförstånd mellan partierna i parlamentet. Våldsamheten i upproret har fått de traditionella partierna att enas och negligera uppmaningar från några få medlemmar om att undantagstillståndet hotar de medborgerliga rättigheterna.

– Patriotismen har fört oss samman, sade gruppledaren **Bharat Mohan Adhikari** i största oppositionspartiet NCP-UML (Nepals kommunistiska parti – förenade marxist-leninisterna).

Gerillans svar några timmar senare blev att angripa en polistation i Sitalpati, 26 mil väster om Kathmandu, och döda 38 personer. Dagen efter slungades en sprängladdning mot en buss i Bhandara i södra Nepal, varvid fem människor dödades, och våldsaktioner genomfördes även i Mugling i västra delen av landet.

TT

SRI LANKA

Regeringstrycket på medierna lättar

□ Den lankesiska regeringen meddelade 24 januari att man tänker reformera de statliga medierna för att "minska partiskhet och främja fri rapportering". Statliga medier ska inte vara språkrör för regeringarna, ett problem som varit särskilt tydligt i valtider, menar landets nye medieminister. Han meddelade också att "förtal" inte längre ska vara föremål för brottsmål mot journalister. Vidare gav ministern besked om att informationsfrihet och skydd för journalistiska källor ska införas i landet.

En ny journalisthögskola planeras också.

Terroristmisstänkta ska snabbbehandlas

□ Den nya regeringen i Sri Lanka meddelade i januari att man tänker inrätta en specialdomstol för att snabbt kunna klara av alla de som hålls fängslade under den fruktade terroristlagen (PTA), något som bland annat Amnesty länge krävt.

Ny grundlag förbereds i Bhutan

Följande ett kungligt dekret från september 2001 installerades i november förra året en planeringskommitté i huvudstaden Thimphu med uppdrag att arbeta fram ett utkast till ny bhutanesisk grundlag. Syftet med en ny grundlag är, enligt kung **Jigme Singye Wangchuck** som närvarade vid installationen, att garantera säkerhet, suveränitet och välfärd för det bhutanesiska folket i framtiden. Kungen deklarerade också att ett nytt politiskt system bör etableras i landet utifrån demokratiska principer, men att detta nya politiska system ska bygga på den visdom som det nuvarande juridiska systemet och de nuvarande lagarna i landet bygger på.

Bhutans premiärminister **Lyngpo Khandu Wangchuk**, som också deltog vid installationen, tillade att man i utkastet till den nya grundlagen måste förbli trogen landets särskilda historiska och kulturella arv samtidigt som man också måste ta hänsyn till de förändringar som sker i omvärlden.

Planeringskommittén består av 39 medlemmar och kommer att ledas av Högsta domstolens ordförande **Lyngpo Sonam Tobgye**. Övriga medlemmar av kommittén utgörs av nationalförsamlingens talman, 20 representanter från de olika distrikten i landet (*dzongkhags*), ordföranden samt medlemmarna av det kungliga rådgivande rådet, fem representanter för regeringen samt ytterligare två domare från Högsta domstolen.

Under februari månad i år har planeringskommittén tillbringat sin tid i Punakha där man har diskuterat frågeställningar som uppkom under installationen, rörande exempelvis grundlagens struktur samt frågan om mänskliga rättigheter och sociala mål. Sonam Tobgye uttryckte därvid sin hållning beträffande den nya grundlagen utifrån samma principer som premiärministern genom att framhålla nödvändigheten av att finna en balans mellan tradition och modernitet samt att finna ett uttryck för hur de bästa sidorna av de bhutanesiska traditionerna ska vidmakthållas.

Fredrik Sjosten Björn

Flyg till

Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal, etc.

Med

Gulf Air, Lufthansa, Taron, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42 · 111 37 Stockholm

Tel. 08-10 45 58 · Fax. 08-723 06 66

E-mail: metropolresor@telia.com

Hemsida: www.metropolresor.com

Avsändare:
SYDASIEN
Råbygatan 5 A
223 61 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen
noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

Det våras för sydasiatisk film

Det våras för indisk och sydasiatisk film i Sverige.

Att det är så står helt klart efter vinterns båda svenska filmfestivaler, i Stockholm i november och Göteborg i slutet av januari.

På båda festivalerna har det bjudits på en lång rad intressanta filmer gjorda i eller med anknytning till Sydasiens.

Stockholm slog ett slag för den numera trendiga Bollywood-filmen, som inte längre bara är ett fenomen som europeer förundrat stöter på vid resor till Indien utan som faktiskt börjar finna en fascinerad publik också i Sverige. Det visades fyra mastodontfilmer fyllda med kärlek, kitsch och färgprakt, och givetvis med dagens megastjärnor i huvudrollerna. Där fanns veteranen **Amitabh Bachchan** tillsammans med **Shahruk Khan** – lanserad som Asiens sexigaste man – i filmen *Mohabbatein*; **Hrithik Roshan** och **Jackie Shroff** i 2000 års största filmsuccé *Mission Kashmir*; och **Aamir Khan** i 2001 års motsvarande kassasuccé, den oerhört populära *Lagaan*.

Den fjärde filmen som visades i Stockholm – *Zubeidaa* – hade också den superstjärnan i huvudrollen, **Karishma Kapoor** och **Rekha**, men hade bakom den glättade ytan med sina obligatoriska sång- och dansnummer ändå ett visst djup i dramatiken. Något som bör tillskrivas regissören som, tro det eller ej, är **Shyam**

Benegal – känd som en av Indiens främsta seriösa filmskapare, men som alltså heller inte saknar talang för att göra kommersiellt gångbara Bollywood-produktioner.

Festivalen i Göteborg hade en helt annan inriktning. Bland de nästan 500 seriösa filmer som visades för första (och i många fall dessvärre också enda) gången i Sverige, hade ett dussintal sydasiatisk anknytning. Det var allt från internationellt prisbelönade spelfilmer som *Monsunbröllop* – **Mira Nairs** sagolikt fina indiska bröllopskomedi som vann förstapriset Guldejonet vid förra årets Venedigfestival – och den vackra och otroligt starka filmen *Kandahar* av iranske regissören **Mohsen Makhmalbaf**, prisad i Cannesfestivalen, till rena dokumentärfilmer om Afghanistan (gjorda av iranska filmare) och prostituerade i Mumbai (den finske regissören **John Websters Room of Shadow and Light**).

Indisk science-fiction

Andra intressanta filmer som visades var **Govind Nihalanis** nya film *Deham*, som är något så ovanligt som en indisk science fiction-skildring där organdonationer spelar en central roll, och den bengaliske mästeregissören **Goutam Ghoses** finstämda film *Dekha* ("Perceptioner"), en berättelse som i grunden handlar om en döende livsstil, den intellektuella indiska medelklassens.

Filmen handlar om **Shashibhushan**, en före detta universitetslärare som mist synen och som bor kvar ensam i en förfallen patriciervilla i norra Kolkata. Han sitter i

sin gungstol och lyssnar på kråkorna i parken och på gamla skivor med Tagoremusik, och han minns därvid alla bilder, ljud, dofter och beröringar han upplevt genom livet. Men han har inte något vörtnadsjudande förflutet – i tillbakablickar får man tvärtom se hur han bedragit sina kvinnor och som en följd därav blivit övergiven av sin familj.

Filmen handlar också om **Sarama**, dotter till **Shashibhushans** universitetsprofessor, som själv övergett sin rumlande konstnärsmake, och finner en fristad för sig och sin son i **Shashibhushans** hus, och om den sedan födseln blinde baulsångaren **Gagan** som **Saramas** far tagit sig an i sitt hem i **Doars** i norra Västbengalen, och som starkt kommer att påverka såväl **Saramas** som **Shashibhushans** öden.

Den film som grep mig mest på festivalen var dock den vidunderligt vackra filmen *Samsara*, en tysk-fransk-italiensk samproduktion regisserad av indiskfödd **Pan Nalin**. Hela filmen är inspelad i **Ladakh** med naturscenerier som är fullständigt makalösa, vilket inte är att undra på eftersom **Nalin** brukar göra dokumentärer åt **BBC**, **Discovery** och **National Geographic**. Men samtidigt är detta en spelfilm med minst sagt annorlunda intrig. Huvudpersonen är den unge buddhistiske munklärlingen **Tashi**, som när filmen börjar just avslutat en tre år lång ensam meditation i en grotta.

När han väckts ur sin trans och så småningom återbördats till det vanliga livet i klostret han kommer ifrån börjar hans sexuella känslor att vakna. Det leder till att han snart lämnar klostret, skaffar sig familj och börjar leva ett liv fullt av lust och känslor som han dessförinnan inte upplevt.

Sedan han efter ett antal år insett att världen också innefattar illvilja, avundsjuka och svartsjuka beslutar han sig dock att, likt **Buddha** en gång gjorde, lämna den här världen bakom sig och återgå till en skyddad munktillvaro. Men att göra det i dag visar sig vara svårare än han kunnat anat, för **Tashis** hustru **Pema** ställer honom till svars och visar på det orimliga i att hennes och familjens lycka och framtid ska offras för att hans sinnesfrid ska återställas. Ett feministiskt perspektiv på **Buddhas** väg.

Lars Eklund

Tashi försöker – förgäves – blunda för frestelsen.